ГОРА ЖВАК

На східному кордоні країни Оз, у краю Жвакунів, є височенна гора, що називається Жвак.

З одного боку підніжжя цієї гори майже межує з Мертвою Піщаною Пустелею, яка відокремлює чарівну країну Оз від решти світу, а з другого – з прекрасним родючим краєм Жвакунів.

Але жвакунський народ тільки дивиться на ту гору здалека й знає про неї дуже мало, бо десь так на третині її висоти схил стає надто крутий, щоб видиратись по ньому, і коли навіть на вершині цієї величезної гори, що сягає ніби аж до небес, живуть якісь люди, то Жвакуни про них нічого не відають.

А проте люди таки живуть там. Вершина гори Жвак схожа на величезне блюдце, і на дні того блюдця є поля, де росте збіжжя й городина, пасуться череди і течуть струмки, а дерева родять усілякі плоди. Є там і оселі, розкидані негусто, і в кожній мешкає родина Верхотурів, як ті люди називають себе самі. Верхотури рідко опускаються в діл – з тої ж самої причини, з якої Жвакуни ніколи не піднімаються на гору: схили надто круті.

В одній із тих осель жив мудрий старий Верхотур на ім'я Біні Ару, що був дуже вмілим чаклуном. Але Озма з Озу, що править усіма в тій країні, видала указ, щоб ніхто не смів удаватися до чарів у її володіннях, окрім Глінди Доброї та Великого Чародія з Озу. І коли Озма послала свій королівський указ до Верхотурів з могутнім орлом, старий Біні Ару зразу припинив чаклування. Він знищив багато своїх чародійних порошків та знарядь і відтоді чесно корився законові. Він ніколи не бачив Озми, але знав, що вона його Правителька і її треба слухатися. Він шкодував тільки за одним. Колись він відкрив новий, таємний спосіб обернення, невідомий іншим чарівникам. Того способу не знали ні Глінда Добра, ні

маленький Чарівник з Озу, ні доктор Пінт, ні старий Момбі, ні будь-хто інший з тих, що зналися на чаклунстві. То була особиста таємниця Біні Ару.

Завдяки їй для нього не було нічого простішого, як обернути будь-кого на звіра, птаха, рибину чи на будь-що, а потім вернути в давню подобу. Треба було тільки в особливий спосіб вимовити чарівне слово: "пірзкщгл".

Біні Ару вдавався до цих чарів багато разів, але не для того, щоб завдавати іншим якоїсь прикрості чи страждання. Коли він, бувало, зайде кудись далеко від дому і йому захочеться їсти, то казав сам собі: "Хочу обернутись на корову – пірзкщглі" Умить він обертавсь на корову, починав пастись на траві й так угамовував голод. У країні Оз усі звірі й птахи вміють говорити, отож, напасшись доволі, корова казала собі: "Хочу знов стати Біні Ару – пірзкщглі" – і чарівне слово, правильно вимовлене, вмить вертало її в давню подобу.

Я, звичайно, не наважився б отак відверто писати в книжці це чарівне слово, якби думав, що мої читачі зуміють вимовити його так, як треба, й обернути на будь-що себе й інших. Але в тім-бо й річ, що ніхто в світі, крім самого Біні Ару, до початку цієї історії не вмів вимовляти слово "пірзкщгл" так, як треба, тому, я гадаю, відкрити це слово вам можна цілком безпечно. Проте, читаючи цю повість уголос, краще стерегтись і не вимовляти "пірзкщгл" у відповідний спосіб, щоб уникнути небезпеки й не наробити лиха цією таємницею.

Біні Ару, відкривши таємницю обернення, для якого не потрібні були ніякі чарівні предмети, чи порошки, чи інші речовини або зілля і яке завжди діяло безвідмовно, не хотів, щоб таке чудесне відкриття лишилося зовсім не відомим і пропало для людської науки. Він вирішив не вдаватися більше до нього, коли вже Озма заборонила, але подумав, що Озма ще тільки юне дівча, а колись вона, може, передумає й дозволить своїм підданим користатися чарами, і тоді Біні Ару знов

могтиме обертати себе й інших, коли захоче, – звичайно, якщо тільки доти не забуде, як треба вимовляти "пірзкщгл".

Обміркувавши цю справу як слід, він вирішив записати це слово й у належний спосіб вимовляти його десь у таємному місці, щоб тільки він через багато років зміг розшукати його, а ніхто більше щоб не міг його знайти.

То була слушна думка, але старий Чарівник ніяк не міг знайти такого таємного місця. Він обходив усе "блюдце" на вершині гори Жвак, але не знайшов такої місцини, де можна було б записати таємне слово і де б ніхто не міг натрапити на нього. Тому він урешті надумався заховати його десь у своїй хаті.

Біні Ару мав дружину, яку звали Мопсі і яка уславилася своїми пирогами з чорницями, й сина Кікі, що не вславився нічим. Його вважали норовливим і неприємним, бо він був нещасний, а нещасний він був тому, що хотів спуститися з гори й побувати в широкому світі, який стелився внизу, а батько його не відпускав. Ніхто не звертав уваги на Кікі Ару, бо він не варт був нічого.

Раз у рік на горі Жвак бувало свято, на яке приходили всі Верхотури. Вони збиралися в самій серединці схожої на блюдце країни і цілий день розважались та веселились.

Молодь танцювала й співала, жінки накривали столи з усякими смачними наїдками, а чоловіки грали на музичних інструментах і розповідали казки про всякі чудеса.

Кікі Ару звичайно ходив на ті свята з батьком та матір'ю і понуро сидів осторонь – не співав, не танцював, навіть не розмовляв з хлопцями та дівчатами. Тому він і в свято був не щасливіший, ніж у будень, і одного разу він сказав батькові й матері, що не піде на свято. Краще

лишиться вдома й буде нещасний на самоті. Батько й мати охоче лишили його самого.

Та зоставшися сам, Кікі вирішив зайти до батькової кімнати, куди йому не дозволялося заходити, і спробувати розшукати якесь із чаклунських знарядь, що їх використовував Біні Ару, ще поки чаклував. Увійшовши, Кікі зачепився ногою за одну дошку в підлозі. Він обшукав усю кімнату, але не знайшов і сліду батькових чарів. Усе було знищене.

Прикро розчарований, він уже хотів був вийти, але знов зачепився за ту саму дошку. Це змусило його задуматись.

Роздивившися дошку уважніше, Кікі побачив, що її виймали, а потім прибили на місце, але тепер вона трохи виступала над іншими дошками. Але навіщо батько зривав цю дошку? Може, він сховав під нею котрийсь зі своїх чаклунських предметів?

Кікі взяв долото і зірвав дошку, але не знайшов під нею нічого. Він уже хотів був прибити її на місце, та впустив з рук, і вона, падаючи, перевернулась. Тоді він побачив, що на споді її щось написано. У кімнаті було досить тьмяно, і він підійшов до вікна, роздивився її пильніше й побачив, що на дошці докладно описано, як треба вимовляти чарівне слово "пірзкщгл", щоб те слово вмить обернуло будь-кого у будь-що, а коли треба – відмінило його, перетворивши у давню подобу.

Спочатку Кікі Ару навіть не зрозумів, яку чудесну таємницю відкрив; але він подумав, що зможе якось використати її, і точно переписав усі вказівки, як треба вимовляти "пірзкщгл". Потім згорнув папірця й поклав у кишеню, ю а дошку прибив на місце так акуратно, що ніхто б і не здогадався, що її зривали.

Потім Кікі вийшов у садок і, сівши під деревом, уважно вивчив те, що переписав. Він завжди хотів вибратись із гори Жвак у широкий світ, особливо до країни Оз, і тепер йому спало на думку, що можна

обернутись на птаха й перелетіти куди схоче, а коли надумає вернутись, то й вернутись. Одначе треба було завчити напам'ять, як слід вимовляти чарівне слово, бо птах не може носити з собою папірця, і якщо він забуде слово або як його точно вимовляти, то не зможе вернутись у свою давню подобу.

Отож він довго заучував те слово, повторюючи його подумки разів сто, аж поки не впевнився, що не забуде.

Проте, щоб іще краще вбезпечитись, він поклав папірець у бляшанку в глухому кутку садка й прикидав бляшанку камінцями.

Тим часом почало вечоріти, а Кікі хотів уперше спробувати перекинутись у щось, поки батько й мати ще не вернулися зі свята. Він став на ґанку своєї хати й промовив:

– Я хочу стати великим, дужим птахом, як яструб – пірзкщгл!

Чарівне слово він вимовив так, як слід, а тому зразу відчув, що його подоба зовсім змінилася. Він залопотів крильми, скочив на поруччя ґанку й закричав:

– Ко-у! Ко-у!

Тоді засміявся й півголосом сказав:

– Здається, яструби кричать саме так. Але спробуймо-но свої крила, побачимо, чи вистачить у них сили перенести мене через пустелю.

Він вирішив спочатку полетіти не до країни Оз. Він же вкрав таємницю перетворення й знав, що порушив закон Озу про чари. Може, Ілінда або Чарівник з Озу викриють його й покарають, отож розумніше буде взагалі триматися далі від Озу.

Кікі поволі знявся в повітря і, зависнувши на широких крилах, почав вільно кружляти над схожою на блюдце вершиною гори. З височини він побачив далеко за палючими пісками Мертвої Пустелі якусь країну, що з нею, може, буде приємно познайомитись, отож повернув у той бік і рушив у довгий політ, розмірено махаючи дужими крильми.

ЯСТРУБ

авіть яструб мусить летіти над Мертвою Пустелею високо, бо над нею весь час здіймаються отруйні випари. Коли Кікі Ару врешті долетів до гарної землі, він почував себе кволим і розбитим, бо трохи отрути таки вдихнув. Але свіже повітря швидко освіжило його, і він приземлився на широкому рівному нагір'ї, що називається Верхія. Зразу за ним лежить долина, відома під назвою Низія, і обома цими краями править Чоловік-Медяник, Джон Тістон, а прем'єр-міністром у нього Пуцьверінг Херувим. Яструб тільки перепочив там, а тоді полетів на північ і пролетів над прегарним краєм, що називається Веселія, і править там гарненька Воскова Лялька.

Потім, летячи понад краєм пустелі, повернув ще далі на північ і сів на вершечку дерева в Королівстві Неманії.

Кікі добре натомився, та й сонце вже сідало, і він вирішив зостатися тут до ранку. З вершечка дерева він побачив неподалік хату, що мала дуже затишний вигляд. На подвір'ї чоловік доїв корову, а з дверей вийшла миловида жінка і покликала його вечеряти.

Тоді Кікі замислився: а що ж їдять яструби? Він зголоднів, але не знав, ні що йому їсти, ні де взяти їжу. І ще він подумав, що спати в ліжку вигідніше, ніж на вершечку дерева, отож спурхнув на землю й сказав:

– Я хочу знову стати Кікі Ару – пірзкщгл!

І зразу до нього вернулась його природна подоба. Він підійшов до хати, постукав у двері й спитав, чи не дадуть йому повечеряти.

– А хто ти такий? – спитав господар.

– Я мандрівець із країни Оз, – відповів Кікі.

– Тоді просимо до хати, – відповів господар.

Кікі пригостили доброю вечерею й дали добру постіль, і він поводився дуже чемно, дарма що не захотів відповідати на всі розпитування славних неманців. Утікши з дому й знайшовши спосіб побачити світ, юнак уже не почувався нещасним, а тому більше не був норовливим і неприємним. Господарі подумали, що він дуже шанована людина, і вранці дали йому ще й поснідати, а потім він, цілком задоволений, рушив далі.

Годину чи дві йшов він розкішним краєм, яким правив Король Бруньк, а потім вирішив, що в подобі птаха мандруватиме швидше й побачить більше, отож перекинувся в білого голуба, прилетів до великого міста Немана, оглянув там королівський палац із його розкішними садами й багато інших цікавих місць. Далі полетів на захід, до Королівства Ікс, а пробувши день у країні Королеви Зіксі, попрямував іще на захід, до країни Ев. Кожен край, де він побував, здався йому куди приємнішим за країну-блюдце Верхотурів, і він вирішив: коли долетить до найпрекраснішої країни, то оселиться там і відтоді не пропускатиме жодної насолоди в житті.

У країні Ев він вернувся до своєї справжньої подоби, бо міста й села там лежали густо, переходити з одного в друге було неважко.

Надвечір він натрапив на пристойний заїзд і спитав господаря, чи можна тут попоїсти й переночувати.

– Якщо маєте гроші, щоб заплатити, то чом ні, – відповів господар. – А не маєте – йдіть куди хочете.

Кікі здивувався, бо в країні Оз грошей взагалі нема, там кожен бере, що хоче, без плати. Тому грошей він не мав і тепер пішов шукати гостинності десь-інде. Проходячи повз вікна заїзду, він побачив одного літнього чоловіка, що рахував на столі чималу купу золотих кружалець. Кікі подумав, що це, мабуть, і є гроші. За одне кружальце можна купити вечерю й переночувати, подумав він, а тому перекинувся сорокою і, влетівши у відчинене вікно, вхопив дзьобом одне кружальце і вилетів. Старий не встиг нічого вдіяти: він боявся покинути на столі купу грошей і гнатися за сорокою, а поки зсипав золото в гаман і сховав гаман у кишеню, птаха-злодійка вже зникла з очей і шукати її було б безглуздям.

Кікі Ару перелетів неподалік на купу дерев, упустив монету на землю, вернувся у свою власну подобу, підняв золотого й сховав у кишеню.

– Ти ще пошкодуєш за цим! – раптом почув тоненький голосочок у нього над головою.

Кікі звів очі й побачив, що на гілочці сидить горобець і дивиться на нього.

– За чим пошкодую? – спитав він.

– Та я ж усе бачив, – пояснив Горобець. – Я бачив, як ти дивився у вікно на золото, а потім перекинувся сорокою й обікрав старого, а тоді прилетів сюди й перекинувся із пташиної подоби у свою власну. Це чари, а чари – погане, незаконне діло. Крім того, ти вкрав гроші, а це ще більший злочин. Колись ти за цим пошкодуєш.

– Дарма, – насупившись, відказав Кікі.

– І ти не боїшся бути лихим? – спитав Горобець.

– Та я, скільки знаю, наче й не був лихим, – відповів Кікі, – та коли так, то я радий. Бо я не люблю добрих людей. Я завжди хотів бути лихим, тільки не знав, як ним стати.

– Ха-ха-ха, – гучно зареготав хтось позаду нього, – так і слід, хлопче! Я радий, що зустрів тебе, дай-но руку!

Горобець злякано цвірінькнув і полетів геть.

ДВОЄ ЛИХИХ

ікі обернувся й побачив біля себе якогось чудного старигана. Увесь покорчений, з гладким черевом і тонкими руками та ногами. А ще він був кругловидий і мав білі кущуваті бурці[1], що звисали гострячками нижче пояса, та сиву чуприну, що стирчала гострячком на маківці. Вбраний був у сіро-буру облиплу одіж, і напхані чимось кишені аж випинались.

– Я не знав, що ви тут, – сказав Кікі.

– А я з'явився після тебе, – пояснив химерний дідок.

– Хто ви такий? – спитав Кікі.

– Мене звуть Коструббо. Я був Королем Номів, але мене витурили з моєї країни, і тепер я мандрівець.

– А за що вони вас витурили? – спитав його юнак.

– Та тепер така мода пішла – Королів витурювати. Я був добрим Королем – для себе, звісно, – але оті жахливі люди з Озу не давали мені спокою. Довелося зректись трону.

– А що це означає?

– Це означає, що тебе витурюють. Але поговорімо про щось приємніше. Хто ти і звідки прибув?

– Мене звуть Кікі Ару. Досі я жив на горі Жвак, у країні Оз, але тепер я мандрівець, як і ви.

Король Номів проникливо подивився на нього.

– Я чув, як та пташка сказала, ніби ти перекинувся сорокою, тоді знову людиною. Це правда?

Кікі завагався, але вирішив, що, заперечувати не варто.

Йому здалося, що сказавши правду, він видасться значнішою персоною.

– Ну… правда, – відповів він.

– То ти Чарівник?

– Ні, я вмію тільки перекидатись, – признався він.

– Ну, це дуже добрі чари, – сказав старий Коструббо. – Я сам колись володів такими ж чарами, але мої вороги відняли їх у мене. І куди ти прямуєш тепер?

– Іду до заїзду – по вечерю й на ночівлю, – відповів Кікі.

– А гроші, щоб заплатити за це, ти маєш? – спитав Коструббо.

– Одне золоте кружальце.

– Украдене, до речі. Дуже добре. І радієш, що ти лихий.

Іще краще. Ти мені подобаєшся, юначе, і я піду з тобою до заїзду, якщо ти пообіцяєш мені за вечерею не їсти яєць.

– Ви не любите яєць? – спитав Кікі.

– Я боюсь їх, бо вони небезпечні! – відказав Коструббо, здригнувшись.

– Гаразд, – погодився Кікі. –Я не замовлятиму яєць.

– Тоді ходімо, – сказав Ном.

Коли вони ввійшли до заїзду, господар насуплено глянув на Кікі й мовив:

– Я ж тобі казав, що без грошей їсти не дам.

Кікі показав йому золотого.

– А ви? – спитав господар, повернувшись до Коструббо. – Маєте гроші?

– Я маю щось краще, – відповів старий Ном і, вийнявши з однієї кишені торбинку, висипав з неї на стіл купку блискучих самоцвітів – діамантів, рубінів і смарагдів.

Господар одразу зробився дуже чемний з цими чужинцями. Подав їм чудовий обід, а поки вони їли, молодий Верхотур спитав свого товариша:

– Де це ви взяли так багато самоцвітів?

– Можу сказати, – відповів Ном. – Коли оті нахаби з Озу відняли в мене королівство – тільки тому, що це було моє королівство і я хотів правити ним, як мені подобається, – то сказали, що я можу взяти стільки самоцвітів, скільки зумію винести. А я мав на своєму вбранні багато кишень, то й понасипав їх повні. Самоцвіти дуже добре мати з собою в мандрах, за них можна купити будь-що.

– Вони кращі за золоті кружальця? – спитав Кікі.

– Найменший із цих самоцвітів вартий сотні золотих монет – таких, як ти вкрав у того старого.

– Не говоріть так голосно, – злякано попросив Кікі. –А то ще хтось почує.

Після вечері вони обидва вийшли прогулятись, і колишній Король Номів сказав:

– А ти знаєш Кудлача, Страхопуда, Залізного Дроворуба, Дороті, Озму і все оте кодло з Озу?

– Не знаю, – відповів юнак. – Я весь час жив на горі Жвак, поки не втік учора через Мертву Пустелю в подобі яструба.

– То ти ніколи не бачив Смарагдового міста в країні Оз?

– Ніколи.

– Ну, а я, – сказав Ном, – знав усіх їх, і можеш здогадатися, що я їх не люблю. І під час своїх мандрів я весь час міркував, як помститися. Тепер, зустрівши тебе, я бачу спосіб, як завоювати країну Оз і самому стати там Королем, а це краще, ніж бути Королем Номів.

– А як же ви це зробите? – здивовано спитав Кікі Ару.

– То вже моя справа. Насамперед я хочу домовитися з тобою. Скажи мені таємницю, як перекидатись у що хочеш, і я дам тобі повну кишеню самоцвітів – найбільших і найкращих з усіх, які маю.

– Ні, – відказав Кікі, бо зрозумів, що ділити свою могутність із кимось небезпечно для нього самого.

– Я дам дві кишені самоцвітів, – пообіцяв Ном.

– Ні, – відказав Кікі.

– Я тобі віддам усі самоцвіти, які маю.

– Ні, ні, ні! – вигукнув Кікі, що вже почав боятися.

– Ну, тоді, – сказав Ном, дивлячись на юнака лихим оком, – я скажу господареві заїзду, що ти вкрав золотого, і він віддасть тебе тюремникам.

Кікі на ту погрозу тільки засміявся.

– Поки він це зробить, я перекинусь левом і роздеру його на шматки, або ведмедем – і з'їм його, або мухою – і залечу кудись так, що він мене не знайде.

– Ти справді можеш творити такі дива? – спитав старий Ном, зацікавлено дивлячись на нього.

– Авжеж, – запевнив Кікі. –Я можу обернути вас у паличку, або в калюжу, або в камінь, і покинути тут, при дорозі.

Лихий Ном трохи здригнувся, почувши це, але йому ще дужче закортіло заволодіти великою таємницею. Трохи згодом він почав знову.

– Я тобі скажу, що я зроблю. Якщо ти, відкривши свою таємницю, допоможеш мені завоювати Оз і обернути моїх тамтешніх ворогів у палички або в каменюки, я згоден поставити тебе правителем Озу, а сам стану твоїм першим міністром і дбатиму, щоб твоїх наказів дотримувалися.

– Допомогти допоможу, – відказав Кікі, – але таємниці не відкрию.

Нома ця відмова так розлютила, що він з люті довго підскакував, задихався й бризкав слиною, поки врешті погамував себе. Та юнак нітрохи не злякався. Він тільки сміявся з лихого старого Нома, а той казився ще дужче.

– Облишмо це, – сказав він, коли Кострубо трохи заспокоївся. – Я не знаю тих людей із країни Оз, яких ви згадували, отже, вони мені не вороги. Коли вони витурили вас із вашого королівства, це ваша справа, не моя.

– Невже тобі не хочеться стати Королем такої прекрасної країни Чарів? – спитав Кострубо.

– Хочеться, – відказав Кікі. –Але ви самі хочете бути Королем, і це нас пересварить.

– Ні, – сказав Ном, знову пробуючи обдурити його. – Мені, як подумати, не кортить стати Королем Озу. Мені й жити в тій країні не дуже кортить. Я хочу насамперед помотатись. А коли ми зуміємо завоювати Оз, я здобуду стільки чарів, що зможу відвоювати й своє власне Королівство Номів, тож я вернусь до себе й житиму в своїх підземних печерах – вони більше схожі на домівку, ніж поверхня землі. І ось що я тобі пропоную: допоможи мені завоювати Оз і помститись, та ще відняти чари в Глінди й Чарівника, – а потім я поставлю тебе Королем Озу.

– Я подумаю, – відповів Кікі й того вечора більше нічого не сказав.

Уночі, коли всі в заїзді поснули, старий Ном Кострубbo тихенько встав з ліжка й пішов до кімнати, де спав Верхотур Кікі Ару. Там він обнишпорив усе, шукаючи чаклунське знаряддя, яке могло все обертати в будь-що. Звичайно, такого знаряддя там не було, і хоча Кострубbo обшукав усі юнакові кишені, він не знайшов узагалі нічого чарівного.

Тому вернувся у своє ліжко, вже сумніваючись, що Кікі володіє такими чарами.

Уранці він сказав:

– А куди ти помандруєш сьогодні?

– Та, мабуть, до Королівства Троянд, – відповів юнак.

– Це далека подорож, – сказав ном.

– А я перекинуся птахом, – відказав Кікі, – й долечу до Королівства Троянд за годину.

– Тоді оберни й мене на птаха, і я полечу з тобою, – попросив Коструббо. – Але краще полетімо до країни Оз, хоч подивимось, яка вона.

Кікі замислився. Правда, всі краї, які він відвідав досі, були приємні, але він усюди чув, що країна Оз прекрасніша й миліша. Країна Оз була і його батьківщиною, і справді, якщо є якийсь шанс стати там Королем, треба щось знати про неї.

Поки Кікі-Верхотур думав, Коструббо-Ном теж думав.

Цей хлопець наділений чудесною могутністю, і хоча він взагалі простак, але розлучатися зі своєю таємницею не збирається. Проте, якщо умовити його, щоб переніс старого лихого Нома Коструббо до країни Оз, куди він інакше ніяк не може попасти, далі, можливо, пощастить переконати хлопця, щоб слухався його порад і пристав до змови з метою помсти, яку він уже надумав у своєму чорному серці.

– В Озі є чарівники й чаклуни, – зауважив Кікі трохи перегодя. – Вони можуть розпізнати нас навіть обернених.

– Ні, як будемо обережні, – запевнив Коструббо. – Озма має Чарівну Картину, на якій може побачити все, що забажає, але ж вона не знатиме, що ми прилетіли до Озу, й не зможе звеліти своїй Чарівній Картині, щоб показала їй, де ми й що ми робимо. Глінда Добра має велику книгу, що називається Книгою записів – у ній чарівним чином записується все, що роблять у ту хвилину люди в країні Оз.

– Ну, тоді яке пуття з наших спроб завоювати країну, – сказав Кікі, – коли Глінда може прочитати у своїй Книзі все, що ми робимо, а що її чари могутніші за мої, то вона може перекреслити наші наміри.

– Таж я сказав "люди"! – заперечив Ном. – У Книзі не записується, що роблять птахи чи звірі. Вона сповіщає тільки про людські діла. Тож як ми полетимо туди в подобі птахів, Глінда не знатиме про це нічого.

– Два птахи не завоюють країни Оз, – зневажливо сказав хлопець.

– Так, твоя правда, – погодився Коструббо, потім потер лоба, погладив довгу бороду й задумався.

– О, придумав! – урешті оголосив він. – Ти ж, мабуть, можеш обернути нас не тільки на птахів, а й на звірів?

– Звісно.

– А можеш ти зробити птаха звіром, а тоді звіра птахом, не обертаючи спочатку на людину?

– Можу, – відповів Кікі. – Я можу обернути себе чи інших на будь-що таке, що вміє говорити. Коли робиш це перетворення, треба вимовити одне чарівне слово, а що звірі, птахи, дракони й риби в Озі вміють говорити, то ми можемо стати будь-якими з цих створінь – якими забажаємо. Та якби я перекинувся деревом, то й лишився б довіку деревом, бо я не зміг би вимовити чарівне слово й вернутись у давню подобу.

– Розумію, розумію, – сказав Коструббо й довго кивав патлатою сивою головою, аж поки патли загойдались, ніби маятники. – Це якраз підходить до моєї думки. А тепер слухай, я тобі поясню, що надумав. Ми полетимо до Озу як птахи й сядемо в одному з густих лісів краю Лісняків. Там ти обернеш нас обох на могутніх звірів, а що в Гліндиній Книзі вчинки звірів не записуються, то ми можемо діяти, не боячись викриття.

– Як же можуть двоє звірів зібрати військо, щоб перемогти могутній народ Озу? – спитав Кікі.

– Дуже просто. Тільки не військо з людей, завваж. Це буде зразу викрито. І поки ми будемо в Озі, ні на хвилину не вертатимемось у людську подобу, аж поки не завоюємо країни й не знищимо Глінди, й Озми, й Чарівника, й Дороті, й усю решту, а тоді вже не буде кого боятись.

– У країні Оз неможливо когось убити, – заперечив Кікі.

– А їх і не треба вбивати, – сказав Коструббо.

– Боюся, що не розумію вас, – відказав юнак. – Що має статися з людьми Озу і яке військо ми можемо зібрати, коли не людське?

– Зараз поясню. В лісах Озу повно звірів. Декотрі з них, у найвіддаленіших місцях, дикі й люті, вони залюбки підуть за ватажком, так само диким і лютим, як вони. Вони ніколи не турбували людей в Озі дуже дошкульно, бо не мали проводиря, який підбурював би їх. Та коли ми їх попросимо, щоб допомогли нам завоювати Оз, а в нагороду обернемо всіх звірів на людей і віддамо їм людські житла та все добро, а людей обернемо на всіляких звірів і виженемо їх, щоб жили в лісах та джунглях. Це чудова думка, визнай, а здійснити її буде так легко, що ми це зробимо без мороки.

– І ви гадаєте, що звірі погодяться? – спитав юнак.

– Будь певен, що погодяться. Ми можемо схилити кожного звіра в Озі на наш бік – крім хіба тих, котрі живуть у Озминому палаці, а на них можна не зважати.

ЗМОВНИКИ

ікі Ару небагато знав як про Оз, так і про звірів, що жили там, але задум старого Нома видався йому цілком розумним.

Він трошечки здогадувався, що Кострубо хоче якось обдурити його, тому вирішив не спускати з ока свого товариша. Поки він не розкриватиме чарівного слова, Кострубо не наважиться шкодити йому, а собі Кікі дав слово, що, як тільки вони завоюють Оз, він оберне старого Нома на мармурову статую й триматиме його в такій подобі довіку.

Кострубо, зі свого боку, вирішив, що він, уважно стежачи й підслуховуючи, зможе вивідати юнакову таємницю, а коли навчиться чарівного слова, оберне Кікі Ару на в'язку хмизу й спалить, та й спекається його назовсім.

Отак завжди буває в лихих людей. Вони не можуть довіряти навіть один одному. Кострубо вважав, що дурить Кікі, а Кікі вважав, що дурить Кострубо, і обидва були задоволені.

– Шлях через пустелю далекий, – сказав юнак, – а піски розпечені, й над ними здіймаються отруйні випари. Зачекаймо до вечора й полетімо вночі, коли буде холодніше.

Колишній Король Номів погодився, і обидва вони решту дня обговорювали свої плани. Коли настав вечір, вони розплатилися з господарем заїзду й пішли у гайок неподалік.

– Зачекайте тут кілька хвилин, я скоро вернуся, – сказав Кікі й швидко відійшов, зоставивши Нома самого в гайку. Кострубо було цікаво, куди ж він пішов, але Ном стояв спокійно на місці доти, доки обернувсь на величезного птаха. Він пронизливо крикнув із подиву й ляку й залопотів крильми. На його орлиний крик зразу озвався такий самий звідкись із-за гайка, іще один орел, навіть більший і могутніший, ніж обернений Кострубо, підлетів поміж деревами й сів поруч нього.

– Тепер можна й вирушати, – голосом Кікі сказав другий орел.

Коструббо зрозумів, що цього разу його перехитровано.

Він думав, що Кікі вимовить чарівне слово при ньому, і він його підслухає, але юнак був хитріший.

Коли два орли злетіли в повітря й почали політ через Мертву Пустелю, що відокремлює країну Оз від решти світу, Ном сказав:

– Коли я був Королем Номів, я теж знав чарівний спосіб обертати одне на друге і гадав, що то чудовий спосіб.

Але з твоїм таємним словом його й рівняти не можна. У мене були деякі талісмани, я робив певні рухи й вимовляв цілу низку заклинань, щоб когось у щось перетворити.

– А де ж поділись ваші чарівні талісмани? – спитав Кікі.

– Оте кодло з Озу забрало їх у мене – оте гидке дівчисько Дороті і ота жахлива чаклунка Озма, Правителька Озу, – тоді, коли відняли в мене моє Підземне Королівство й випхали мене нагору в оцей холодний суворий світ.

– А як же ви дозволили їм це зробити? – спитав юнак.

– Мусив, – відповів Коструббо. – Вони ж котили на мене яйця – яйця! Оті жахливі яйця! А коли яйце тільки торкнеться Нома, він пропав навіки.

– І що, для Номів небезпечні будь-які яйця?

– Будь-які й усякі. Яйце… – єдина в світі річ, якої я боюся.

ЩАСЛИВИЙ КУТОЧОК ОЗ

ема в світі іншої країни, такої прекрасної, як країна Оз. І нема іншого народу, такого щасливого, задоволеного й забезпеченого, як народ Озу. Там люди мають усе, чого бажають, вони люблять і просто обожнюють свою прекрасну юну Правительку Озму з Озу, і так уміло чергують працю з розвагами, що і те, й те дає тільки радість та задоволення й ніхто не має підстав нарікати. Час від часу в Озі трапляється щось таке, що ненадовго порушує щасливе життя людей; бо така багата й принадна країна Чарів напевне викликає заздрість у небагатьох чистолюбних і зажерливих виродків. Тому деякі лиходії підступно змовлялися завоювати країну Оз, щоб уярмити її народ і знищити юну Правительку, а багатства Озу загарбати собі. Але до того часу, коли жорстокий і хитрий Ном Кострубbo змовився з Верхотуром Кікі Ару, всі такі спроби зазнавали невдачі. Народ Озу й не здогадувався про небезпеку. Життя в найпринаднішій у світі країні Чарів було частиною радісних щасливих днів.

Посеред Смарагдового міста, столиці володінь Озми, є величезний розкішний парк, оточений муром, що виблискує смарагдами, а посередині того саду стоїть королівський палац Озми, найрозкішніша з усіх будівель, які були і є в світі. На сотні веж та башт майорять знамена Озу, країни, де живуть Озмії, Жвакуни, Лісняки, Моргуни й Стовбуни. Знамено Жвакунів синє, знамено Моргунів – жовте; у Лісняків воно лілове, а в Стовбунів – червоне.

Колір Смарагдового міста, звичайно, зелений. На Озминому особистому прапорі – зелена серединка, а поле поділене начетверо. Ті синя, жовта, лілова і червона четвертинки засвідчують, що вона править усіма краями країни Оз.

Але ця країна Чарів така велика, що не вся відома юній Правительці, і кажуть, ніби в деяких її віддалених частинах, у лісах і непрохідних горах, у невідомих долинах і густих джунглях живуть люди й звірі, що знають про Озму не більше, ніж вона про них. Проте ці невідомі

мешканці країни Оз не такі численні, як відомі, що живуть у краях, навколо Смарагдового міста. І взагалі я певен, що невдовзі всі частини країни Оз будуть досліджені, а їхні мешканці дізнаються про свою Правительку, бо в Озми є кілька її друзів, таких допитливих, що вони раз у раз відкривають нові незвичайні місця та їхніх мешканців.

Чи не найчастіше відкриває такі таємні місця в країні Оз дівчинка з Канзасу на ім'я Дороті, найближча Озмина подружка, що живе в розкішних покоях у королівському палаці. Дороті має й титул – вона Принцеса Озминська, – але не любить, щоб її величали Принцесою, вона проста й ласкава і не корчить із себе чогось більшого за звичайну дівчинку, то всі називають її просто Дороті, і вона після Озми найбільша улюбленица всього населення країни Оз.

Якось уранці Дороті, пройшовши через вестибюль палацу, постукала у двері до іншої дівчини, також Озминої гості й подружки, яку звали Тротта. Почувши "Ввійдіть!", Дороті побачила, що в Тротти є гість – старий одноногий моряк, друга нога була дерев'яна. Моряк сидів біля відчиненого вікна й пахкав люлькою, зробленою з кукурудзяного качана. Моряка звали Капітан Біл, він прибув до країни Оз разом із Троттою і був її найдавнішим та найвірнішим супутником і другом. Дороті теж любила Капітана Біла, і, привітавшись з ним, вона сказала Тротті:

– Ти знаєш, через місяць у Озми день народження, і я все думаю, який би подарунок їй приготувати. Вона така ласкава до нас, що ми конче повинні вшанувати її в цей день.

– Правду кажеш, – погодилась Тротта. – Я й сама вже задумувалася, що б подарувати Озмі. Але надумати нелегко, бо вона вже має все, чого їй треба, а що вона чарівниця й добре знається на чарах, то може задовольнити будь-яке своє бажання.

– Я знаю, – відказала Дороті, – та не в цьому річ. Я не кажу, що Озмі чогось треба, просто їй буде приємно знати, що ми пам'ятаємо про її день народження. Але що ж їй подарувати?

Тротта безнадійно похитала головою:

– Я вже думала, думала й нічого не придумала.

– Отак і я, – сказала Дороті.

– А я знаю одну річ, що потішила б її, – озвався Капітан Біл, повернувши до дівчат своє кругле, облямоване бурцями обличчя й утупивши в них свої великі, широко розплющені ясно-голубі очі.

– І що ж це, Капітане?

– Це Зачарована Квітка, – сказав він. – Напрочуд гарна рослинка, що росте в золотому горщику й цвіте всілякими квітками по черзі. То на ній трояндові пуп'янки й квітки, а за хвилину вже тюльпани, а потім хриз… хриз…

– Хризантеми, – підказала Дороті.

– Атож. А потім жоржини, а потім нарциси, і так по черзі всі квітки, які лишень є. Тільки-но одна зів'яне, розцвітає інша, вже не така, а пахнуть так, що чхати хочеться, а цвітуть день і ніч, день і ніч – цілий рік.

– Так це ж чудо! – вигукнула Дороті. – Гадаю, що Озмі сподобається.

– Але ж де та Зачарована Квітка і як нам її добути? – спитала Тротта.

– Чого не знаю, того не знаю, – повільно відповів Капітан Біл. – Мені про неї тільки вчора розповів Скляний Кіт і сказав, що вона в якомусь відлюдному місці десь на північний схід звідси. Адже Скляний Кіт мандрує по всій країні й бачить такі речі, яких не бачить більше ніхто.

– Це правда, – задумливо мовила Дороті. – Коли на північний схід, то це десь у краю Жвакунів, і то, певне, далеченько. Може, попросімо Скляного Кота, хай скаже, як добути Зачаровану Квітку.

І обидві дівчинки вийшли у парк, а за ними пошкутильгав на своїй дерев'янці Капітан Біл. Незабаром вони знайшли Скляного Кота, що, скрутившись калачиком, міцно спав на сонці біля якогось куща.

Скляний Кіт – одне з найдивовижніших створінь в усьому Озі. Його зробив славнозвісний чаклун доктор Пінт іще до того, як Озма заборонила своїм підданцям чаклувати.

Доктор Пінт зробив Скляного Кота, щоб той ловив мишей, але Ют ловити мишей відмовився і набув слави істоти не стільки корисної, скільки курйозної.

Цей дивовижнй, зроблений зі скла Кіт, був такий прозорий, що крізь нього було видно все, наче крізь вікно. Але в голові, під тім'ям, він мав жменьку невеличких рожевих кульок, що скидались на самоцвіти, одначе правили йому за мозок. Мав він і серце, зроблене з кривавo-червоного рубіна. Та крім цих двох кольорових частин весь він був із прозорого скла, а хвіст – дуже гарний – зі скляного волокна.

– Ану, прокидайся! – гукнув Капітан Біл. – Нам треба поговорити з тобою.

– Як ви смієте турбувати мене? – невдоволено спитав Ют. – Посоромтеся!

– Та не сердься, – сказав Капітан Біл. – Ти пам'ятаєш, що розповідав мені вчора про Зачаровану Квітку в золотому горщику?

– То я, по-твоєму, дурень? Глянь на мій мозок – і побачиш, що він працює. Звичайно, пам'ятаю! – відповів Ют.

– Ну, то як нам знайти її?

– Ви не знайдете. І це не ваша справа. Ідіть геть, не заважайте спати, – пробурчав Ют.

– Та ти послухай, – звернулась до нього Дороті. – Нам потрібна Зачарована Квітка, щоб подарувати Озмі на день народження. Ти ж радий будеш потішити Озму, правда?

– Я не певен, – відказав Ют. – З якої це речі я маю когось тішити?

– Таж ти маєш серце, я бачу його у тебе всередині, – втрутилась Тротта.

– Так, є, і гарне серце, я люблю його, – запевнив Ют, вигнувшись, щоб оглянути себе всього. – Але воно зроблене з рубіна, а рубін твердіший за кремінь.

– Чи годишся ти хоч на щось? – спитала Тротта.

– Аякже! На мене приємно дивитися – чого не можна сказати про тебе, – відповів Кіт.

Тротта засміялась, а Дороті, що бачила Скляного Кота наскрізь не тільки очима, примирливо сказала:

– Ти справді дуже гарний, і якщо ти зможеш розповісти Капітанові Білові, де знайти Зачаровану Квітку, всі люди в Озі славитимуть тебе за розум. Квітка належатиме Озмі, але всі знатимуть, що дістав її Скляний Кіт.

Отаку мову кришталеве створіння любило.

Рожеві кульки в голові заворушились, і Кіт сказав:

– Я знайшов Зачаровану Квітку на півночі краю Жвакунів, де майже не живуть і не бувають люди. Там є річка, що протікає через ліс, а посеред тієї річки є невеличкий острівець, і на ньому стоїть золотий горщик, а в горщику росте Зачарована Квітка.

– А як же ти потрапив на той острівець? – спитала Дороті. –Адже Скляні Коти не можуть плавати.

– Так, але я не боюся води, – відповів Кіт. – Я просто пройшов по дну.

– Під водою? – вигукнула Тротта.

Кіт глянув на неї зневажливо.

– Як же я міг би пройти над водою по дну річки? Якби ти була прозора, всі б побачили, що мозок у тебе не працює. Але я певен, що ви самі ніколи не знайдете того місця. Воно завжди було сховане від озминського люду.

– Але ж ти зі своїм гарним рожевим мозком, мабуть, зможеш його відшукати? – зауважила Дороті.

– Зможу, і коли ви хочете тієї Зачарованої Квітки для Озми, я піду з вами й покажу дорогу.

– От молодець! – вигукнула Дороті. – Тротта й Капітан Біл підуть із тобою, бо це буде їхній подарунок Озмі на день народження. А поки ви мандруватимете, я придумаю ще якийсь подарунок від себе.

– Гаразд. То ходімо, Капітане, – сказав Скляний Кіт і вже рушив у путь.

– Постривай хвилинку, – попросила Тротта. – Довго ми йтимемо?

– Та з тиждень.

– Ну, то я вкину дещо в кошик, щоб узяти з собою, – сказала дівчинка й побігла до палацу збиратись у дорогу.

ПОДАРУНКИ ОЗМІ НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

оли Капітан Біл, Тротта й Скляний Кіт рушили до таємного острівця на далекій річці по Зачаровану Квітку, Дороті знову задумалася: що ж подарувати Озмі? Зустрівши Клаптикову Дівчину, вона спитала:

– Що ти подаруєш Озмі на день народження?

– Я склала для неї пісеньку, – відповіла Клаптикова Дівчина, яку прозивали Вишкребкою і яка, хоча була напхана ватою, мала в голові якийсь мозок-вінегрет. – Пісенька чудова, а приспів у ній такий:

Я дурненька,

Ви гарненька,

Озмо-цвіт;

Я нахабна,

Ви привабна,

Озмо-цвіт;

Я латкаста й блискітлива,

Ви прекрасна, ви вродлива,

Будьте ж ви всі дні щаслива,

Озмо-цвіт!

– Як тобі подобається, Дороті? – спитала Клаптикова Дівчина.

– Чи це справжня поезія, Вишкребко? – з сумнівом відказала Дороті.

– Не гірша за будь-яку ходячу пісеньку, – запевнила Клаптикова Дівчина. – Я й назву їй дала шикарну: "Нині в Озми славне свято, Нумо ж весело співати, Бо вона в цей день родилась, хоч-не-хоч".

– Якась надто довга назва, Вишкребко, – сказала Дороті.

– Зате ж стильно, – відказала Клаптикова Дівчина, підстрибнула, зробила сальто й приземлилась на одну набиту ватою ногу. – Нині назви часом бувають довші за самі пісні.

Дороті пішла далі, повільно простуючи до палацу, де зустріла Залізного Дроворуба, що саме піднімався сходами до парадних дверей.

– Що ти збираєшся подарувати Озмі на день народження? – спитала вона.

– Це таємниця, але тобі я скажу, – відповів Залізний Дроворуб, що був тепер Імператором Моргунів. Я замовив своїм підданцям зробити для Озми гарний пояс, прикрашений чудовими бляшаними кнопками. Кожна кнопка буде обрамлена кільцем із смарагдів, а пряжка буде з чистої бляхи! Правда, гарно?

– Я певна, що їй сподобається, – сказала Дороті. –А ти не підкажеш, що могла б подарувати я?

– Уявлення не маю. Я сам три місяці думав, поки надумався.

Дівчина замислено обійшла палац і на задвір'ї наткнулась на знаменитого Страхопуда Озминського, якому двоє палацових слуг напихали ноги свіжою соломою.

– Що ти збираєшся подарувати Озмі на день народження? – спитала вона.

– Це буде сюрприз, – відповів Страхопуд.

– Я нікому не скажу, – пообіцяла Дороті.

– Ну, я замовив для неї солом'яні капці – з чистої натуральної соломи, завваж! Ще й з високохудожнім гаптуванням. Озма завжди захоплювалась моєю солом'яною начинкою, тому я певен, що такі гарні солом'яні капці потішать її.

– Озму потішить усе, що з любов'ю піднесуть їй друзі, – сказала дівчинка. – Чим клопочуся я, Страхопуде, так це тим, що подарувати б їй таке, чого вона ще не має.

– Оце ж і мене турбувало, поки я не придумав капців, – відказав Страхопуд. – Доведеться тобі подумати, Дороті; це єдиний спосіб

натрапити на гарну думку. Якби я не мав такого чудесного мозку, то ніколи не додумався б до такої солом'яної прикраси на ноги.

Дороті вернулась до своєї кімнати, сіла й заходилася напружено думати. На підвіконні лежало, скрутившись калачиком, Рожеве Кошеня, і Дороті спитала його:

– Що можна подарувати Озмі на день народження?

– Дай їй молочка, – порадило Рожеве Кошеня. – Нічого кращого в світі я не знаю.

Кудлатий чорний песик Тото сів біля Доротиних ніг і звів на неї розумні очі.

– Тото, скажи мені, – попросила дівчина, – який подарунок на день народження сподобався б Озмі найдужче.

Чорний песик помахав хвостиком.

– Свою любов. Озмі найбільше в світі треба, щоб її любили.

– Так я вже люблю її, Тото!

– Тоді скажи їй, що ти її любиш удвічі більше, ніж досі.

– Але ж це буде неправда, – заперечила Дороті, – бо я завжди любила її так, що дужче вже не можна. Крім того, я хочу піднести Озмі якийсь подарунок, бо всі інші будуть підносити подарунки.

– Що ж, подумаймо, – сказав Тото. – А що, коли віддати їй оте ні на що непотрібне Рожеве Кошеня?

– Ні, Тото, це не годиться.

– Тоді шість поцілунків.

– Ні, це не подарунок.

– Ну, тоді доведеться тобі придумувати самій, Дороті, – зітхнув песик. – Як на мене, то ти вибагливіша за саму Озму.

Дороті вирішила: як хто й може їй допомогти, то це Глінда Добра, чудесна Чарівниця країни Оз, вірна Озмина підданка й подруга. Але Ойндин замок був у краю Стовбунів, таки далеченько від Смарагдового міста.

Дівчинка пішла до Озми й попросила в неї дозволу скористатись Дерев'яною Кобилицею та королівським Червоним Повозом, щоб поїхати в гості до Глінди. Юна Правителька поцілувала Принцесу Дороті й радо дала дозвіл.

Дерев'яна Кобилиця була одним із найдивовижніших створінь у країні Оз. За тулуб їй правила невелика колода, а за ноги – цурпалки, забиті в тулуб. Очима їй були сучки, рот був пропилений у одному кінці колоди, а замість вух вона мала дві скіпки. Замість хвоста на задньому кінці колоди зоставили невелику гілочку.

Оживила Дерев'яну Кобилицю, на якій розпилювали дрова, сама Озма під час однієї зі своїх перших пригод і так дуже полюбила цю химерну тварину, що звеліла підкувати її золотими підковами, щоб вони не стиралися. Кобилиця бігала швидко й залюбки возила людей, хоч вона уміла й говорити, коли треба, але рідко озивалась сама – хіба тоді, коли до неї зверталися. Коли Кобилицю запрягали в Червоний Повіз, віжки, щоб правувати нею, були непотрібні – їй досить було сказати, куди їхати.

Тепер Дороті сказала їй їхати до замку Глінди, і Кобилиця повезла її туди з казковою швидкістю.

– Гліндо, – сказала Дороті, привітавшись з Чарівницею, високою і ставною жінкою із вродливим, сповненим гідності обличчям, убраною в розкішну й гарно пошиту сукню, – що ти збираєшся подарувати Озмі на день народження?

Чарівниця всміхнулась і відповіла:

– Заходь до дворика, покажу.

Вони ввійшли у дворик, з усіх боків оточений крилами замку, а зверху нічим не покритий; там було повно квіток, водограїв, статуй тонкої роботи й багато лавок та стільців із мармуру чи золотої філіграні. Там зібралося п'ятдесят молоденьких дівчат, Гліндиних служниць, зібраних з усіх частин країни Оз за їхній розум, красу й лагідну вдачу.

Стати Гліндиною служницею – то була велика честь.

Коли Дороті пройшла за Чарівницею в цей чудовий дворик, усі п'ятдесят дівчат старанно ткали щось, а їхні човники були наповнені блискучою скляною пряжею – такої Дороті ще ніколи не бачила.

– Що це, Гліндо? – спитала вона.

– Одне з моїх недавніх відкриттів, – пояснила Чарівниця. – Я знайшла спосіб, як робити пряжу зі смарагдів, розм'якшуючи ці камені, а потім випрядаючи з них довгі шовковисті волокна. Із цієї смарагдової пряжі ми тчемо тканину, щоб пошити Озмі розкішну парадну сукню до дня народження. Ти, певне, бачиш, що пряжа зберегла чудовий блиск смарагдів, із яких її зроблено, тому сукня в Озми буде така пишна, як іще світ не бачив, і саме пасуватиме нашій милій Правительці чарівної країни Оз.

Дороті аж очі засліпило блиском смарагдової тканини, частину якої дівчата вже виткали.

– Я ще зроду не бачила нічого подібного! – зітхнула вона. – Але підкажи мені, Гліндо, що я могла б подарувати в день народження нашій любій Озмі.

Добра Чарівниця довго думала, перше ніж відповісти.

Нарешті сказала.

– Звичайно, на Озмин день народження в королівському палаці буде велике свято і прийдуть усі наші друзі. То чи не спекти тобі гарний, великий торт для Озми і обставити його свічками?

– Просто торт, та й усе? – розчаровано вигукнула Дороті.

– До дня народження нічого кращого не придумаєш, – відказала Чарівниця.

– А скільки свічок має бути на торті? – спитала дівчина.

– Просто рядочок, – відповіла Глінда, – бо ніхто не знає, скільки Озмі років, хоч вона здається нам ще зовсім дівчинкою – такою свіжою та юною, ніби прожила зовсім небагато.

– Торт не дуже схожий на подарунок, – не здавалась Дороті.

– А ти зроби торт-сюрприз, – підказала Чарівниця. – Пам'ятаєш дитячу пісеньку про двадцятьох чотирьох дроздів, запечених у пиріг? Звісно, не конче тобі запікати туди живих дроздів, але можна придумати якийсь інший сюрприз.

– А який же? – жадібно спитала Дороті.

– Коли я тобі скажу, це вже буде не твій подарунок Озмі, а мій, – усміхнувшись, відказала Глінда. – Подумай гаразд, люба моя, і ти, я певна, придумаєш такий сюрприз, що дуже звеселить усіх Озминих гостей за бенкетним столом.

Дороті подякувала приятельці, сіла в Червоний Повіз і сказала Кобилиці відвезти її додому, до палацу в Смарагдовому місті.

Дорогою вона дуже серйозно обміркувала той сюрпризний торт до дня народження Озми й нарешті придумала, що робити.

Тільки-но вернувшись додому, вона пішла до Озминського Чарівника, що займав опоряджену для нього кімнату в одній з високих веж палацу, де він вивчав мистецтво чаклування, щоб бути готовим учинити такі чари, як звелить йому Озма для добра її підданих.

Чарівник і Дороті були давні друзі й зазнали разом багато дивних пригод. Це був низенький лисий чоловічок з гострими очима на круглому, веселому обличччі, а що за ним не водилося ні бундючності ні пихи, то його дуже любив увесь народ Озу.

– Чарівнику, – сказала Дороті, – я хочу, щоб ви допомогли мені зробити подарунок Озмі до дня її народження.

– Для тебе й для Озми я радий зробити що завгодно, – відповів він. – Що в тебе на думці, Дороті?

– Я збираюся спекти величезний торт – із глазур'ю, свічками і з усім іншим – самі знаєте.

– Дуже добре, – похвалив Чарівник.

– А середину того торта я лишу порожнисту і перекрию його ніби дахом із глазурі, – провадила дівчина.

– Дуже добре, – знову похвалив Чарівник, киваючи лисою головою.

– А в тій порожнині, – сказала Дороті, – я хочу сховати багато малесеньких мавпочок, у три дюйми заввишки, і коли торт поставлять на банкетний стіл, я хочу, щоб мавпочки проламали глазур і почали танцювати на скатерці. А потім – щоб кожна мавпочка відрізала скибку торта й піднесла комусь із гостей.

– О лишенько! – вигукнув маленький Чарівник, аж трусячись зі сміху. – Це все, чого ти хочеш, Дороті?

– Майже все, – відповіла вона. – А ви, Чарівнику, не придумаєте ще чогось такого, що могли б робити мавпочки?

– Не зразу, – відказав Чарівник. – Але де ти візьмеш таких малесеньких мавпочок?

– Оце ж ви й маєте допомогти мені, – сказала Дороті. В отих диких лісах краю Лісняків повно мавп.

– Великих, – зауважив Чарівник.

– Ну, то ми з вами поїдемо туди й наловимо великих мавп, а ви своїми чарами зробите їх маленькими – тридюймовими, і ми посадимо всіх мавпочок у кошик і привеземо додому. Потім ви навчите їх танцювати – отут нагорі, у вашій кімнаті, де ніхто не побачить їх. А на Озмин день народження ми посадимо їх у торт, і тоді вони вже знатимуть, що їм робити.

Чарівник подивився на Дороті захоплено й знов засміявся.

– Розумно придумано, люба моя, – сказав він, – і я не бачу причини, чом не зробити так, як ти кажеш, якщо тільки дикі мавпи погодяться на це.

– Ви гадаєте, що вони можуть відмовитися? – спитала дівчинка.

– Так, але, може, ми якось умовимо їх. Та хай там як, а спробувати варто, і я допоможу тобі, якщо ти згодна, щоб цей сюрпризний торт був твоїм і моїм подарунком Озмі.

Бо я й сам уже задумувався, що я їй подарую, а оскільки це я маю навчати мавпочок і робити їх маленькими, то, гадаю, ти могла б узяти мене в компанію.

– Атож, – погодилась Дороті. – З великою радістю.

– Ну, тоді домовилися, – сказав Чарівник. – Але по мавпочок треба вирушати негайно, бо мені потрібен буде час на те, щоб навчити їх, та й до Лісняцьких лісів, де вони живуть, неблизько.

– Та я будь-коли готова, – погодилась Дороті. – Попросимо в Озми Кобилицю?

Чарівник відповів не зразу. Спочатку обміркував її слова.

– Ні, – відповів він нарешті, – Червоний Повіз не проїде крізь густий ліс, а крім того, йти в дику глушину шукати мавп – справа досить небезпечна. Тому давай візьмемо з собою Лева-Боягуза й Голодного Тигра. Ми можемо їхати верхи на них не гірше, ніж у Червоному Повозі, і коли з'явиться якась загроза від звірів, ці двоє силачів і героїв захистять нас.

– Чудова думка! – вигукнула Дороті. – Ходімо ж і спитаймо Голодного Тигра й Лева-Боягуза, чи допоможуть вони нам. А Озми треба спитатися, чи можна нам вирушати.

– По-моєму, не треба, – відповів Чарівник, беручи свій капелюх і чорний саквояж з чарівним знаряддям. – Це ж має бути сюрприз до дня народження, тому їй не слід знати, куди ми їдемо. Ми просто лишимо записку – на випадок, якщо Озма про нас питатиме, – що повернемось за кілька днів.

ЛІС ГУГУ

осередині західної частини краю Лісняків є велика пуща, що називається Ліс Гугу. Це найбільший ліс у всьому Озі, і тягнеться він на багато миль у всі боки – на північ, на південь, на схід і на захід. Зі східного боку до нього прилягає кряж урвистих гір, порослих чагарником та маленькими покорченими деревами. На карті країни Оз ви легко знайдете це місце.

В Лісі Гугу живе більшість усіх диких звірів, які є в країні Оз. Їх рідко турбують у їхньому зеленому притулку, бо в людей, мешканців Озу, дуже рідко виникає потреба там побувати, і більшу частину того лісу ніколи не бачили нічиї очі, крім очей звірів, що селяться там. Найбільші звірі живуть у великому лісі, менші – переважно в гірських чагарях на сході.

А треба вам знати, що в лісі є свої закони, як і в кожному іншому місці; закони ті укладають самі звірі, і вони необхідні для того, щоб перешкоджати звірам битися між собою та роздирати одне одного на шматки. В Лісі Гугу є свій Король – величезний Рудий Леопард, що зветься Гугу, тому й ліс назвали так. Цей Король має трьох звірів-помічників, що дають йому поради, як оберігати закони й підтримувати лад. Це Ведмідь Бру, Одноріг Лу й Сірий Мавпій Ренго, їх називають Королівськими Радниками. Всі вони люті й жорстокі, а своє високе

становище зайняли тому, що вони розумніші за інших звірів і що їх найдужче бояться.

Відколи країна Оз стала краєм Чарів, там ніхто – жоден чоловік, жінка чи дитина – не вмирає і навіть не хворіє. Так само не вмирають і звірі в лісах, і що довше живуть, то хитріші й мудріші робляться, та ще виростають більші.

Тварину, – і навіть людину, – можна вбити, але це так тяжко, що навіть пробують це робити дуже рідко. Оз почасти тому і є країною Чарів, що там немає хвороб і смерті; але чи ті, хто потрапляє до Озу із зовнішнього світу, як-от Дороті, Блискучий Ґудзик, Тротта, Капітан Біл або Чарівник, теж мають жити вічно й не хворіти, точно невідомо. Навіть сама Озма не має такої певності, тому всіх гостей з інших країн у Озі про всяк випадок завжди оберігають від усіх небезпек.

Незважаючи на лісові закони, між звірами часто бувають сутички; тому серед них є такі, котрі позбулися ока, вуха чи навіть лапи. Король і Королівські Радники завжди карають тих, хто розпочав бійку, але деякі звірі такі люті, що вони часом б'ються, нехтуючи й закон, і кару.

От над цією величезною дикою пущею Гугу летіли одного ранку два Орли, та й сіли посеред того лісу на гілляці високого дерева.

– Оце якраз місце, де нам слід почати свою роботу, сказав один, що був Кострубо-Номом.

– І багато звірів живе тут? – спитав другий Орел – Кікі Ару.

– Ліс повний їх, – відказав Ном. – У самому цьому лісі є досить звірів, щоб за їхньою допомогою завоювати народ Озу, якщо тільки ми переконаємо їх, щоб приєдналися до нас.

– Мабуть, нам треба й самим перекинутись у звірів? – спитав Кікі.

– Звичайно. Але спочатку треба трохи подумати. Тут живуть усілякі звірі, а Король у них – Рудий Леопард.

Коли ми поробимось леопардами, він ставитиметься до нас ревниво. Коли ми обернемось на якихось інших звірів, то не викликатимемо належної поваги.

– Як ви гадаєте – ті звірі нападатимуть на нас? – спитав Кікі.

– Я Ном, а тому безсмертний, і ніщо не може поранити мене, – відповів Коструббо.

– А я народився в країні Оз, і мене теж ніщо не може поранити, – сказав і Кікі.

– Але, щоб виконати задумане, нам треба, щоб усі звірі в лісі шанували нас.

– То що ж нам робити? – спитав Кікі.

– Наберімо потроху від різних звірів, щоб не бути такими самими, як котрийсь із них, – запропонував підступний старий Ном. – Візьмімо голови лев'ячі, тулуби мавпячі, крила від орлів, а хвости від диких віслюків, тільки на кінці замість жмутика волосу – золотий ґудз.

– Чи не занадто химерне сполучення? – спитав Кікі.

– Що химерніше, то краще, – запевнив Коструббо.

– Гаразд, – сказав Кікі. – Постійте тут, а я перелечу на інше дерево й оберну нас обох, а потім ми зліземо на землю й зустрінемось у лісі.

– Ні, – відмовився Ном. – Нам не слід розлучатися. Ти повинен обернути нас, поки ми разом.

– Цього я не зроблю, – рішуче заперечив Кікі. – Ви хочете вивідати мою таємницю, а я цього не дозволю.

Очі другого орла сердито блиснули, але наполягати Коструббо не посмів. Якщо він образить цього хлопця, то може навіки залишитись орлом, а цього він не хотів. Він сподівався колись таки вивідати таємне слово, а поки що хай Кікі додержується свого.

– Гаразд, – буркнув він. – Роби як знаєш.

Кікі перелетів на інше дерево, досить далеке, й проказав:

– Я хочу, щоб Коструббо-Ном і я мали голови лев'ячі, тулуби мавпячі, крила від орлів, а хвости від диких віслюків із золотим ґудзом на кінці замість жмутка волосу – пірцкщглі Чарівне слово він вимовив так, як треба, і зразу став таким, як щойно змалював. Він розгорнув орлині крила, пересвідчився, що вони досить дужі, щоб підтримувати в повітрі мавпячий тулуб та лев'ячу голову, й швидко перелетів назад, на те дерево, де зоставив Коструббо. Ном також обернувся й уже злазив з дерева, бо гілля круг нього було таке густе, що не пролетиш.

Кікі вмить приєднався до товариша, і вони невдовзі опинились на землі.

ЛЕ-МАВ-ОРИ ЗЧИНЯЮТЬ ШАРВАРОК

ого ранку в Лісі Гугу зчинився шарварок. Дикий Кабан Чіпо відкусив хвоста Жирафові Арксові, поки той снідав листям, устромивши голову між гілля дерева. Аркс хвицнув задніми копитами й ударив Тіріпу, велику Кенгурицю, що носила в своїй торбі новонароджене немовля. Тіріпа знала, що винен Дикий Кабан, тому вона одним сильним ударом

звалила Чіпо з ніг і кинулась тікати від його гострих іклів. У цій гонитві якийсь велетенський їжак загнав у Кабана півсотні гострих голок, а якийсь Шимпанзе пожбурив на їжака кокосовий горіх і ввігнав йому голову в тулуб.

Все це суперечило законам Лісу, і коли веремія вляглася, Леопард Гугу, Король Лісу, скликав своїх Королівських Радників, щоб вирішити, як краще покарати винних.

Четверо володарів Лісу саме врочисто радились на невеликій галявині, коли враз побачили, що до них іде двоє дивних звірів – таких вони ще зроду не бачили.

Та жоден із чотирьох не поступився своєю гідністю й жодним рухом не показав, що злякався. Великий Леопард лежав, простягшись, на стовбурі поваленого дерева. Бру-Ведмідь сидів на задніх лапах перед Королем; Ренго, Сірий Мавпій, стояв, схрестивши на грудях м'язисті руки, а Лу-Одноріг напівлежав по-конячому між своїми товаришами-радниками. Всі четверо, ніби змовившись, мовчали, втупивши тверді погляди в незнайомців, що вдерлися до їхніх лісових володінь.

– Вітаємо вас, брати! – мовив один з дивних звірів, зупинившись перед чотирма господарями; його товариш нерішуче відстав.

– Ми вам не брати, – суворо відказав Сірий Мавпій. – Хто ви такі і як ви потрапили до Лісу Гугу?

– Ми двоє Ле-Мав-Орів, – пояснив Кострубо, вмить вигадавши назву. – Наша домівка – Небесний острів, і ми спустились на землю остерегти лісових звірів, що народ Озу збирається піти на них війною і уярмити їх, щоб вони довіку були робочою худобою й корилися тільки волі своїх двоногих господарів.

У раді Звірів пролунало тихе гарчання.

– Хто це збирається таке зробити? – спитав Лу-Одноріг високим, писклявим голосом, зводячись на ноги.

– Люди Озу, – відповів Коструббо.

– Так що ж нам робити? – спитав Одноріг.

– Оце ж я й прийшов поговорити про це.

– Не треба говорити! Ми розіб'ємо людей! – заверещав Одноріг. – Ми їх розтрощимо! Розтопчемо! Позаколюємо! Ми…

– Тихо! – загарчав Король Гугу, і Лу вгамувався, хоча ще тремтів від гніву. Леопард окинув двох чудних звірів холодним і твердим поглядом. – Люди країни Оз, – промовив він, – не були нашими друзями; та вони не були й нашими ворогами. Вони не чіпали нас, а ми не чіпали їх. Ніякої причини для війни між нами немає. Вони не тримають рабів. Вони не змогли б використовувати нас як рабів, навіть коли б підкорили нас. По-моєму, ти брешеш, Ле-Мав-Оре, мішанець-звірю, якесь ні се ні те.

– Ні, присягаюся, це правда! – заперечив Ном у подобі звіра. – Я б нізащо в світі не став брехати! Я…

– Тихо! – знову загарчав Король Гугу, і навіть Коструббо спантеличився і скорився.

– Що скажеш ти, Бру? – звернувся король до великого Ведмедя, який доти не сказав нічого.

– Звідки цей мішанець знає, що його слова – правда? – спитав Ведмідь.

– Ви ж бачите, що я маю орлині крила і вмію літати, – пояснив Ном. – Ми з моїм товаришем, отим он, – він обернувся до Кікі, – прилетіли до одного гаю в країні Оз і там почули, як люди розмовляють про те, як вони насукають багато мотузків – в'язати вас, звірів, – а потім оточать цей ліс і візьмуть вас у полон. Ми й прилетіли сюди остерегти вас, бо ми, хоча й живемо на небі, теж звірі, а отже – ваші друзі.

Леопард вискалив величезні зуби, гострі, як голки. Тоді повернувся до Сірого Мавпія й спитав.

– А ти як думаєш, Ренго?

– Проженіть цих мішанців геть, ваша величносте, – відповів Сірий Мавпій. – Це баламути.

– Не робіть цього! Не робіть цього! – схвильовано завищав Одноріг. – Цей чужинець сказав – він навчить нас, що робити. То нехай навчить. Чи ми дурні, щоб нехтувати осторогою?

Король Гугу обернувся до Коструббо й звелів:

– Говори, чужинцю.

– Справа ось така, – почав Ном. – Оз – дуже гарна країна. У озминських людей багато всякого добра: оселі з м'якими ліжками, всілякі смачні наїдки, гарне вбрання, блискучі самоцвіти і ще багато речей, про які звірі навіть не знають. А тут, у темному лісі, бідолашні звірі мусять добре натрудитись, поки знайдуть їжу та сяке-таке лігво для ночівлі. Але ж звірі кращі від людей! То чом би і їм не тішитись усіма отими добрими речами, що їх мають люди? От я й пропоную: перше ніж люди насукають мотузків, щоб пов'язати вас, треба нам усім, звірам, зібратись, рушити на Оз війною й узяти людей у полон. Тоді звірі стануть панами, а люди – їхніми рабами.

– А яке нам із цього пуття? – спитав Бру-Ведмідь.

– По-перше, це врятує вас від рабства, а по-друге – все те добро, що мають люди, стане ваше.

– Звірі ж не тямитимуть, що їм робити з тими речами, якими користуються люди, – сказав Сірий Мавпій.

– Так це тільки частина мого задуму, – наполягав Ном. – Дослухайте ж до кінця. Ми, Jle-МавОри, – могутні чарівники. Коли ви підкорите озминських людей, ми обернемо всіх їх на звірів і пошлемо жити в ліси, а всіх звірів обернемо на людей, і вони зможуть тішитись усіма чудесними принадами Смарагдового міста.

Якусь хвильку звірі мовчали.

Потім Король Гугу сказав:

– Доведи.

– Що довести? – спитав Кострубо.

– Доведи, що ти можеш обертати нас на людей. Коли ти справді чарівник, оберни Однорога на людину. Тоді ми повіримо вам. А як не зможеш – ми вас знищимо.

– Гаразд, – погодився Ном. – Але я втомився, хай це зробить мій товариш.

Кікі Ару стояв позаду, та він чув усе, що говорилося. Тепер він зрозумів, що повинен виправдати хвальбу Кострубо, тому відійшов на край галявини й прошепотів чарівне слово. І зразу Одноріг обернувся на маленького, опецькуватого чоловічка в ліловому лісняцькому вбранні, і

важко було сказати, хто дужче здивувався: Король, Ведмідь, Мавпій чи колишній Одноріг.

– Це правда! – вигукнув людина-звір. – О ненечко, гляньте, який я! Це чудо!

Тепер Король Гугу звернувся до Коструббо вже приязніше.

– Доведеться повірити в те, що ти розповів, – сказав він, – бо ти довів свою могутність. Але чому, коли вже ти такий великий Чарівник, ти не підкориш озминського народу без нашої допомоги й не звільниш нас від мороки?

– На жаль, – відказав хитрий старий Ном, – жоден чарівник не може робити геть усе. Нам легко обертати одні істоти на інші, бо ми Jle-Мав-Ори, але ми не можемо битися й підкоряти навіть такі кволі створіння, як людей країни Оз. Але ми будемо з вами, радитимемо й допомагатимемо вам і обернемо всіх людей в Озі на звірів, а всіх звірів на людей.

Король Гугу обернувся до своїх радників і спитав:

– Що ми відповімо цьому дружньому чужинцеві?

Лу, колишній одноріг, пританцьовував і витинав усякі штуки, наче блазень.

– Далебі, ваша величносте, – сказав він, – бути людиною куди приємніше, ніж бути Однорогом.

– Ти схожий на блазня, – озвався Сірий Мавпій.

– Але почуваю себе чудово! – запевнив людина-звір.

– А я, здається, волію лишатись Ведмедем, – сказав велетень Бру. – Я народився Ведмедем і знаю Ведмежі звички. Тому я задоволений Ведмежим життям.

– Це тому, – відказав старий Ном, – що ти не знаєш нічого кращого. Коли ми підкоримо народ Озу і ти станеш людиною, ти будеш радий.

Велетень Леопард зіперся підборіддям на колоду й замислився.

– Лісові звірі повинні вирішити це самі, – сказав він нарешті. – Ти, Ренго, Сірий Мавпію, йди накажи своєму мавпячому плем'ю, щоб передало всім звірам мій наказ зібратися на великій галявині завтра на світанку. Коли всі зберуться, оцей мішаний звір, що є великим чарівником, виступить перед ними й скаже їм те, що вже сказав нам. А потім, якщо вони вирішать битися з озминськими людьми, що оголосили нам війну, я поведу звірів у бій.

Ренго, Сірий Мавпій, зразу подався до лісу виконувати наказ Короля. Ведмідь буркнув і пішов геть. Король Гугу підвівся й потягся. А потім сказав Коструббо:

– Прийдеш до нас завтра вранці, – й, гордо ступаючи, зник між деревами.

Чоловік-Одноріг, зоставшись наодинці з чужинцями, раптом покинув своє дурне викаблучування.

– Краще оберніть мене назад на Однорога, – сказав він. – Мені подобається бути людиною, але ж лісові звірі не знатимуть, що я їхній друг Jly, і можуть до ранку роздерти мене на шматки.

Кікі обернув його в давню подобу, і Одноріг пішов до звірів.

Коструббо-Ном був страшенно задоволений таким успіхом.

– Завтра, – сказав він Кікі, – ми переконаємо всіх звірів, пошлемо їх битись і підкоримо людей країни Оз. А тоді я помщуся Озмі, Дороті й усім своїм ворогам.

– Але ж уся робота впаде на мене, – нагадав Кікі.

– Дарма, зате ж ти будеш Королем країни Оз, – пообіцяв Костуббо.

– А великий Леопард погодиться, щоб я був Королем, – з острахом спитав хлопець.

Ном підійшов ближче й прошепотів:

– Коли Леопард-Гугу виступить проти нас, ти обернеш його на дерево, і він нічого не вдіє з тобою.

– Звичайно, – підтвердив Кікі, а сам подумав: "Я й цього лукавого Нома оберну в дерево, бо він бреше і йому не можна довіряти".

ОСТРІВ ЗАЧАРОВАНОЇ КВІТКИ

кляний Кіт виявився добрим провідником: він повів Тротту й Капітана Біла рівними й утореваними стежками через усю заселену частину краю Жвакунів, а потім у північний кут, де було мало осель, а потім диким краєм, де зовсім не було ні осель, ні стежок. Проте йти було легко, і нарешті вони підійшли до лісу й отаборились там, щоб переночувати.

Капітан Біл зробив з гілля невеликий курінь, аби дівчинка могла залізти туди й лягти. Та спочатку вони повечеряли тим, що Тротта несла в кошику.

– Може, й ти хочеш? – спитала вона Скляного Кота.

– Ні, – відповів той.

– Ти, мабуть, понишпориш тут кругом та спіймаєш мишу? – спитав Капітан Біл.

– Я? Спіймаю мишу? А навіщо це мені? – перепитав Скляний Кіт.

– Ну, ти міг би її з'їсти, – сказав моряк.

– Дозвольте сказати вам, – відрубав кришталевий воркотун, – що я не їм мишей! Адже я прозорий, кожне бачить мене наскрізь, і гарний мав би я вигляд із мишею всередині, правда? А крім того, я не маю ні шлунка, ні іншого причандалля, що давало б мені змогу їсти. Той недбалий чарівник, який зробив мене, мабуть, не подумав, що мені треба їсти.

– І ти ніколи не буваєш голодний чи спраглий? – спитала Тротта.

– Ніколи. Але я не нарікаю на те, як мене зроблено, бо я ще не бачив жодної живої істоти, такої гарної на вигляд, як я. І мозок у мене найпрекрасніший у світі. Він рожевий, і його роботу видно.

– Цікаво, – задумливо мовила Тротта, відкусивши хліба з повидлом, – чи й мій мозок крутиться так, як твій.

– Ні, не так, я певен, – відказав Скляний Кіт, – бо тоді б він був такий же добрий, як і мій, тільки схований у грубому костяному черепі.

– Мізки, – зауважив Капітан Біл, – бувають усілякі й працюють по-різному. Але я помітив одне: ті, хто думає, що в нього мозок найкращий, часто помиляються.

Вночі Тропу трохи занепокоїли звуки, що долинали з лісу, бо здавалося, що там між деревами ходить багато звірів, але вона була певна, що Капітан Біл захистить її від небезпеки. І справді, жоден лісовий звір не зважився напасти на них.

Удосвіта вони встали, і після простого сніданку Капітан Біл сказав Скляному Котові.

– Піднімай якір, друже, та рушаймо вперед. До Зачарованої Квітки, мабуть, уже недалеко, еге?

– Так, недалеко, – відповів прозорий Кіт, ведучи їх у ліс, але, може, ми ще не скоро доберемося до неї.

Невдовзі вони вийшли на берег річки. Тут вона була не дуже широка, але далі на північ, куди вони попростували понад нею, ширшала.

Раптом зелене листя на деревах набуло лілового відтінку, і Тротта, помітивши це, сказала:

– Цікаво, чого це колір так змінився?

– Це тому, що ми перейшли з краю Жвакунів до краю Лісняків, – пояснив Скляний Кіт. – А ще це означає, що наша подорож майже закінчилась.

Річка раптом звернула вбік, і, обійшовши те коліно, мандрівці побачили, що вона розлилась невеликим озером, а посеред озера лежить невеличкий острівець – не більш як півсотні стіп у поперечнику. А посеред того острівця щось блищало, і Скляний Кіт зупинився на березі й сказав:

– Ото, бачите, блищить золотий вазон, у якому росте Зачарована Квітка, вельми незвичайна і гарна. Якщо ви зможете дістатись на острів, ваша робота закінчена – лишиться тільки віднести квітку додому.

Капітан Біл подивився на широкий простір і почав тихо насвистувати якусь переливисту мелодію. Тротта знала: коли Капітан свистить, це означає, що він думає. А старий моряк дивився на дерева, що стояли над водою. Врешті він вийняв із великої кишені на своєму сурдуті сокиру без топорища, загорнену в шматину, щоб гостре лезо не порізало кишені. Тоді великим складаним ножем зрізав гілку з одного дерева й вистругав з неї топорище.

– Сядь посидь, Тротто, – порадив він дівчинці, працюючи. – В мене ще багато роботи, бо я хочу спорудити пліт.

– А нащо нам пліт, Капітане?

– Як нащо? Щоб дістатися острова. Ми ж не можемо йти по дну під водою, як Скляний Кіт, отож мусимо пливти по воді.

– А ви зумієте зробити пліт, Капітане Біле?

– Авжеж, тільки б час.

Дівчинка сіла на колоду, що лежала там, і задивилась на острів із Зачарованою Квіткою. На тому острівці, наскільки вона могла бачити з такої відстані, не росло більше нічого – ні деревця, ні кущика, ні травинки. Але золотий вазон виблискував у променях сонця, і Тротта розрізняла над ним щось мінливо кольорове, бо Зачарована Квітка весь час міняла свій цвіт.

– Коли я був тут першого разу, – сказав Скляний Кіт, що ліниво простягся біля ніг у Тротти, – то бачив на цьому березі двох калідів – вони приходили на водопій.

– А хто такі каліди? – спитала дівчинка.

– Наймогутніші й найлютіші звірі в країні Оз. Цей ліс – якраз їхнє оселисько, і тому тут нема ніяких інших звірів, крім них та ще мавп. Мавпи досить спритні, щоб не попадатися в зуби лютим калідам, що нападають на інших звірів і часто гризуться й між собою.

– А вони пробували на тебе напасти? – спитала Тротта, враз дуже наполохана.

– Так. Вони зразу стрибнули на мене, але я розпластався на землі, щоб мені не поламало лап їхньою вагою, а коли вони спробували загризти мене, то я тільки засміявся й дражнив їх, поки вони ошаліли з люті, бо трохи зубів не поламали об моє тверде скло. Отож вони врешті збагнули, що нічого не можуть зробити мені, і пішли собі. То була чиста кумедія.

– Сподіваюся, що вони не прийдуть знов на водопій – хоч би доти, поки ми тут, – сказала дівчинка, – бо я ж не скляна, та й Капітан Біл теж, і ці злі звірі можуть загризти нас.

Капітан Біл саме вирубував довгі тички, на одному кінці з розвилкою, а на другому загострені. Вони мали скріплювати колоди плоту. Він уже витесав кілька й докінчував ще одну, коли Скляний Кіт закричав:

– Гляньте! Он до нас іде калід!

Тротта перелякано схопилася й задивилась на страхітливу звірюку, наче заворожена її лютими очима, бо калід теж дивився на дівчинку, і погляд його був аж ніяк не дружній.

Та Капітан Біл гукнув до неї: "Забреди в річку по коліна, Тротто, і стій там!" – і вона зразу послухалась. А моряк пошкутильгав уперед із

тичкою в одній руці й сокирою в другій і опинився між дівчинкою й звіром. Той стрибнув на нього, грізно загарчавши.

Капітан Біл здебільшого рухався повільно, але вмів, коли треба, бути й швидким. Коли звір стрибнув на нього, він виставив уперед свою дерев'яну ногу, й гостряк її вдарив каліда межи очі. Звір покотився по землі. Перше ніж він схопився, моряк прохромив його гостро затесаною тичкою, а потім обухом забив її в землю, скільки вдалося. Таким чином він припнув на місці величезну звірюку, і вона вже не була небезпечна, бо ніяк не могла зірватися з кілка.

Капітан Біл знав, що він не може вбити каліда, бо в країні Оз неможливо вбити жодної живої істоти, тому він трохи відступив і став дивитись, як звір корчиться, гарчить та риє землю гострими пазурами, а тоді, пересвідчившися, що він не може зірватися, сказав Тротті, щоб вийшла на берег і просушила на сонці черевички та панчішки.

– Ви певні, що він не зірветься? – спитала дівчинка.

– Певнісінький, – відказав Капітан Біл, і Тротта вийшла на берег, скинула черевички й панчішки і поклала їх на колоду просохнути, а моряк знов заходився коло плота.

Кал ід довго борсався, поки зрозумів, що не зірветься, й затих. А тоді промовив хрипким голосом-гарчанням:

– Ти, мабуть, маєш себе за дуже розумного, шо пришпилив мене отак. Та коли мої друзі, інші каліди, прийдуть сюди, вони розірвуть тебе за це на шматки.

– Може, й так, – холодно відказав Капітан Біл, цюкаючи по колоді, – а може, й ні. Коли твої друзі прийдуть сюди?

– Не знаю, – признався Кал ід. – Та коли прийдуть, ти від них не втечеш.

– Якщо вони загаяться, я дотi закінчу пліт, – сказав Капітан Біл.

– А нащо тобі цей пліт? – спитав звір.

– Ми попливемо на отой острівець по Зачаровану Квітку.

Величезний звірище якусь хвильку витріщався на нього здивовано, а потім зареготав. Регіт був схожий радше на рев і звучав жорстоко й глузливо, але то був саме регіт.

– Добре! – каже Кал ід. – Добре! Дуже добре! Я радий, що ви попливете по Зачаровану Квітку. Але що ви з нею робитимете?

– Візьмемо з собою на подарунок для Озми в її день народження.

Калід знову засміявся, тоді споважнів.

– Коли ви допливете до берега на своєму плоті, перше ніж мої брати зможуть спіймати вас, – сказав він, – ви будете в безпеці від нас. Ми вміємо плавати, як риба, і дівчисько не врятувалося б від мене, забрівши у воду, але на острів каліди не попливуть.

– Чому? – спитала Тротта.

Звір мовчав.

– Скажи нам чому! – наполягав Капітан Біл.

– Бо це острів Зачарованої Квітки, – пояснив Калід, – а ми не любимо чарів. Якби в тебе не чарівна нога замість живої, ти б не повалив мене так легко й не прохромив оцим кілком.

– Я був на острові Чарів, – озвався Скляний Кіт, – бачив Зачаровану Квітку й гадаю, що вона надто гарна, аби лишати її в такому безлюдному місці, де тільки шастають звірі й ніхто більше не бачить її. Тому ми й хочемо забрати її до Смарагдового міста.

– Мені байдуже, – пробурчав звір. – Ми, каліди, були б навіть раді, якби цієї квітки не було в нашому лісі. Бо яке з неї пуття?

– Хіба ви не любите гарних речей? – спитала Тротта.

– Ні.

– Все ж таки вам слід би замилуватися моїм рожевим мозком, – виголосив Скляний Кіт. – Він дуже гарний, а коли працює, то видно як.

Звір тільки загарчав у відповідь, а Капітан Біл, що вже нарубав скільки треба колод потрібної довжини, почав котити їх до води й скріплювати в пліт.

ПРИЛИПЛИ

ень уже хилився до вечора, коли він докінчив плота.

– Не дуже великий, – сказав старий моряк, – але я важу небагато, а ти, Тротто, ще вдвічі менше, а Скляного Котюню можна не рахувати.

– Але він надійний? – спитала дівчинка.

– Так, його стане на те, щоб донести нас до острова й назад, а більше нам і не треба.

По цих словах Капітан Біл зіпхнув плота у воду і, коли він загойдався на хвильках, зійшов на нього й простяг руку Тротті, й та швидко стрибнула за ним. Скляний Кіт опинився на плоту останнім.

Моряк вирубав довгу жердину, вистругав весло і з його допомогою досить легко вів пліт через річку. Що ближче вони підпливали до острова, то краще бачили Зачаровану Квітку і швидко пересвідчилися, що Скляний Кіт не перехвалив її анітрохи. Кольори квіток, що часто змінювали одна одну, були напрочуд яскраві й гарні, а форма їх різноманітна й цікава. Вони взагалі не схожі були на звичайні квіти.

Тротта й Капітан Біл так пильно вдивлялися в золотий вазон із Зачарованою Квіткою, що ледве помічали самий острів, поки пліт не ткнувся в його піщаний берег. Аж тоді Тротта вигукнула:

– Що за диво, Капітане Біле – тут не росте ні билинки, крім Зачарованої Квітки!

Тоді й моряк глянув на острів і побачив, що там є тільки гола земля, без камінця, без листочка й без травинки.

Тротта, якій не терпілося роздивитися Квітку краще, сплигнула з плота на берег і побігла до золотого вазона.

Там вона сповнена подиву зупинилась перед ним. Капітан Біл підійшов не кваплячись і теж постояв часинку в безмовному захваті:

– Озмі сподобається, – зауважив Скляний Кіт і сів на землю, спостерігаючи переміну барв на квітках. – Я певен, що такого гарного подарунка на день народження вона не одержить ні від кого.

– Як ви гадаєте, Капітане, вона дуже важка? І чи ми довеземо її додому, не зламавши? – стурбовано спитала Тротта.

– Та я піднімав куди більші речі! – відповів моряк. – Але спробуймо, скільки вона важить.

Він хотів був ступнути вперед, але не зміг відірвати від землі живої ноги. Дерев'яна була цілком вільна, а живої – не зрушити.

– Я, здається, прилип, Тротто, – сказав він, спантеличено дивлячись на ногу. – Це й не багно, і не клей, але щось мене тримає.

Дівчинка спробувала підняти свої ноги, щоб підійти до свого супутника, але земля тримала їх так само міцно, як і Капітанову. Вона спробувала човгнути ними або повернути їх, але марно: ноги не вдавалося зрушити ні на волосинку.

– Чудасія! – вигукнула Тротта. – Як ви гадаєте, Капітане Біле, що з нами сталося?

– Спробую зміркувати, – відповів моряк. – Ану роззуйся. Може, це шкіряні підошви прилипли до землі.

Тротта нахилилась і розшнурувала черевички, але виявилося, що вона не може витягти з них ніг. Тоді Скляний Кіт, що як звичайно ходив навкруги, сказав:

– Ваша нога пустила коріння, Капітане, і я бачу, як воно входить у землю, а там розходиться в усі боки. Те саме і з Троттою. Ось чому ви не можете рухатись. Вас тримає коріння.

Капітан Біл був досить огрядний і не міг бачити своїх ніг, але він присів навпочіпки, роздивився Троттині ноги й вирішив, що Скляний Кіт має рацію.

– Не пощастило, – сказав він скрушним голосом, видно, тяжко засмучений тим, що побачив. – Ми, Тротто, в'язні на цьому кумедному острові, і я хотів би знати, як нам звільнитися, щоб вернутись додому.

– Тепер я знаю, чому Калід сміявся з нас, – сказала дівчинка, – і чому, як він каже, на цей острів не приходить жоден звір. Ця потвора знала, що ми попадемося, й не остерегла нас.

Тим часом Калід, хоча й міцно припнутий до землі тичкою Капітана Біла, все дивився на острів, і бридкий вираз, що був на його морді, коли він глузував з Капітана Біла й Тротти, вже змінився на потішений і зацікавлений. Коли він побачив, що мандрівці справді допливли до острова й стоять перед Зачарованою Квіткою, він задоволено зітхнув. Протягле, глибоке зітхання роздимало йому груди, поки звір не відчув, що тичка, яка не пускала його, трохи зрушилась, ніби витягаючись із землі.

– Ага! – промурмотів Калід. – Ще трохи, ще трохи, і я визволюсь і зможу піти геть!

І він почав дихати скільки сили, за кожним могутнім вдихом роздимаючи груди чимдужче і таким чином за кожним разом трохи витягаючи кілок із землі. І врешті Калід, користуючись і глибоким диханням, і м'язами всіх чотирьох лап, став на піску зовсім вільний. Правда, його наскрізь пронизував кілок, тому він знайшов камінь, глибоко вгрузлий у землю, впер гострий кінець кілка в той камінь і випхав його, скільки можливо, із себе. Потім, зачепивши кілок верхнім кінцем за якийсь колючий кущ і, корчачись усім тілом, зовсім висмикнув його.

– Ну от! – вигукнув він. – Як не рахувати двох дірок у шкірі, мені не гірше, ніж будь-коли, але мушу визнати, що той старий одноногий чолов'яга врятував себе й дівчисько, пришпиливши мене до землі.

Все ж каліди, хоча й найнеприємніші створіння в країні Оз, були чарівними мешканцями чарівної країни, і в їхній натурі до зла було домішано бодай трошки добра. Цей Калід був не дуже мстивий, і тепер, коли його недавні вороги опинились під загрозою згуби, його злість на них вивітрилась. "Наш Король Калідів, – подумав він, – теж має якусь чарівну силу. Може, він зуміє якось залатати оці дві дірки в моєму тілі".

Отож, звертаючи на Тротту й Капітана Біла не більше уваги, ніж вони на нього, він увійшов у ліс і побіг таємною стежкою, що вела до захованого в хащах оселиська всіх калідів.

Поки Калід силкувався звільнитись, Капітан Біл дістав з кишені люльку, натоптав її тютюном і закурив. Тоді, пахкаючи димком, замислився, що можна зробити.

– Скляному Котові нічого не сталося, – сказав він, – і моя дерев'яна нога теж не вкоренилась і не росте. Отже, в пастку попадається тільки живе тіло.

– Це все чари, Капітане!

– Я знаю, Тротто, це мене й бентежить. Ми живемо в чарівній країні, а самі не знаємо ніяких чарів і тому не можемо визволитись.

– А не могли б нам допомогти Чарівник з Озу або Глінда Добра? – спитала дівчинка.

– О! Здається, ми дійшли якоїсь думки. Я б і сам, може, набрів на неї за хвилину чи дві. На щастя, Скляний Кіт вільний і може побігти назад до Смарагдового міста й сказати Чарівникові про наш клопіт та попросити, щоб він прибув і вирятував нас.

– Ти підеш? – дуже поважно спитала Тротта Кота.

– Я не гонець, щоб мене посилали сюди-туди, – понуро відказало дивовижне звіреня.

– Але ж ти однаково підеш додому, – втрутився Капітан Біл, – бо, гадаю, не хочеш зоставатися тут. А коли ти вже будеш удома, тобі не дуже важко буде сказати Чарівникові, що сталося з нами.

– Це правда, – погодився Кіт, сидячи на своєму хвості й ліниво вмиваючись скляною лапкою. – Сказати Чарівникові мені неважко – коли я вже буду вдома.

– Може, ти підеш зараз? – благально мовила Тротта. – Ми не хочемо зоставатися тут довше, ніж необхідно, а в Озі кожне цікавитиметься тобою, називатиме тебе героєм і хвалитиме тебе за те, що ти визволив друзів з біди.

Це був найкращий спосіб домогтися чогось від Скляного Кота, бо він був дуже марнославний і любив, щоб його хвалили.

– Так, зараз і піду, – відказало звіреня, – і скажу Чарівникові, щоб прибув і порятував вас.

По тих словах він спустився до води й зник під нею.

Скляний Кіт не міг сам дати раду плотові, а тому пройшов по дну річки, як і тоді, коли побував на острові вперше, і невдовзі вони побачили, як він з'явився на другому березі й подріботів до лісу, де скоро зник між деревами.

Тоді Тротта важко зітхнула.

– Капітане, – сказала вона, – ми у великій скруті. Тут нема чого їсти, і ми не можемо навіть лягти спати. Якщо Скляний Кіт не поквапиться і Чарівник теж, то я не знаю, що станеться з нами!

ЗВІРІ З ЛІСУ ГУГУ

бори диких звірів у Лісі Гугу на світанку наступного дня були великим дивом. Ренго, Сірий Мавпій, відкликав своїх вартових-мавп з узлісся, і всі звірі, малі й великі, зібралися на просторій галявині, де відбувалися збори з усіх важливих нагод.

Посеред галявини стояла велика скеля з пласкою похилою поверхнею, і на тій скелі сидів величний Леопард Гугу, що був Королем Лісу. На землі поруч скелі сиділи Бру-Ведмідь, Лу-Одноріг, Ренго, Сірий Мавпій, – троє Королівських Радників, а перед ними стояли двоє дивовижних звірів, що називали себе Ле-Мав-Орами, а насправді були обернені Коструббо-Ном і Кікі Ару, Верхотур.

Далі розмістилися звірі – ряд за рядом, ряд за рядом!

Найменші сиділи найближче до Королівського трону; далі – вовки й лисиці, рисі й гієни тощо; за ними зібрались різні племена мавп, яких важко було утримувати в порядку, бо вони дражнили інших звірів і взагалі були великі шибеники. Позаду мавп – ягуари, пуми, тигри й леви та вся їхня рідня; далі – ведмеді всіх розмірів і мастей, за ними – бізони, дикі віслюки, зебри й однорога, ще далі – носороги й бегемоти, а на узліссі, під деревами, що замикають собою галявину, стояла шеренга товстошкірих слонів, нерухомих, наче статуї, тільки з блискучими й розумними очима.

Там було ще багато різних звірів, яких годі перелічити, і декотрі були зовсім не схожі на тих, що ми бачимо у своїй країні у звіринцях та зоопарках. Деякі прийшли з гір, що на захід від лісу, а деякі з рівнин на заході, а деякі з річки; але всі визнавали владу Гугу, який багато років правив ними мудро й змушував усіх коритися законам.

Коли звірі повсідались на галявині, а сонце, встаючи, кинуло своє перше ясне проміння через вершечки дерев, Король Гугу підвівсь на

своєму троні. Велетенська постать Леопарда, що височіла над усіма, враз змусила всі збори притихнути.

– Брати, – сказав він своїм густим голосом, – у нас з'явивсь один чужинець, звір дуже дивний на вигляд, великий чарірник, спроможний міняти подоби людей і звірів, як захоче. Цей чарівник із іще одним, подібним до нього, прийшов до нас із неба, щоб остерегти нас від небезпеки, яка загрожує всім нам, і підказати спосіб, як уникнути цієї небезпеки. Він запевняє, що він наш друг, і вже показав мені й моїм радникам свою чарівну могутність. Хочете вислухати те, що він має сказати вам, – ту звістку, яку він приніс із неба?

– Хай говорить! – загули, ніби грім, великі збори всіх звірів.

Тоді Кострубо-Ном сплигнув на плоский камінь і став поряд із Королем Гугу, і збори ще раз загули, тільки вже тихіше – так-бо здивував звірів його химерний вигляд. Його лев'яча морда була облямована гривою з чисто-білого волосу; орлині крила виростали з лопаток на мавпячому тулубі й були такі довгі, що майже торкалися землі. На додачу до крил він мав могутні передні й задні лапи, а на кінці довгого міцного хвоста була золота куля. Жоден звір іще ніколи не бачив такого чудного створіння, отож самий вигляд чужинця, про якого їм сказано, що він іще й великий чарівник, сповнив усіх присутніх звірів шанобою й подивом.

Кікі лишався внизу, напівсхований за приступкою скелі, і його ледве помічали. Юнак розумів, що без його чарівної сили Ном безпорадний, але розумів і те, що з Кострубо кращий промовець. Тому він погодився, щоб Ном керував усім.

– Звірі Лісу Гугу! – почав Кострубо-Ном, – мій товариш і я – ваші друзі. Ми чарівники і з нашої домівки на небі можемо дивитися вниз на країну Оз і бачити все, що тут відбувається. Чуємо ми також те, що говорять люди внизу.

Отак ми почули, як Озма, що править країною Оз, сказала своїм людям: "Звірі в Лісі Гугу ледачі, й ми не маємо з них ніякої користі. Ходімо до їхнього лісу й зробімо їх усіх своїми бранцями. Ми позв'язуємо їх мотузками й битимемо палицями, поки вони почнуть працювати на нас і стануть нашими покірними рабами. І коли люди почули, що Озма з Озу сказала це, вони зраділи, зняли гучний крик і загукали: "Так і зробимо! Ми обернемо звірів Лісу Гугу на своїх рабів!"

Лихий старий Ном не зміг говорити далі, бо над зборами знявся такий гучний рев, що голос його потонув у тому реві.

Помалу рев затих, наче далекий грім, і Кострубо-Ном повів далі свою мову:

– Почувши, що озминські люди кують змову проти вашої волі, ми почали стежити, що ж вони робитимуть, і побачили, що всі вони сукають мотузки, довгі й короткі, щоб пов'язати наших друзів-звірів. Ви розізлились, але розізлились і ми, бо коли озминські люди стали ворогами звірів, вони стали й нашими ворогами. Адже ми також звірі, хоч і живемо на небі. І ми з товаришем сказали: "Врятуємо наших друзів і помстимося озминським людям", – а тоді прилетіли сюди розказати вам про небезпеку і про те, як ми хочемо врятувати вас.

– Ми самі можемо врятувати себе! – вигукнув один старий Слон. – Ми можемо битись!

– Озминські люди – чаклуни, а проти чарів не можна битись, якщо ви самі не володієте чарами, – відповів Ном.

– Розкажіть, що ви надумали! – крикнув величезний Тигр, і решта звірів підхопили: – Розкажіть, що ви надумали!

– Дуже просту річ, – відказав Кострубо. – Своїми чарами обернути всіх вас, звірів, на людей – таких, як люди в Озі, – а озминських людей

обернути на звірів. Тоді ви зможете жити в гарних оселях країни Оз, їсти смачну їжу озминських людей, носити їхнє гарне вбрання, співати, танцювати й бути щасливими. А озминські люди, ставши звірами, муситимуть жити тут, у лісі, полювати на їжу, битись за неї, часто голодувати, як ви тепер, а для ночівлі мати тільки постіль із сухого листя або нору в землі. Ставши людьми, ви, звірі, матимете всі вигоди, яких забажаєте, а озминські люди, ставши звірами, стануть дуже нещасні.

Отакий наш задум, і, коли ви згодні з ним, ми всі негайно вирушимо походом на країну Оз і швидко підкоримо ворогів.

Коли чужинець скінчив свою мову, зависла глибока тиша, бо звірі замислилися над тим, що він сказав. Нарешті один Морж спитав:

– А ти справді можеш обертати звірів на людей, а людей на звірів?

– Він може! Він може! – загукав Jly-Одноріг, схвильовано підстрибнувши на місці. – Він учора ввечері обернув мене на людину й може обернути нас усіх.

Тоді виступив наперед Король Гугу.

– Ви чули, що сказав чужинець, – промовив він, – і тепер повинні відповісти йому. Вирішувати маєте ви.

Погоджуємося ми з цим задумом чи ні?

– Так! – загукали декотрі із звірів.

– Ні! – загукали інші.

А декотрі мовчали.

Гугу обвів поглядом усі збори.

– Подумайте краще, не кваптеся, – запропонував він. – Від вашої відповіді дуже багато залежить. Досі ми не мали ніяких чвар із озминським людом, але ми горді й вільні і ніколи не будемо рабами. Подумайте гарненько, і, коли будете готові відповісти, я вас почую.

КІКІ ВДАЄТЬСЯ ДО СВОЇХ ЧАРІВ

потім знявся гучний гамір: звірі заговорили одне до одного. Мавпи заджеркотіли, ведмеді забурчали, голоси левів і ягуарів гриміли, вовки гавкали, а слони мусили гучно сурмити, щоб їхню мову почули. Такого ґвалту в лісі дотиі ще не чували; кожен звір сперечався зі своїм сусідом, і здавалося, що цей гамір ніколи не затихне.

Коструббо-Ном замахав руками й залопотів крильми, спонукаючи їх слухати його ще, але звірі наче й не бачили.

Одні хотіли битися з озминськими людьми, другі – щоб їх обернули на людей, треті не хотіли нічого.

Ревіння й розгардіяш набирали сили, та враз серед звірів запала тиша, суперечки вщухли, і всі в подиві втупились у незвичайне видовище.

В коло вступив величезний Лев – більший і могутніший за всіх присутніх тут Левів, – а на ньому верхи їхала дівчинка, що безстрашно усміхалася до безлічі звірів. А вслід за Левом і дівчинкою виступав ще один звір – величезний Тигр, що віз на спині кумедного чоловіка з чорним саквояжем у руках. Дивні звірі йшли повз ряди зчудованих звірів, аж поки дійшли до кам'яного трону Гугу й там зупинилися перед ним.

Потім дівчинка й кумедний чоловічок злізли на землю, а велетень Лев спитав гучним голосом:

– Хто Король цього лісу?

– Я! – відповів Гугу, рішуче дивлячись на Лева. – Я Гугу-Леопард, Король цього лісу.

– Тоді я з великою пошаною вітаю вашу величність, – сказав Лев. – Може, ти чув про мене, Гугу. Мене звуть ЛевБоягуз, і я цар усіх звірів у всьому світі.

Очі Гугу гнівно блиснули.

– Так, – сказав він, – я чув про тебе. Ти колись давно присвоїв титул Царя Звірів, але жоден звір-боягуз не може бути Царем наді мною.

– Та він насправді не боягуз, ваша величносте, – докинула дівчинка. – Його тільки прозивають так.

Гугу перевів погляд на неї. І всі звірі теж утупили в неї очі.

– Хто ти така? – спитав Король.

– Я? Я Дороті, – відповіла вона.

– Як ти наважилась прийти сюди? – запитав Король.

– А я не боюсь іти хоч би й куди, коли Лев-Боягуз зі мною, – сказала вона. – Я дуже добре знаю його і певна, що на нього можна покластись. Він завжди боїться, коли ми попадаємо в якусь халепу, і тому його прозивають Боягузом; але він великий боєць, і тому насправді ніякий він

не боягуз. Розумієте, він не любить битись, та коли доводиться, тоді жоден звір його не подужає.

Гугу-Король подивився на величезного, могутнього Лева-Боягуза й зрозумів, що вона каже правду. Підійшли ближче й інші Леви з цього лісу і низько вклонились чужому Левові.

– Просимо Вашу величність до нашої оселі, – сказав один. – Ми вже багато років знаємо про вас, ще до того, як ви пішли жити до Смарагдового міста, і ми бачили, як ви билися зі страхітливими калідами й перемогли їх, і знаємо, що ви Цар усіх Звірів.

– Це правда, – відказав Лев-Боягуз. – Але я прийшов сюди не для того, щоб правити звірами цього лісу. Тут королює Гугу, і я певен, що він добрий Король, справедливий і мудрий. Я прийшов зі своїми друзями до Гугу як гість і сподіваюся, що нам тут раді.

Це сподобалось великому Леопардові, і він зразу сказав:

– Так, принаймні вам я радий і прошу ласкаво до мого лісу. Але хто оті чужинці, що з вами?

– Дороті вже назвала себе, – відповів Лев, – і я певен, що ви полюбите її, узнавши краще. Цей чоловік – Чарівник з Озу, мій приятель, він може робити дивовижні штуки своїми чарами. А оце – мій щирий і випробуваний друг – Голодний Тигр, що живе зі мною в Смарагдовому місті.

– Він що, завжди голодний? – спитав Лу-Одноріг.

– Так, – відповів сам Тигр. – Я завжди голодний на жирненьких немовляток.

– То хіба ти не можеш знайти в Озі жирненьких немовляток і наїстися? – спитав Лу-Одноріг.

– Та їх там, звичайно, є доволі, – відказав Тигр. – Але я, на лихо, маю таке вразливе сумління, що воно не дозволяє мені їсти немовлят. Тому я завжди голодний на них і ніколи не можу їсти їх, бо сумління не дозволяє мені.

Та з усіх ошелешених звірів на цій галявині жодне не було так прикро вражене несподіваною появою чотирьох гостей, як Коструббо-Ном. Він не тільки був приголомшений, а й злякався, бо впізнав у них наймогутніших своїх ворогів. Але він усвідомлював: вони не можуть знати, що він – колишній Король Номів, бо подоба звіра, яку він тепер мав, цілковито маскувала його. Тому він зібравсь на відвазі й вирішив, що Чарівник і Дороті не зможуть поламати його планів.

Поки що важко було сказати, що думають про цих гостей усі незліченні звірі. Декотрі витріщалися на них сердито, але більшість, видно, були просто здивовані й збентежені. Але зацікавились усі, тож сиділи дуже тихо й слухали те, що говорилось.

Кікі Ару, що лишався непомічений у затінку за скелею, спочатку дуже злякався прибуття чужинців, навіть більше, ніж Коструббо; він сказав собі, що треба діяти швидко, не чекаючи поради старого Нома, інакше їхню змову, скоріш за все, викриють і всі їхні плани підкорити Оз і правити ним провалять ся. Крім того, Кікі взагалі не подобалась поведінка Коструббо, бо колишній Король Номів хотів робити все по-своєму, а юнака, який один володів таємницею перетворення, змушував коритися наказам, наче раба.

Турбувало ще Кікі Ару й те, що прибув справжній Чарівник, про якого говорили, ніби він має багато чаклунських якостей, і цей Чарівник, що має у своєму саквояжику знаряддя до чарів, є другом озминського

народу і, мабуть, захоче відвернути війну між лісовими звірами та людьми країни Оз.

Все це промайнуло в голові Юнака-Верхотура, поки Лев-Боягуз і Король Гугу розмовляли, і тому він почав витворяти деякі дивні речі.

Він нагледів недалеко від того місця, де стояв, глибоку западину в скелі, уткнув у ту западину обличчя й прошепотів так тихо, щоб ніхто не почув.

– Я хочу, щоб Чарівник з Озу, став лисом – пірзкщгл!

Чарівник, що досі стояв усміхнений біля своїх друзів, раптом відчув, що обертається на Лиса, і впустив чорного саквояжика додолу. Кікі простяг руку й ухопив того саквояжика, а Лис закричав скільки голосу:

– Зрада! Тут є зрадник із чаклунською силою!

Всі аж стрепенулися, почувши той вигук, а Дороті, побачивши біду свого давнього друга, завищала й скрикнула:

– Ой лишенько!

Та за мить вона й сама обернулась на біленьке кучеряве ягнятко й так розгубилася, що тільки мовчки розглядалась круг себе.

Очі Лева-Боягуза спалахнули вогнем, він припав до землі, б'ючи об неї хвостом, а поглядом шукав, хто ж цей зрадник-чарівник. Але Кікі, що не виймав обличчя з западини в скелі, знову прошепотів чарівне слово, і великий Лев зник, а на його місці з'явився маленький хлопчик, одягнений на жвакунський манір. Маленький Жвакун був так само розгніваний, як щойно Лев, але маленький і безсилий.

Кострубо-Ном, побачивши, що діється, злякався, що Кікі поламає всі його плани, тому нахилився зі скелі й закричав:

– Стій, Кікі, стій!

Але Кікі не послухався. Натомість він обернув Нома на гуску, вжахнувши й прибивши Кострубо. Але Голодний Тигр бачив усі ці перетворення й придивлявся, щоб зрозуміти, хто з присутніх їхній винуватець. Коли Кострубо звернувся до Кікі, Голодний Тигр умить збагнув, хто тут чаклун, несподівано стрибнув і всім важким тілом навалився на Лле-Мав-Ора, зіщуленого під скелею. Кікі не бачив, як стрибнув Тигр, бо його обличчя ще було в западині, і важке Тигрове тіло придавило його до землі саме в ту мить, коли він вимовляв своє "пірзкщглі" уп'яте.

І ось Тигр, що навалився на нього, враз обернувся на кролика, а Кікі, звільнений від його тягаря, схопився і, розгорнувши орлині крила, злетів на дерево, де його не зміг би дістати жоден звір. І встиг саме вчасно, бо Король Гугу вже припадав до скелі на краю горішньої площини, готовий скочити на юнака.

Зі свого дерева Кікі обернув Гугу на гладку Лісначку й голосно зареготав, дивлячись, як та жінка аж підскакує зі злості і як здивувалися всі звірі новій подобі свого Короля.

Звірі не тільки здивувались, а й злякались, боячись розділити долю Гугу, й почалась панічна втеча. Ренго, Сірий Мавпій, метнувся до лісу, а Бру-Ведмідь та Лу-Одноріг подалися за ним скільки духу. Слони теж позадкували в ліс, і всі інші звірі, великі й малі, кинулись за ними, розсипаючись по джунглях, поки галявина не зосталась далеко позаду. Мавпи повидирались на дерева й перестрибували з гілки на гілку, щоб їх не затоптали більші звірі, й рухались так швидко, що випередили всіх. Лісовий народ охопила справжня паніка, і звірі намагались утекти якнайдалі від жахливого Чарівника. © http://kompas.co.ua Але вже

обернені лишились на галявині, так зчудовані й спантеличені своїми новими подобами, що могли тільки дивитись одне на одного сторопіло й безпорадно, хоча кожному дуже неприємне було вчинене з ними.

– Хто ти? – спитав маленький Жвакун Кролика.

– Хто ти? – спитав Лис у Ягнятка.

– Хто ти? – спитав Кролик у гладкої Ліснячки.

– Я Дороті, – відповіло кучеряве Ягнятко.

– Я Чарівник, – відповів Лис.

– Я Голодний Тигр, – відповів Кролик.

– Я Король Гугу, – відповіла гладка Ліснячка.

Та коли вони всі спитали в Гуски, хто вона така, Коструббо-Ном не схотів сказати їм.

– Я просто Гуска, – відповів він. – А ким була перше, не пам'ятаю.

ЧОРНИЙ САКВОЯЖ ПРОПАВ

ікі Ару в подобі Ле-Мав-Ора видерся на високу товсту гілляку великого дерева, де ніхто не міг його побачити, і там розкрив чорний саквояж Чарівника, що його забрав із собою, коли відлітав із галявини. Йому було цікаво побачити; який вигляд мають чаклунські талісмани Чарівника, і він сподівався використати деякі з них, щоб набути ще більшої могутності. Але, вийнявши ті предмети один по одному з саквояжа, він мусив визнати, що не годен розгадати призначення жодного з них. А коли не знати, як ними користуватись, вони нічого не

варті. Кікі Ару, Юнак-Верхотур, узагалі не був чарівник або чаклун, він не вмів робити нічого чудесного, а вмів тільки вживати чарівне слово, яке вкрав у свого батька на горі Жвак. Тому він повісив чорний саквояж на сучок і спустився на нижчу гілку подивитися, що роблять жертви його чарів.

А вони всі сиділи на плоскій вершині скелі й розмовляли так тихо, що Кікі не зміг нічого розчути.

– Це, звичайно, невдача, – сказав Чарівник у подобі Лиса, – але такі чари дуже легко розвіяти, коли ви знаєте, як це зробити й маєте потрібний для цього талісман.

Талісмани в моєму чорному саквояжику. Де ж той саквояж?

Ніхто цього не знав, бо ніхто не бачив, що його заніс із собою Кікі Ару.

– Ану спробуймо знайти його, – сказала Дороті-Ягнятко.

Вони всі зійшли зі скелі й обшукали галявину вздовж і вшир, але саквояжика з чаклунським знаряддям не знайшли. Гуска шукала так само ретельно, як і всі, бо якби вона його знайшла, то сховала б у такому місці, де Чарівник нізащо б його не відшукав: адже якби Чарівник обернув її в справжню подобу, разом з іншими, її б упізнали як Коструббо-Нома й вигнали б геть із країни Оз, поламавши всі плани завоювання цієї країни.

Тепер Коструббо вже не шкодував, що Кікі обернув усіх цих людей з Озу. Правда, лісові звірі так налякалися, що тепер нізащо не погодились би перекинутися на людей, але ж Кікі міг обертати їх проти їхньої волі, а коли вже вони стануть людьми, тоді неважко буде вмовити їх, щоб пішли війною на Оз.

Отже, ще не все пропало, думав старий Ном, і для нього зараз найголовніше – розшукати Юнака-Верхотура, який володіє таємницею перетворення. Тому, впевнившися, що чорного саквояжика на галявині нема, Гуска непомітно відійшла між дерева, а опинившись так далеко, що вони б не почули, почала гукати:

– Кікі Ару! Кікі Ару! Ґел-ґел-ґел! Кікі Ару!

А Хлопчик, Жінка, Лис, Ягнятко й Кролик, не знайшовши саквояжика, вернулись на скелю, охоплені дуже дивним почуттям.

– А де ж Гуска? – спитав Чарівник.

– Мабуть, утекла, – відказала Дороті. – Мені самій цікаво, де вона.

– Я гадаю, – сказав Гугу-Король, що був тепер гладкою Жінкою, – що Гуска – це той самий чужинець, котрий підмовляв нас на війну проти озминських людей. Коли так, то його перетворення – тільки хитрий фокус, щоб обдурити нас, і тепер він подався до свого спільника, отого підлого Ле-Мав-Ора, що слухався всіх його наказів.

– Що ж нам робити? – спитала Дороті. – Вернутися до Смарагдового міста отакими, як є, а потім поїхати до Глінди Доброї й попросити, щоб розбила чари?

– Гадаю, що так, – погодився Чарівник-Лис. – І ГугуКороля теж можна взяти з собою, нехай Глінда верне йому природну подобу. Але мені не хочеться лишати тут свій саквояжик із талісманами, бо без нього я втрачу багато своєї чарівної сили. Крім того, якщо я вернусь до Смарагдового міста в подобі Лиса, люди в Озі подумають, що я нікчемний чарівник, і втратять повагу до мене.

– Пошукаймо ще ваших амулетів, – запропонував ЛевБоягуз, – а потім, коли не знайдемо в цьому лісі чорного саквояжика, доведеться вертатись додому такими, як є.

– А чому ви сюди приїхали? – спитав Гугу.

– Ми хотіли позичити з десяток мавп і використати їх у день народження Озми, – пояснив Чарівник. – Ми думали зробити їх маленькими, навчити всіляких штук, а потім помістити в святковий торт.

– Ну, для цього треба домогтися згоди Ренго, Сірого Мавпія, – сказав Король Лісу. – Він старший над усіма племенами мавп.

– Боюся, що вже запізно, – з жалем мовила Дороті. – Задум був розкішний, але ми самі попали в халепу, і мені зовсім не подобається бути Ягнятком.

– Ти дуже гарненька й пухнаста, – зауважив Лев-Боягуз.

– Ну то й що, – відказала Дороті. – Я ніколи не була дуже горда собою, але волію лишатись такою, як народилась, і ні за що в світі цієї подоби не поміняла б.

* * *

Скляний Кіт, хоча й мав деякі неприємні звички і манери, все ж розумів, що Тротта й Капітан Біл – його друзі, і тому був щиро стурбований тим, що загнав їх у таку скруту, привівши до острова Зачарованої Квітки. Рубінове серце Скляного Кота було холодне й тверде, і все ж це було таки серце, а мати хоч би яке серце означає зважати на інших. Але химерне прозоре створіння не хотіло, щоб Тротта й Капітан Біл знали, що йому шкода їх, а тому рухалось дуже повільно, поки перейшло річку по дну й зникло з їхніх очей між лісовими деревами. А потім Кіт рушив просто до Смарагдового міста й біг так

швидко, що здавалося, наче то кришталева стріла летить по долинах і рівнинах.

Будучи скляним, Кіт не знав утоми і, не маючи причин затримуватись у дорозі, добіг до Озминого палацу напрочуд швидко.

– Де Чарівник? – спитав він у Рожевого Кошеняти, що скрутилось клубочком на сонечку на першій приступці палацових сходів.

– Не турбуй мене, – ліниво відказало Рожеве Кошеня, чиє ім'я було Еврика.

– Мені треба негайно знайти Чарівника! – сказав Скляний Кіт.

– Ну то знайди його, – відказала Еврика і знов заснула.

Скляний Кіт метнувся сходами вгору й наткнувся на Тото, чорного песика Дороті.

– Де Чарівник? – спитав він.

– Подався в подорож із Дороті, – відповів Тото.

– Коли вони вирушили й куди? – допитувався Кіт.

– Учора, і я чув, що вони зібрались до великого лісу в краю Жвакунів.

– Ой лишенько, – забідкався Кіт. – Як далеко!

– Так вони ж поїхали верхи на Голодному Тигрі й Леві-Боягузі, – пояснив Тото, – і Чарівник узяв із собою свій чорний саквояжик із чарівним знаряддям.

Скляний Кіт добре знав великий Ліс Гугу, бо не раз проходив через цей ліс у своїх мандрах по країні Оз.

Тому він подумав, що Ліс Гугу ближче до острова Зачарованої Квітки, ніж Смарагдове місто, і коли він спроможеться розшукати Чарівника, то зможе повести його через край Лісняків туди, де ув'язнені Тротта й Капітан Біл. То була дика й безлюдна місцевість, але Скляний Кіт знав усі стежки.

Отже, часу буде змарновано небагато.

Не затримуючись, щоб розпитати далі, Кіт вибіг з палацу й зі Смарагдового міста і помчав прямісінько до Лісу Гугу. І знов скляний звірок летів через країну світляною стрілою, і ви здивувались би, коли б дізнались, як швидко він добіг до Лісу Гугу.

На деревах не було мавп-дозорних, щоб підняти тривогу при появі чужинця, й це була така незвичайна річ, що Скляний Кіт здивувався. Увійшовши в ліс, він невдовзі спіткав Вовка, який спершу сахнувся його перелякано.

Потім, роздивившися, що це тільки Скляний Кіт, Вовк зупинився, і Кіт побачив, що він увесь тремтить, ніби з великого страху.

– Що сталося? – спитав Кіт.

– Серед нас з'явився жахливий Чаклун! – вигукнув Вовк. – Він Міняє подобу всіх звірів – за одну мить – і робить їх своїми рабами.

Скляний Кіт усміхнувся й пояснив:

– Та це ж тільки Чарівник з Озу. Може, він трохи пожартував над вами, лісовим народом, але наш Чарівник нізащо в світі не скривдить звіра.

– Я не про того Чарівника кажу, – відповів Вовк. – А якщо ваш Чарівник з Озу – це той кумедний чоловічок, що приїхав на галявину верхи на великому Тигрі, то жахливий Чаклун обернув і його.

– Обернув Чарівника? Та не може бути! – заявив Кіт.

– Ба ні, може. Я власними очима бачив його оберненого на Лиса, а Дівчинка, що була з ним, обернена в кучеряве Ягнятко.

Тоді Скляний Кіт справді здивувався.

– А коли це сталося? – спитав він.

– Оце недавнечко на великій галявині. Там зібралися всі звірі, але розбіглись геть, коли Чаклун почав свої витівки, і я дякую долі, що втік у своїй природній подобі. Але я ще боюся й шукаю, де б заховатись.

З цими словами Вовк побіг далі, а Скляний Кіт, що знав, де та велика галявина, подався туди. Одначе тепер він ішов повільніше, зате його рожевий мозок крутився й перекочувався дуже швидко, бо він думав про дивовижні новини, почуті від Вовка.

Коли Скляний Кіт вийшов на галявину, він побачив там якогось Лиса, і Ягнятка, і Кролика, і Хлопчика-Жвакуна, і гладку Лісячку, що всі ходили по галявині сюди й туди, наче знічев'я: то вони шукали чорний саквояж із чаклунським знаряддям.

Кіт якусь хвильку стежив за ними, потім вийшов на відкрите місце. І зразу Ягнятко кинулось до нього, вигукуючи:

– Ой, Чарівнику, тут Скляний Кіт!

– Де, Дороті? – спитав Лис.

– А ось!

Хлопчик, Жінка й іКролик теж підбігли вслід за Ягнятком та Лисом, обступили Скляного Кота і всі разом, майже хором спитали:

– Ти не бачив чорного саквояжа?

– Багато разів, – відповів Кіт, – але не останніми днями.

– Він пропав, – пояснив Лис, – і треба його розшукати.

– Ви Чарівник? – спитав Кіт.

– Так.

– А хто інші?

– Я – Дороті, – сказало Ягнятко.

– А я – Лев-Боягуз, – сказав малий Жвакун.

– А я – Голодний Тигр, – сказав Кролик.

– А я Гугу, Король Лісу, – сказала гладка Жінка.

Скляний Кіт сів на свій хвіст і засміявся.

– Оце чудасія! – вигукнув він. – Хто ж то втнув із вами такий жарт?

– Це ніякий не жарт, – відказав Чарівник. – Це була жорстока й лиха штука, і Чаклун, що зробив її, має голову лева, тулуб мавпи, крила орла й золотий ґудз на кінці хвоста.

Скляний Кіт знову засміявся.

– Цей Чаклун, певне, ще кумедніший, ніж ви. А де ж він тепер?

– Десь у лісі, – відповів Лев-Боягуз. – Він видерся на отой високий клен, бо може лазити по деревах, як мавпа, й літати, як орел, а потім зник у лісі.

– А був з ним іще один Чаклун, такий самий, як він, його приятель, – додала Дороті, – але вони, мабуть, посварились, бо перший, лихіший, обернув свого приятеля на Гуску.

– А що сталося з Гускою? – спитав Кіт, озираючись довкола.

– Напевне, пішла шукати свого приятеля, – відповів Гугу-Король. – Але Гуска не може бігати дуже швидко, тому ми могли б легко знайти її, якби захотіли.

– Найгірше з усього, – сказав Чарівник, – те, що пропав мій чорний саквояж. Він зник тоді, коли мене було обернено. Якби знайти його, я б міг легко розвіяти ці чари своїми, і ми б вернулись у власну подобу. Ти допоможеш нам знайти чорний саквояж, друже Котику?

– Аякже, – відповів Скляний Кіт. – Але я гадаю, що той дивний Чаклун заніс його з собою. Коли він справді Чаклун, то знає, що саквояж вам потрібен, і, може, боїться ваших чарів. Тому він, мабуть, забрав саквояж, і ви більш його не побачите, якщо не знайдете самого Чаклуна.

– Це схоже на правду, – озвалось Ягнятко, що було дівчинкою Дороті. – Сьогодні твій рожевий мозок, здається, працює дуже добре.

– Якщо Скляний Кіт має рацію, – сказав поважним тоном Чарівник, – то на нас чекає ще більший клопіт. Той Чаклун небезпечний, і якщо ми

наблизимось до нього, він може надати нам подоб, куди непривабливіших за ці.

– Я не бачу, як ми могли б стати ще гіршими, – прогарчав Гугу, обурений тим, що він мусить бути в подобі гладкої Жінки.

– У кожному разі, – сказав Лев-Боягуз, – чогось кращого, ніж знайти Чаклуна й забрати в нього саквояж, ми не придумаємо. Може, пощастить викрасти, а може, умовити його, щоб віддав.

– А чому не знайти спочатку Гуску? – спитала Дороті. – Гуска, певне, люта на Чаклуна і, може, якось зуміє допомогти нам.

– Думка непогана, – відказав Чарівник. – Ходімо, друзі, треба знайти Гуску. Ми розділимось і шукатимемо в різних напрямках, і перший, хто знайде Гуску, хай приведе її сюди, де ми всі зійдемось за годину.

ЧАРІВНИК УЗНАЄ ЧАРІВНЕ СЛОВО

Гуска ж була оберненим старим Коструббо, що колись був Королем Номів, і була вона ще лютіша за Кікі Ару, ніж усі інші, кого він обертав. Номові осоружне було все, пов'язане з птахами, бо птахи несуть яйця, а всі Номи бояться яєць так, як нічого в світі. Крім того, гуси – дурні птахи, і Коструббо страшенно соромився тієї подоби, в якій мусив тепер ходити. А від самої думки, що Гуска може знести яйце, він аж здригався.

Тому Ном боявся самого себе й усього довкола. Коли яйце торкнеться його, він може бути знищений, а майже кожен звір, якого він зустріне в лісі, легко подужає його. І це буде кінець старого Коструббо-Нома.

Проте, крім усіх цих страхів, він був сповнений люттю на Кікі, якого сподівався спіймати в пастку, хитро вивідавши в нього чарівне слово. Той хлопчисько, певно, навіжений, що отак зіпсував усе, але Коструббо

розумів, що Кікі налякало прибуття Чарівника, і він не шкодував, що хлопець обернув Чарівника й Дороті, зробивши їх безсилими.

Його тільки дратувало власне перетворення, і він просто казився, бігаючи по лісу й розшукуючи Кікі, щоб дістати кращу подобу й таки вмовити юнака виконувати його задум підкорення країни Оз.

Кікі Ару не відлетів дуже далеко, бо був спантеличений тим, що зробив не менше інших і не знав, що діяти далі.

Коструббо-Ном був владний і хитрий, і Кікі знав, що довіряти йому не можна; але Ном умів укладати плани й інтригувати, а Юнакові-Верхотурові бракувало розуму на це, і тому, коли юнак глянув крізь гілля вниз і побачив, що там чалапає Гуска, та почув, як вона кличе: "Кікі-Ару! Ґел-ґелгел! Кікі-Ару!" – він озвався неголосно: "Я тут!" – і спустився на найнижчу гілляку.

Гуска глянула вгору й побачила його.

– Як жахлива ти все перепсував! – вигукнула вона. – Нащо ти це зробив?

– Бо так мені захотілось, – відповів Кікі. – Ви поводилися, наче я ваш раб, а я хотів показати лісовому народові, що я могутніший за вас.

Гуска тихо засичала, але Кікі не почув.

Старий Коструббо швидко отямився й промурмотів сам до себе: "Хоч подобу гуски маю я, але розум гусячий у цього хлопчиська. Поки що я буду з ним лагідний, та коли потрапить мені до рук, хай начувається!" А вголос промовив до Кікі:

– Гаразд, віднині я визнаватиму тебе за старшого. Ти перепсував усе, як я вже казав тобі, але ми ще можемо підкорити Оз.

– Як? – спитав хлопець.

– Спочатку верни мені подобу Ле-Мав-Ора, і тоді поговоримо в кращих умовах, – сказав Ном.

– Ну, зачекайте, – відказав Кікі й видерся по дереву вище. Там він прошепотів чарівне слово, й Гуска обернулась на Ле-Мав-Ора, яким була раніше.

– Гаразд, – сказав Ном цілком задоволено, коли Кікі сплигнув до нього з дерева. – А тепер знайдімо спокійне місце, де можна поговорити так, що звірі не підслухають.

Вони подались на пошуки й ходили по лісу туди й сюди, поки знайшли місцину, де дерева були не такі високі й росли не так густо, а серед цих рідко розкиданих дерев була ще одна галявина, менша за ту, на якій збиралися звірі.

Стоячи на краю цієї галявини й дивлячись на другий край, вони помітили, що там на деревах повно мавп, які джерготіли без упину про те, що побачили на зборах.

Старий Ном шепнув Кікі, що не треба виходити на галявину, хай мавпи не бачать їх.

– А чому? – спитав юнак, відступивши назад.

– Бо ці мавпи мають стати нашим військом – тим військом, що підкорить Оз, – пояснив Ном. – Сядь біля мене, Кікі, й сиди спокійно. Я розповім тобі про мій задум.

Але ні Кікі Ару, ні Коструббо не помітили, що всю дорогу від того дерева, де Гуска обернулась на Ле-Мав-Ора, за ними скрадається хитрий Лис. Бо той Лис, що насправді був Чарівником з Озу, підгледів, як

обернулась Гуска, і тепер вирішив стежити за змовниками й з'ясувати, що вони робитимуть далі.

Лис може рухатись по лісі дуже тихо, навіть не шелеснувши, тому Чарівникові всі вороги й не підозрювали, що він тут. Та коли вони сіли біля галявини поговорити, Чарівник у них за спинами не міг вирішити, що краще: підкрастися ближче й підслуховувати, що вони казатимуть, ризикуючи, що його помітять, чи сховатись і чекати, коли вони рушать далі.

Поки він зважував, як бути, йому впало в око одне велике дерево поблизу, що мало велике дупло, до якого вела кругла дірка стіп на три від землі. Чарівник-Лис вирішив, що безпечніше буде сховатись у дуплі, й заліз туди так, що очі його визирали над нижнім краєм дірки і він міг бачити обох Ле-Мав-Орів.

– Ось що я надумав, – говорив Ном до Кікі так тихо, що Чарівник чув тільки звук його голосу, а слів не розрізняв. – Коли вже ти можеш обертати що завгодно на що завгодно, ми обернемо цих мавп на військо і цим військом підкоримо людей країни Оз.

– Яке там військо з мавп! – заперечив Кікі.

– Нам потрібне військо велике, але не численне, – відказав Ном. – Ти обернеш кожну мавпу на Людину-Велетня, вдягнену в гарний мундир і озброєну гострим мечем.

Он там є п'ятдесят мавп, а п'ятдесят Велетнів – саме таке військо, як нам треба.

– А що вони робитимуть мечами? – спитав Кікі. – Адже людей ніщо не вб'є.

– Правда, – сказав Коструббо. – Озминських людей неможливо вбити, але їх можна порубати на маленькі шматочки, і хоч кожен шматочок буде живий, та ми можемо так їх порозкидати, що вони будуть безсилі. Тому люди боятимуться наших мечів, і ми легко підкоримо їх.

– Здається, думка непогана, – схвально зауважив хлопець. – Тоді нам нічого й морочитися з іншими звірами.

– Атож. Ти перелякав звірів, і вони тепер не погодяться допомагати нам у підкоренні Озу. Але оті мавпи дурні, і коли вже їх обернемо на Велетнів, вони робитимуть те, що ми звелимо, й слухатимуться наших наказів. Ти можеш обернути їх усіх зразу?

– Ні, тільки по одному, – відповів Кікі. –Але п'ятдесят мавп я можу обернути приблизно за годину. Лишайтеся тут, Коструббо, а я оберну на Велетня з мечем першу мавпу – оту, що ліворуч, на кінці гілляки.

– Куди ти йдеш? – спитав Ном.

– Я не можу вимовляти чарівне слово при іншій людині, – пояснив Кікі, що твердо вирішив не допустити, щоб його зрадливий спільник заволодів його таємницею, – і тому я піду туди, звідки ви не зможете мене чути.

Коструббо-Ном відчув розчарування, але ще надіявся заскочити хлопця непомітно й підслухати чарівне слово.

Тому він лише кивнув своєю лев'ячою головою, а Кікі підвівся й відійшов недалечко в ліс. Там він побачив дуплаве дерево, і волею випадку то було саме те дерево, в якому сховався Чарівник з Озу, що був тепер у подобі Лиса.

Коли Кікі підбіг до дерева, Лис пригнув голову й сховався весь у темному дуплі, а потім Кікі уткнув туди обличчя й зашепотів:

– Я хочу, щоб ота Мавпа на гілляці ліворуч обернулась на Людину-Велетня п'ятдесят стіп заввишки, вбрану в мундир і з гострим мечем – пірзкщгл.

Мавпа зразу обернулась на Велетня, і той Велетень був такий здоровезний, що, стоячи на землі, сягав головою вище за вершечки дерев. Інші мавпи голосно заджерготіли, але, видно, не зрозуміли, що цей Велетень – то одна з них.

– Добре! – вигукнув Ном. – Поквапся, Кікі, оберни й решту!

Кікі знов кинувся до дерева, вткнув обличчя в дупло й прошепотів:

– Я хочу, щоб дальша мавпа зробилась такою, як і перша – пірзкщгл!

І знову Чарівник-Лис почув чарівне слово, ще й уловив достеменно, як його треба вимовляти. Але він і далі сидів у дуплі й чекав, щоб почути слово ще раз – тоді воно закарбується в пам'яті й не забудеться.

Кікі все бігав на узлісся та назад до дупла, аж поки вимовив чарівне слово шість разів і обернув шість Мавп на шістьох Велетнів. Тоді Чарівник вирішив спробувати й самому скористатися з того слова. І коли Кікі біг назад до Нома, Лис вистромив голову з дупла й тихо промовив:

– Я хочу, щоб отой, хто біжить, став ліщиновим горіхом – пірзкщгл!

І зразу Кікі-Верхотур у подобі Ле-Мав-Ора щез, а по землі покотився невеличкий ліщиновий горішок. Покотився та й спинився.

Чарівник так зрадів, що вискочив із дупла, а Коструббо саме в ту мить озирнувся поглянути, що там сталося з Кікі.

Ном побачив замість Кікі Лиса й схопився на ноги.

Чарівник не знав, яку силу має цей чудний звір, тому вирішив не ризикувати.

– Я хочу, щоб оте створіння зробилось волоським горіхом – пірзкщглі – сказав він уголос. Але вимовив чарівне слово не зовсім правильно, і Коструббо лишився такий, як і був. Проте Ном зразу дізнався, що чарівне слово – пірзкщгл. – І кинувся до Лиса, вигукуючи:

– Я хочу, щоб ти став Гускою – пірзкщглі Але й Ном вимовив це слово не так, як слід: адже він почув його тільки раз, та й то вимовлене не зовсім правильно. Тому Лис не був обернений, але йому довелося тікати, щоб його не схопив розлючений Ном.

Тоді Коструббо почав вимовляти чарівне слово на всілякі лади, сподіваючись так натрапити на правильний спосіб, і Лис, що сховавсь у кущі, вже трохи побоювався, що йому це вдасться. Проте Чарівник, звиклий до чарів, не розгубився й за хвильку точно пригадав, як саме вимовляв це слово Кікі Ару. Тому він ще раз проказав ту саму фразу, і Коструббо-Ном став звичайнісіньким волоським горіхом.

А Чарівник виліз із кущів і сказав:

– Я хочу вернутись у свою власну подобу – пірзкщгл!

І зразу перекинувся з Лиса на озминського Чарівника, а піднявши з землі ліщиновий та волоський горішки і дбайливо сховавши їх у кишеню, побіг назад на велику галявину.

Дороті-Ягнятко радісно бекнула, побачивши свого давнього друга в його природній подобі. На галявині вже зібрались усі, так і не знайшовши Гуски, гладка Ліснячка, Хлопчик-Жвакун, Кролик і Скляний Кіт обступили Чарівника й почали допитуватися, що сталось.

Перше ніж розповісти про свої пригоди, він обернув їх усіх у їхню природну подобу – крім, звісно, Скляного Кота, – а коли їхня буйна радість трохи вляглася, повідомив, як завдяки випадкові підслухав чаклунову таємницю й спромігся обернути обох Ле-Мав-Орів у таку подобу, щоб вони не могли говорити, а тому не змогли врятуватися самі. І маленький Чарівник показав своїм зчудованим друзям ліщиновий та волоський горішки, аби довести, що каже правду.

– Слухайте! – вигукнула Дороті. – А що сталося з тими Велетнями-Вовками, що були перше мавпами?

– Я й забув про них, – признався Чарівник. – Мабуть, так і стоять у лісі.

САМОТНЯ КАЧКА

ротта й Капітан Біл стояли перед Зачарованою Квіткою, буквально прирісши до землі.

– Ви не голодний, Капітане? – спитала дівчинка, протягло зітхнувши, бо вони простояли так уже багато годин.

– Що ж, – відказав моряк, – я не скажу, що не їв би, якби подали обід, але, мабуть, старі люди не так скоро голодніють, як молоді.

– Щодо цього я не певна, Капітане Біле, – замислено сказала Тротта. – Може, це залежить і від віку, але мені здається, що головне розмір. А що ви вдвічі більший за мене, то, мабуть, і вдвічі голодніший.

– Сподіваюся, що ні, – відказав він, – бо я ще можу трохи потерпіти. А ще сподіваюся, що Скляний Кіт поквапиться, та й Чарівник не забариться прибути до нас.

Тротта знову зітхнула й стала дивитись на Зачаровану Квітку, бо не було чого робити. Саме тоді на ній з'явивсь цілий букет рожевих півоній, але скоро вони зів'яли, і натомість розквітнув оберемок темно-синіх півників. Потім зацвіли жовті хризантеми, і коли вони розгорнули пелюстки й стали вже цілком розпукнутими квітками, то поступились місцем якимсь білим, кулястим у малинових цяточках – таких Тротта ще й не бачила.

– Ох, як мені страшенно набридло весь час бачити квітки, квітки й квітки, – мовила вона нетерпляче.

– Але ж гарні, – зауважив Капітан Біл.

– Я знаю, і якби приходити та дивитись на Зачаровану Квітку тоді, коли захочеться, було б дуже гарно, але як мусиш стояти й витріщатись на неї, хочеш ти цього чи ні, це вже не так приємно. Я, Капітане Біле, хотіла б, щоб на ній хоч часинку росли плоди, а не квітки.

Тільки-но вона це сказала, як білі кулі з малиновими цяточками зів'яли, і замість них з'явилось багато чудових спілих персиків. Тротта скрикнула з подиву й радості, простягла руку, зірвала персик і зразу почала його їсти з превеликим смаком. Капітан Біл трохи розгубився, коли Троттине бажання здійснилося так швидко, і не встиг він зірвати персик, як вони зникли й замість них з'явилися банани.

– Хапайте, Капітане! – вигукнула Тротта і, ще не доївши персика, другою рукою зірвала з куща банан.

Старий моряк ще не отямився. Він справді простяг руку, та було запізно – банани вже зникли, натомість з'явилися цитрини.

– Пхе! – вигукнула Тротта. – Цього їсти не можна.

Почекайте чогось іншого, Капітане.

Далі з'явились кокосові горіхи, але Капітан Біл похитав головою.

– Я не можу їх розбити, – пояснив він, – бо нема нічого, щоб ударити.

– Однаково, зірвіть хоч один, – порадила Тротта, але кокосові горіхи вже щезли, їх замінили якісь темно-лілові, грушовидні, зовсім невідомі їм плоди. І знов Капітан Біл завагався, а Тротта сказала йому.

– Треба було хапати персик і банан, як я. Коли не будете уважний, Капітане, то все проґавите. Нате вам половинку банана.

Поки вона це говорила, Заворожена Рослина вкрилась великими червоними яблуками, що росли на кожній галузці, і Капітан Біл уже не вагався. Він хапнув обома руками й зірвав двоє яблук, а Тротта, поки вони зникли, устигла зірвати тільки одне.

– Дивна річ, – зауважив моряк, жуючи яблуко, – що ці плоди не пропадають, коли зірвані, а коли їх зоставити на кущі – розпливаються в повітрі.

– Та й уся рослина дивна, – відказала дівчинка. – Така може існувати тільки в цій країні, де чари – звичайна річ. О, а це лайми. Не зривайте їх, бо оскома буде страшенна і… О! Вже сливи! – і вона вкинула яблуко в кишеньку фартушка й устигла схопити три сливи – кожна майже з куряче яйце завбільшки – перше ніж вони зникли. Капітан Біл теж зірвав кілька, але обоє були такі голодні, що не могли чекати й зразу почали їсти яблука та сливи, а Зачарована Рослина витворювала й далі всілякі плоди одні за одними.

Капітан перестав їсти, тільки коли з'явились дині-канталупи, таки зірвав одну й затиснув під пахвою, а Тротта, доївши сливи, ще взяла жменю вишень і помаранчу. Та коли на кущі по черзі поз'являлись мало не всі види плодів, цей плодовий урожай скінчився, то на кущі, як і раніше, почали з'являтися квітки.

– Цікаво, чому вона вернулась до квіток, – мовила Тротта спокійно, бо вона вже наїлась.

– Ну, ти ж сама сказала "хоч часинку", – пояснив моряк. – Так воно й вийшло. А якби ти сказала "завжди", то, може, на ній би весь час були плоди.

– Але чому вона кориться моїм бажанням? – спитала дівчинка. – Я ж не чаклунка, не відьма і взагалі ніяка не чарівниця.

– Мабуть, цей острівець – це острів Чарів, – відказав Капітан Біл, – і на ньому кожен, хто може сказати кущеві, що він має родити, він те й родить.

– Ви гадаєте, що я могла б забажати чогось іншого й дістати його? – спитала вона зацікавлено.

– Про що це ти думаєш, Тротто?

– Я думаю: а що як побажати, щоб оце коріння на наших ногах зникло й відпустило нас?

– Спробуй, Тротто.

Вона спробувала, але нічого не вийшло.

– Спробуйте ще ви, Капітане, – попросила вона.

Тоді Капітан Біл виявив бажання звільнитись, але теж марно.

– Ні, – сказав він, – шкода праці. Бажання впливають тільки на Зачаровану Рослину; але я радий, що ми хоч можемо примусити її

родити плоди, бо тепер ми певні, що не помремо з голоду, перше ніж Чарівник прибуде сюди.

– Але мені вже набридає стояти тут так довго, – поскаржилась дівчинка. – Якби хоч можна було підняти одну ногу, мені було б легше.

– Отак і мені, Тротто. Я давно помітив: коли мусиш щось робити і не маєш куди дітись, то воно дуже скоро стає докукою.

– Люди, що можуть підняти одну ногу, навіть не цінують такого щастя, – замислено сказала Тротта. – Я досі ніколи не знала, як приємно, коли можна підняти одну ногу, потім другу, як лишень захочеш.

– Люди багато чого не цінують, – відказав моряк. – Коли щось раптом забиває тобі дух, ти зразу думаєш, що легке дихання – найлюбіша в світі річ. Коли людина здорова, вона не відчуває, яке це добро, та коли вона захворіє, то раз у раз згадує той час, коли була здорова. Більшість людей забувають подякувати Богові за те, що дав їм дві добрі ноги, – поки не втратять однієї, як оце я; а тоді вже буває запізно, лишається тільки хвалити його, що зоставив тобі хоч одну.

– Та ваша дерев'яна нога не така й погана, Капітане, зауважила вона, критично дивлячись на неї. – Принаймні не пустила коріння на острові Чарів, як наші живі ноги.

– Та я не нарікаю, – сказав Капітан Біл. – А що це пливе до нас, Тротто? – спитав він, дивлячись через квітку в річкову долину.

Дівчина теж подивилась у той бік і відповіла:

– Якась птаха. Наче качка, але я ще ніколи не бачила такої барвистої качки.

Птаха швидко й граційно пливла до острова Чарів, а коли підпливла близько, її розкішне оперення їх здивувало.

Пір'я мало безліч відтінків, лискучо-зелених, синіх і пурпурових, голівка в качки була жовта з червоним чубчиком, а хвіст – рожевий, білий і фіалковий. Коли качка допливла до острова, вона вийшла на берег і перевальцем, неквапно наблизилась до них, повертаючи голову то в один бік, то в другий, ніби хотіла краще роздивитись дівчинку й моряка.

– Ви чужинці, – сказала птаха, зупинившись біля них, – і острів Чарів спіймав вас і зробив своїми бранцями.

– Так, – підтвердила Тротта. – Ми пустили коріння, але, сподіваюся, не ростимемо.

– Ви меншатимете, – відказала Качка. – Ви щодень меншатимете, поки мало-помалу від вас не залишиться нічого. Так завжди буває на цьому острові Чарів.

– Звідки ти про це знаєш і хто ти така взагалі? – спитав Капітан Біл.

– Я Самотня Качка, – відповіла птаха. – Гадаю ви чули про мене?

– Ні, – сказала Тротта, – я принаймні не чула. А чому ж ти самотня?

– Бо не маю ні родини, ні родичів, – відповіла Качка.

– І друзів не маєш?

– І друзів. І робити мені нічого. Я вже прожила дуже довго й житиму вічно, бо я з країни Оз, де ніщо живе не помирає. Уяви собі, як це жити

рік за роком, рік за роком, не маючи ні друзів, ні родини, нічого не робити. Чого ж ви дивуєтеся, що я самотня?

– А чом ти не заведеш хоч кількох друзів і не знайдеш що робити? – спитав Капітан Біл.

– Я не можу заводити друзів, бо кого б я не зустріла – птаха, звіра чи людину, – всі мені неприємні. За кілька хвилин я вже не зможу терпіти й вашого товариства, і тоді я покину вас і попливу геть, – сказала Самотня Качка. – А робити абищо – яке з цього життя? Всі, кого я здибаю, щось роблять, тому я вирішила, що це вульгарне й нецікаве, і волію лишатись самотньою.

– І ти не полюєш, щоб прогодуватися? – спитала Тротта.

– Ні. В моєму діамантовому палаці, трохи вище над річкою, мені чарами подається їжа; але я їм рідко, бо це таке вульгарне!

– То ти, певне, Качка-Чарівниця, – зауважив Капітан Біл.

– Чому це?

– Бо звичайні Качки не мають діамантових палаців і чарівної їжі, як ти.

– Правда, і це ще одна причина, чому я самотня. Згадай, що я єдина Качка в країні Оз і не така, як усі інші Качки за її межами.

– Мені здається, що тобі подобається бути самотньою, – зауважив Капітан Біл.

– Ну, що подобається – цього я не можу сказати, – відповіла Качка, – та оскільки така вже моя доля, то я трохи пишаюся нею.

– А як по-твоєму, чому в усій країні Оз тільки одна-однісінька Качка? – зацікавлено спитала Тротта.

– Колись, багато років тому, я знала причину, але вже забула її, – відповіла Качка. – Причина чогось ніколи не буває така важлива, як воно саме, тому не варто пам'ятати нічого, крім того, що я самотня.

– А по-моєму, ти була б щасливіша, якби спробувала щось робити, – запевнила Тротта. – Коли не можеш нічого зробити для себе, то можна ж робити щось для інших, і тоді ти набудеш безліч друзів і більш не будеш самотньою.

– От ви вже робитесь мені неприємні, – сказала Самотня Качка, – і мені доведеться покинути вас.

– А ти б не могла трохи допомогти нам? – спитала дівчинка. – Коли в тобі є якась чарівна сила, ти могла б визволити нас із цієї халепи.

– Такої чарівної сили, щоб визволити вас із острова Чарів, я не маю, – відповіла Самотня Качка. – Моя сила дуже проста, але мені її вистачає.

– Якби тільки ми могли на чомусь сидіти, нам би легше було терпіти, – сказала Тротта, – але ж нема на чому.

– Тоді доведеться терпіти, – відказала Самотня Качка.

– Може, в тебе вистачить чарів, щоб зробити нам по дзиглику? – озвався Капітан Біл.

– Звідки Качці знати, що таке дзиглик? – почув він у відповідь.

– Але ж ти не така, як інші Качки.

– Це правда.

Дивне створіння начебто задумалось на хвильку, пронизливо дивлячись на них круглими чорними очицями.

Потім сказало:

– Часом, коли спека, я вирощую собі гриб, щоб сховатись під ним від сонця. А ви не можете сидіти на грибах?

– Коли будуть досить міцні, то зможемо, – відповів Капітан Біл.

– Тоді, перше ніж попливу геть, я зроблю вам їх, – сказала Самотня Качка й заходилась чалапати перевальцем по невеликому колу. Тричі пройшла праворуч, потім обернулась і тричі пройшла ліворуч. Потім тричі прострибала по колу вперед і тричі задки.

– Що це ти робиш? – спитала Тротта.

– Не перебивай. Це таке заклинання, – пояснила Самотня Качка, а тоді почала тихо крякати – часто-часто, але в тому кряканні не чути було ніяких слів. І крякала так довго, що Тротта знов вигукнула:

– Може, ти поквапишся й закінчиш це "заклинання"?

Коли тобі потрібне ціле літо, щоб виростити два гриби, невелика з тебе чарівниця.

– Я сказала – не перебивай! – суворо повторила Самотня Качка. – Коли ви будете аж надто неприємні, я втечу від вас, не скінчивши заклинання.

Тротта замовкла після цієї нотації, а Качка крякала далі.

Капітан Біл тихенько посміявся сам до себе й прошепотів до Тротти:

– Як на птаху, що не має чого робити, ця Самотня Качка чогось дуже багато товчеться. І я не певен, чи на тих грибах можна буде сидіти.

Ще не договоривши, моряк відчув, як щось торкнуло його ззаду, і, озирнувшись, побачив великий мухомор саме в потрібному місці й саме такий завбільшки, щоб на ньому сісти. Виріс мухомор і за Троттою, і дівчинка з радісним зойком сіла на нього. Сідало було дуже вигідне – і досить міцне, і м'яке, мов подушка. Навіть вага Капітана Біла не зломила його мухомора, і коли обоє посідали, то побачили, що Самотня Качка вже почалапала геть і дійшла до самої води.

– Щиро дякуємо! – гукнула Тротта, і моряк теж заволав: – Дуже вдячні!

Та Самотня Качка ніби й не чула. Навіть не глянувши більше в їхній бік, барвиста птаха ввійшла в воду і граційно попливла геть.

СКЛЯНИЙ КІТ ЗНАХОДИТЬ ЧОРНИЙ САКВОЯЖ

оли Кікі Ару обернув шістьох мавп на Велетнів-Вояків півсотні футів зростом, їхні голови піднеслися над вершечками дерев, що в цій частині лісу були не такі високі, як деінде, і хоч вони росли не дуже густо, тіла Велетнів-Вояків були такі великі, що ледве помістились між деревами, й гілля стискало їх з усіх боків.

Звичайно, Кікі нерозумно вчинив, зробивши Вояків такими великими, бо тепер вони не могли вийти з лісу.

Вони навіть кроку не могли ступити, ув'язнені між деревами.

Навіть якби вони були на малій галявині, то не змогли б вийти з неї, але вони були не на галявині, а в лісі край неї.

Спочатку інші мавпи, не зачаровані, боялися тих Вояків і квапливо повтікали звідти; та невдовзі, побачивши, що величезні люди стоять нерухомо, хоча й бурчать сердито через те, що їх отак відмінили, зграя мавп вернулась на те місце й почала цікаво розглядати їх, не здогадуючися, що насправді то мавпи, їхні друзі.

Вояки не могли бачити мавп, бо їхні голови були над деревами; вони не могли навіть підняти руку й вихопити гострого меча, так міцно тримали їх листаті гілки. Мавпи, зрозумівши, що ці Велетні безсилі, почали видиратися по них угору, і скоро вся зграя розсілась на плечах Велетнів, утупивши очі в їхні обличчя.

– Я Епу, твій батько! – гукнув один Велетень мавпі, що почепилась йому на ліве вухо; – але якийсь жорстокий Чаклун…

– А я Пікер, твій дядько, – сказав ще один Велетень іншій мавпі.

Так мавпи дуже скоро взнали правду, засмутилися долею своїх друзів та родичів і розізлились на того негідника – хоч би хто він був, – що так обернув їх. На вершечках дерев зчинився великий гамір, що принадив інших мавп, і на галявині та довколишніх деревах було їх повно.

Ренго, Сірий Мавпій, що був старшиною всіх мавпячих племен у лісі, почув той ґвалт і прийшов побачити, що такого скоїлось серед його народу. Розумніший і досвідченіший, він умить збагнув, що в цих перетвореннях винен чужинець-чаклун, схожий на якогось мішаного звіра. Він побачив, що шестеро Велетнів-Вояків – безпорадні в'язні через свій велетенський зріст і що визволити їх він безсилий. І хоча він боявся спіткати жахливого Чаклуна, та все ж побіг на велику галявину сказати Гугу-Королю про те, що сталось, і розшукати Чарівника з Озу, щоб урятував шістьох його зачарованих підданців.

Ренго вибіг на велику галявину саме в ту мить, коли Чарівник вертав усіх зачарованих круг себе в їхню справжню подобу, і зрадів, почувши, що лихого Звіра-Чаютуна подолано.

– Але тепер, о могутній Чарівнику, ти повинен піти зі мною туди, де шестеро мо'іх підданців обернені на шістьох Людей-Велетнів, – сказав він, – бо як їх покинути там, їхнє щастя і майбутнє життя будуть зруйновані.

Чарівник відповів не зразу, бо він подумав, що саме добра нагода здобути згоду Ренго на те, щоб він узяв кількох мавп із собою до Смарагдового міста на Озмин день народження і посадив їх у торт.

– Дуже багато ти просиш у мене, о Ренго, Сірий Мавпію, – сказав він, – бо чим більші Велетні, тим могутніші чари на них наслано і тим важче вернути їх до природної подоби. Проте я подумаю, що можна зробити.

Чарівник відійшов на другий кінець галявини, сів там на колоду й неначе заглибився в роздумах.

Скляний Кіт дуже зацікавився розповіддю Сірого Мавпія, і йому закортіло побачити, які ж ті Велетні-Вояки.

Почувши, що їхні голови височать над вершечками дерев, Скляний Кіт вирішив, що зможе побачити ті голови, коли видереться на велике дерево авокадо, яке стояло обіч галявини. Не сказавши нікому нічого, кришталевий звірок підійшов до дерева і, чіпляючись гострими скляними пазурами за кору, легко видерся на самий вершечок. Дивлячись на ліс, він побачив шість велетенських голів, хоча вони були досить далеко. Видовище було справді дивовижне, бо велетенські голови мали на собі велетенські вояцькі шапки з червоними й жовтими плюмажами й були вельми люті та грізні на вигляд, хоча мавпячі серця Велетнів у ту хвилину були повні страху.

Задовольнивши свою цікавість, Скляний Кіт почав спускатися з дерева вже повільніше. І раптом він побачив чорний саквояж, Чарівника, що висів на сучку. Ухопивши саквояж своїми скляними зубами, Кіт, хоч той саквояж був таки важенький для такої невеликої тварини, спромігся зняти його з сучка й безпечно спустити на землю. Потім озирнувся довкола, побачив Чарівника, що сидів на колоді, сховав чорний саквояж у опалому листі й подався до нього.

– Я забув сказати вам, – заговорив Кіт, – що Тротта й Капітан Біл у великій скруті, і я прибіг сюди, щоб розшукати вас і повести туди рятувати їх.

– Та що ти, Котику! Чому ж ти зразу не сказав? – вигукнув Чарівник.

– Бо я застав тут таку колотнечу, що аж забув за Тротту й Капітана Біла.

– А що з ними? – спитав Чарівник.

Тоді Скляний Кіт розповів, як вони вибрались по Зачаровану Квітку для подарунка Озмі на день народження й попались у пастку на химерному острові Чарів. Чарівник щиро стривожився, але похитав головою й сумно сказав:

– Боюся, що я не зможу допомогти своїм любим друзям, бо я загубив чорний саквояж.

– А як я знайду його, тоді підете? – спитав Кіт.

– Аякже! – відповів Чародій. – Та навряд чи Скляний Кіт зі своїм рожевим мозком спроможеться на те, чого не зумів ніхто з нас.

– То ви не в захваті від мого рожевого мозку? – спитав Кіт.

– Він гарний, – визнав Чарівник. – Але ж це не справжній мозок, і від нього не можна багато очікувати.

– А коли я знайду ваш чорний саквояж, і знайду його за п'ять хвилин, – тоді ви визнаєте, що мій рожевий мозок кращий за ваші звичайні людські мізки?

– Ну що ж, я визнаю, що він кращий шукач, – сказав Чарівник. – Але нічого в тебе не вийде. Ми шукали повсюди, але так і не знайшли чорного саквояжа.

– Це й показує, скільки ви знаєте, – відказав Скляний Кіт зневажливо. – Ось подивіться з хвилину на мій мозок, і побачите, як він закрутиться.

Чарівник став дивитися, бо йому дуже хотілося віднайти свій чорний саквояж, і рожевий мозок справді почав крутитись незвичайним чином.

– Ну, тепер ходімо зі мною, – звелів Скляний Кіт і повів Чарівника прямо туди, де він загріб саквояж листям. – Як підказує мій мозок, ваш чорний саквояж має бути отут.

Він розгріб листя й вигріб саквояж, а Чарівник умить схопив його з радісним зойком. Тепер, коли знайшлось його чарівне знаряддя, він був певен, що врятує Тротту й Капітана Біла.

Ренго, Сірий Мавпій, уже нетерпеливився. Він підійшов до Чародія й сказав:

– Ну, то що ви думаєте зробити з цими бідолашними зачарованими мавпами?

– Давай сторгуємося, Ренго, – відповів чоловічок. – Коли ти дозволиш мені взяти з дванадцять твоїх Мавп до Смарагдового міста й затримати

їх там до дня народження Озми, я розіб'ю чари, накладені на шістьох Велетнів-Вояків і верну їм природну подобу.

Та Сірий Мавпій похитав головою.

– Я не можу цього зробити, – заявив він. – Мавпи будуть дуже самотні й нещасні у Смарагдовому місті, а ваші люди дражнитимуть їх і кидатимуть на них каміння, і вони тоді відбиватимуться й кусатимуться.

– Люди не побачать їх аж до бенкету в день народження Озми, – пообіцяв Чарівник. – Я зроблю їх зовсім маленькими – близько чотирьох дюймів на зріст – і триматиму в добрій клітці у своїй власній кімнаті, де їх не спіткає ніяка кривда. Я годуватиму їх найсмачнішою їжею, навчу їх деяких хитромудрих штук, а на день народження Озми сховаю дванадцять маленьких мавпочок у торті. Коли Озма розріже торт, мавпочки повискакують на стіл і показуватимуть гостям свої штуки. А наступного дня я привезу їх назад до лісу й зроблю такими завбільшки, як вони й були, і вони матимуть багато чого цікавого розповісти своїм друзям. Що ти на це скажеш, Ренго?

– Я скажу – ні! – відповів Сірий Мавпій. – Я не хочу, щоб мої Мавпи були зачаровані й виробляли штуки на розвагу людям Озу.

– Що ж, гаразд, – спокійно сказав Чарівник. – Тоді я поїду. Ходімо, Дороті, – покликав він дівчинку, – рушаймо в путь.

– То ви не хочете рятувати тих шістьох Мавп, що стали Велетнями-Вояками? – занепокоєно спитав Ренго.

– А з якої речі? – відказав Чарівник. – Коли ти не хочеш зробити мені ту послугу, за яку я прошу, то й від мене не можеш сподіватися послуги.

– Стривайте, – сказав Сірий Мавпій. – Я передумав.

Якщо ви добре ставитиметесь до дванадцятьох Мавп і привезете їх до лісу живими й цілими, я дозволю вам узяти їх.

– Дякую, – весело відказав Чарівник. – Зараз підемо й урятуємо тих шістьох Велетнів-Вояків.

Тоді весь гурт покинув галявину й подався до того місця, де Велетні й досі стояли між дерев. Сотні мавп – макаки, павіани, орангутанги – зібрались навколо них, і їхнє шалене джерготіння чути було за милю. Та Сірий Мавпій враз угамував цей ґвалт, і Чарівник, не гаючи й хвилини, розвіяв чари. Спочатку один, потім другий Велетень-Вояк зник і став знову звичайною мавпою, невдовзі всі шестеро вернулись у свої колишні подоби.

Після цього велике мавпяче військо дуже прихилилося до Чарівника, і коли Сірий Мавпій оголосив, що Чарівник хоче позичити дванадцять мавп, щоб на два тижні взяти їх із собою до Смарагдового міста, напросилась майже сотня – так повірили вони в цього чоловічка, що врятував їхніх товаришів.

Чарівник вибрав дванадцять, що здались йому найрозумнішими й найлагіднішими вдачею, а потім відчинив чорний саквояжик і видобув звідти чудернацької форми таріль, срібний ззовні й золотий ізсередини. В цей таріль він насипав якогось порошку й підпалив його. Пішов густий дим, що зовсім огорнув дванадцятьох мавп і самого Чарівника, а коли дим розійшовся, таріль перетворився в золоту клітку зі срібними гратками, а дванадцять мавп стали кожна зо три дюйми завбільшки й сиділи всі вигідненько в тій клітці.

Тисячі волохатих тварин, що бачили це чарівне перетворення, були вельми здивовані й виражали хвалу Чарівникові, голосно лементуючи та розгойдуючи гілля, на якому сиділи. Дороті сказала: "Чудовий фокус, Чарівнику!" – а Сірий Мавпій зауважив: "Ти напевне найчудесніший чарівник на всю країну Оз!"

– Та де! – скромно відповів чоловічок. – Гліндині чари кращі, ніж мої, але й мої, здається, досить добрі для звичайних випадків. А тепер ми, Ренго, попрощаймось, і я обіцяю вернути тобі твоїх мавп веселими й здоровими, як тепер.

Чарівник їхав верхи на Голодному Тигрі й тримав клітку дуже обережно, щоб не хилитати нею. Дороті їхала на спині в Лева-Боягуза, а Скляний Кіт, як і доти, біг попереду, показуючи їм дорогу.

Гугу-Король, лежачи на колоді, дивився, як вони від'їздять, а прощаючись, сказав їм:

– Тепер я знаю, що ви друзі звірів і що весь лісовий народ може довіряти вам. Віднині, коли Чарівник з Озу і Принцеса Дороті прийдуть до Лісу Гугу, їм тут будуть раді, й вони будуть тут у такій безпеці, ніби в Смарагдовому місті.

НЕЗВИЧАЙНА ПОДОРОЖ

ачте, – пояснив Скляний Кіт, – той острів Чарів, де попали в пастку Тротта й Капітан Біл, – також у краю Лісняків, тільки в його східному боці, і звідси туди навпростець не далі, ніж до Смарагдового міста. Тому ми виграємо час, коли підемо прямо через гори.

– А ти певен, що знаєш дорогу? – спитала Дороті.

– Я знаю всю країну Оз краще за будь-яке живе створіння, – запевнив Скляний Кіт.

– Ну, то йди попереду й веди нас, – сказав Чарівник. – Ми й так уже змусили наших бідолашних друзів чекати надто довго, і що скоріш ми їх порятуємо, то краще для них.

– А ви певні, що зможете визволити їх? – спитала дівчинка.

– Не маю сумніву, – запевнив Чарівник. – Але я не можу сказати, до яких саме чарів треба буде вдатись, поки не прибуду туди й не побачу, як саме вони зачаровані.

– Я чував про той острів Чарів, де росте Зачарована Квітка, – зауважив Лев-Боягуз. – Колись давно, коли я ще жив у лісі, між звірами ходили оповідки про той острів і про те, як там посаджено Зачаровану Квітку ловити чужинців у пастку – людей чи звірів.

– І та Квітка справді така чудесна? – спитала Дороті.

– Кажуть, ніби то найпрекрасніша рослина в світі, – відповів Лев. – Сам я ніколи не бачив її, але мої знайомі звірі казали мені, що вони стояли на березі річки, дивились через воду на рослину в золотому вазоні й бачили сотні квіток усіляких видів і розмірів, що розцвітали на ній, швидко змінюючи одні одних. Кажуть, ніби як хто зірве таку Квітку, вона лишається свіжою довго, але, як їх не зривати, вони швидко зникають, натомість розцвітають інші. Через це, по-моєму, Зачарована Квітка – найчудесніша річ на світі.

– Але ж це все тільки оповідки, – сказала дівчинка. – А зривав хтось із твоїх знайомих квітку з чудесної рослини?

– Ні, – визнав Лев-Боягуз, – бо коли якась жива істота попаде на острів Чарів, де стоїть золотий вазон, та людина чи тварина пускає коріння й не може видобутися звідти.

– А що ж із ними стається потім? – спитала Дороті.

– Вони меншають з години на годину, з дня на день, поки не зникнуть зовсім.

– Тоді треба поквапитись, – занепокоєно мовила дівчинка. – А то Капітан Біл і Тротта стануть такі малі, що їм буде аж незручно.

Розмовляючи, вони швидко рухались далі, бо Голодному Тигрові й Левові-Боягузові треба було добре бігти, аби встигати за Скляним Котом. Вибравшись із Лісу Гугу, вони перетнули гірський кряж, потім широку рівнину і ввійшли в інший ліс, куди менший за той, де правив Гугу.

– Острів Чарів у цьому лісі, – сказав Скляний Кіт, – але річка аж із другого боку лісу. Між деревами стежки нема, але як ітимемо просто на схід, то натрапимо на річку, а там уже легко буде знайти й острів Чарів.

– А ти ходив уже через цей ліс? – запитав Чарівник.

– Не ходив, – признався Кіт. – Але я знаю, що ми вийдемо до річки, коли йтимемо на схід через ліс.

– Ну то веди, – сказав Чарівник.

Скляний Кіт рушив уперед; спочатку проходити між деревами було легко, але скоро підлісок та плеткі лози стали густі й переплутані, і, пропихавшись якийсь час крізь ці перешкоди, наші мандрівці попали в таке місце, де вже й Скляний Кіт не міг просунутись.

– Краще вернутись і знайти стежку, – підказав Голодний Тигр.

– Я дивуюся з тебе, – сказала Дороті, суворо дивлячись на Скляного Кота.

– Я сам із себе дивуюсь, – відказав Кіт. – Але кругом лісу дорога до річки дуже довга, і я думав, що ми виграємо час, коли підемо навпростець.

– Ти ні в чому не винен, – озвався Чарівник, – і я гадаю, що вертатись не треба: я можу прокласти тут стежку.

Відкривши свій чорний саквояжик, він пошпортався в талісманах і знайшов невелику сокирку, зроблену з якогось металу, так відполірованого, що він ясно блищав навіть у темному лісі. Чарівник поклав сокирку на землю і владно проказав:

Сокирко, хащі прорубай!

Рубай, рубай, часу не гай!

Рубай – і швидше проклади

На схід нам стежку, до води!

Враз сокирка почала рухатись і заблискала своїм широким лезом направо й наліво, прорубуючи шлях крізь плеткі лози та кущі й знищуючи плутанину так швидко, що Лев і Тигр, які несли на спинах Дороті, Чарівника й клітку з Мавпочками, змогли йти лісом досить шпарко. Хащі неначе танули перед ними, а сокирка рубала так жваво, що видно було тільки, як мелькає лезо. І враз зарості скінчилися.

Тоді сокирка, виконавши наказ, упала на землю й знерухоміла.

Чарівник підняв її, старанно обтер шовковою хусточкою й сховав до чорного саквояжика. Потім вони рушили далі й невдовзі вийшли до річки.

– Дайте розглядітись, – сказав Скляний Кіт, позирнувши вгору й вниз по річці. – Здається, ми вийшли нижче острова Чарів, отже, треба йти проти течії, поки натрапимо на нього.

І вони рушили понад річкою проти течії, без перешкод, рівненьким берегом. Та ось річка поширшала й круто звернула вбік так, що за тим поворотом все сховалося від очей.

Вони шпарко йшли далі й уже були недалеко від повороту, коли раптом почули чийсь голос:

– Побережіться!

Мандрівці враз зупинились, і Чарівник спитав:

– Чого поберегтися?

– Ви мало не наступили на мій діамантовий палац, – відповів голос, і перед ними з'явилась Качка в пишно-барвистому пір'ї. – Люди й звірі такі незграбні, – провадила Качка дратливо, – і чого це ви приперлись на цей берег?

Що ви тут робите?

– Ми прийшли рятувати своїх друзів, які застрягли на острові Чарів, що є на цій річці, – пояснила Дороті.

– Я їх знаю, – сказала Качка. – Я плавала, щоб побачити їх, і вони справді застрягли там. Але ви можете вертатись додому, бо їх уже ніяка сила не врятує.

– Це великий Чарівник з Озу, – пояснила Дороті показавши на низенького чоловічка.

– Ну, а я Самотня Качка, – відказала птаха, гордо проходжаючись перед ними, щоб покрасуватися своїм пір'ям. – Я велика лісова Чаклунка, це може вам сказати кожен звір, але навіть я не маю сили розвіяти жахливі чари того острова.

– То ти самотня тому, що ти Чаклунка? – спитала Дороті.

– Ні, я самотня тому, що не маю ні родини, ні друзів.

Але я люблю самотність, тому, будь ласка, не набивайтеся зі своєю дружбою. Ідіть собі, та глядіть не наступіть на мій діамантовий палац.

– А де він? – спитала дівчинка.

– За оцим кущем.

Дороті сплигнула з Левової спини й забігла за кущ поглянути на діамантовий палац Самотньої Качки, хоча барвиста птаха обурено закрякала. І справді за кущем дівчинка побачила блискучий купол, складений із діамантів найчистішої води, акуратно посклеюваних, із отвором збоку, якраз таким, щоб пройти Качці.

– Де ж ти набрала стільки діамантів? – зачудовано спитала Дороті.

– Я знаю одне місце в горах, де їх насипано, мов гальки на березі, – відповіла Самотня Качка, – і наносила їх сюди в дзьобі по одному, тоді вкинула в річку, щоб вода їх як слід відполірувала. Потім я збудувала цей палац, і я певна, що це єдиний діамантовий палац у всьому світі.

– Ну, принаймні єдиний відомий мені, – відказала дівчинка, – та коли ти живеш у ньому сама, то я не знаю, чим він кращий за дерев'яний, чи цегляний, чи з простого каміння.

– А мені байдуже, розумієш ти чи ні, – сказала Самотня Качка. – Але я, щоб трохи просвітити тебе, поясню, що будь-яка домівка має бути прекрасна для тих, хто живе в ній, і зовсім не обов'язково, щоб вона подобалась чужим людям. Діамантовий палац – моя домівка, і вона мені подобається. Тому я крякати хотіла на те, подобається вона тобі чи ні.

– Так мені ж палац подобається! – вигукнула Дороті. – Знадвору він дуже гарний, але… – І урвала мову, бо Самотня Качка ввійшла

маленькими дверима до свого палацу, навіть не попрощавшись. Дороті вернулася до своїх друзів, і вони рушили далі.

– Як ви гадаєте, Чарівнику, Качка правду сказала, що ніякі чари не врятують Тротту й Капітана Біла? – стурбовано спитала дівчинка.

– Ні, я думаю, що Самотня Качка помилялася, – поважно відповів Чарівник, – але можливо, що ці чари буде важче побороти, ніж я гадав. Я, звичайно, зроблю все, що можу, та ніхто не здатен зробити більше, ніж він може.

Це не зовсім розвіяло Доротине занепокоєння, але вона більше нічого не сказала, а скоро за коліном річки вони вже побачили острів Чарів.

– Он вони! – схвильовано вигукнула Дороті.

– Так, я бачу їх, – відказав Чарівник, кивнувши головою. – Вони сидять на двох великих мухоморах.

– Дивно, – зауважив Скляний Кіт. – Коли я покинув їх тут, ніяких мухоморів не було.

– Яка гарна квітка! – в захваті вигукнула Дороті, коли її погляд упав на Зачаровану Рослину.

– Не до квітки тепер, – озвався Чарівник. – Головне – вирятувати наших друзів.

Вони саме дійшли до місця навпроти острова Чарів, і Тротта та Капітан Біл, побачивши, що їхні друзі прибули, почали гукати, щоб вони швидше визволяли їх.

– Як ви там? – спитав Чарівник, приклавши руки дудочкою до рота, щоб вони там краще почули.

– Потрапили в халепу! – гукнув у відповідь Капітан Біл. – Заякорились тут і не можемо зрушити з місця, поки ви не знайдете способу обрубати швартові!

– Що він хоче цим сказати? – спитала Дороті.

– Ми не можемо ноги від землі відірвати! – на весь голос закричала Тротта.

– А чому? – спитала Дороті.

– Бо на них коріння виросло, – пояснила Тротта.

Розмовляти на такій відстані було важко, і Чарівник попросив Скляного Кота.

– Піди на острів і скажи нашим друзям, хай потерплять.

Ми прийшли визволити їх, але, може, пощастить не зразу, бо чари острова для мене нові, тож доведеться пробувати і сяк і так. Але я по змозі поспішатиму, так і скажи.

Тоді Скляний Кіт перейшов по дну річки на острів сказати Тротті й Капітанові Білові, щоб не хвилювались, а Чарівник зразу розкрив свій чорний саквояжик і почав готуватися.

ЧАРІВНИКОВЕ ЧАКЛУВАННЯ

початку він розіклав маленький срібний триніжок, а на нього поставив золоту чашу. В чашу він насипав два порошки – один рожевий,

а другий небесно-блакитний – і полив їх жовтою рідиною з кришталевого флакона. Потім промурмотів якісь чарівні слова, порошки засичали, загорілись і випустили хмари бузкового диму, що полинув над річкою й огорнув Тротту, Капітана Біла разом із мухоморами, на яких вони сиділи, і навіть саму Зачаровану Рослину в золотому вазоні.

А коли дим розтанув у повітрі, Чарівник гукнув до в'язнів:

– Ви вже вільні?

І Тротта й Капітан Біл спробували ступити крок, але марно.

– Ні! – прокричали вони.

Чарівник замислено потер лисину, потім вийняв із саквояжика інше чаклунське приладдя.

Спочатку він набив срібного пістоля якоюсь чорною кулькою і вистрелив нею в острів Чарів. Кулька вибухнула над головою в Тротти й обсипала дівчинку дощем іскор.

– О! Гадаю, що це її звільнить, – сказав Чарівник.

Але Троттині ноги лишались так само вкорінені в землю острова Чарів. Чарівникові довелось пробувати щось інше.

Майже годину він невтомно старався, використавши майже все чаклунське приладдя, яке було в чорному саквояжику, але Капітан Біл і Тротта ще залишались у неволі.

– Ой лихо! – вигукнула Тротта. – Боюся, що доведеться їхати по Глінду.

Маленький Чарівник спалахнув від тих слів, бо його самолюбство зачепило те, що його чари слабкіші від чарів острова.

– Я ще не здамся, Дороті, – сказав він, – бо знаю багато способів, яких іще не пробував. Я не знаю, який чаклун зачарував цей острівець і яка його могутність, але я напевно знаю, що можу розбити будь-які чари, відомі звичайним чаклунам та відьмам, що жили в країні Оз. Це однаково, що відімкнути двері, – треба тільки добрати потрібний ключ.

– А що як ви не маєте потрібного ключа при собі, – запитала Дороті, – що тоді?

– Тоді нам доведеться зробити ключ, – відповів Чарівник.

Тим часом Скляний Кіт вернувся по дну з острова і сказав Чарівникові:

– Вони там на острові вже бояться, бо робляться щохвилини менші. Вже тепер, коли я залишав їх, Тротта і Капітан Біл поменшали десь так наполовину.

– Гадаю, – замислено мовив Чарівник, – що мені краще дістатись до берега острова, де я зможу говорити з ними й діяти успішніше. Як потрапили на острів Тротта й Капітан Біл?

– На плоту, – відповів Скляний Кіт. – Їхній пліт тепер онде на березі.

– Боюся, що в тебе не стане сили перегнати пліт сюди, правда ж?

– Так, я б його й з місця не зрушив, – сказав Кіт.

– Я спробую перегнати, – зголосився Лев-Боягуз. – Я теж страшенно боюся, що острів Чарів спіймає мене, але спробую дістати пліт і пригнати сюди, до вас.

– Дякую, друже, – відказав Чарівник.

Лев стрибнув у річку й могутніми змахами лап поплив туди, де був витягнений на берег острова пліт. Зачепивши його однією лапою, він став загрібати воду трьома, і такий дужий був цей звір, що справді спромігся стягти пліт у воду й повільно поволік туди, де стояв на березі річки Чарівник.

– Добре! – задоволено вигукнув Чарівник.

– А можна й мені з вами? – спитала Дороті.

Чарівник завагався.

– Якщо обіцяєш не сходити з плота й не ступати ногою на берег, нічого з тобою не станеться, – вирішив він.

Доручивши Голодному Тигрові та Левові-Боягузові стерегти, поки він повернеться, клітку з мавпочками, Чарівник зійшов з Дороті на пліт.

Весло, яке витесав Капітан Біл, було ще там, і маленький Чарівник доплив неоковирним плотом до острова Чарів і причалив якомога ближче до того місця, де вкоренились у землю Тротта і Капітан Біл.

Дороті жахнулася, побачивши, якими маленькими стали в'язні, а Тротта сказала друзям:

– Якщо ви не врятуєте нас якомога скоріш, то від нас нічого не залишиться.

– Потерпіть, любі мої, – порадив Чарівник і вийняв із чорного саквояжика сокирку.

– Що ви хочете нею робити? – спитав Капітан Біл.

– Це чарівна сокира, – відповів Чарівник. – Коли я накажу їй рубати, вона обрубає коріння з ваших ніг, і ви зможете добігти до плота, перш ніж воно відросте.

– Не треба! – злякано вигукнув моряк. – Не треба, чуєте? Це коріння все з нашої плоті, і наші тіла годують його, поки воно вростає в землю.

– Обрубати це коріння, – докинула Тротта, – це однаково, що обрубати пальці на руках і на ногах.

Чарівник сховав сокирку в чорний саквояжик і видобув звідти срібні щипці.

– Ростіть – ростіть – ростіть! – наказав він щипцям, і вони зразу почали рости, аж поки дотяглись від плота до бранців острова.

– Що ви знов хочете робити? – спитав Капітан Біл, з острахом дивлячись на щипці.

– Це чарівне знаряддя витягне вас із корінням і поставить на пліт, – відповів Чарівник.

– Не треба! – благально вигукнув моряк, здригнувшись. – Це ж буде страшенно боляче.

– Це буде так, наче рвати зуби – виривати нас із корінням, – додала Тротта.

– Змалійте! – наказав Чарівник щипцям, і вони зразу стали маленькі, а він укинув їх до чорного саквояжика.

– Боюся, друзі, що цього разу нам кінець, – гірко зітхнувши, мовив Капітан Біл.

– Будь ласка, скажіть Озмі, – попросила Тротта, – що ми попали в біду, намагаючись дістати для неї гарний подарунок на день народження. Тоді вона пробачить нам.

Зачарована Квітка гарна й дивовижна, але це тільки принада, щоб заманювати людей на цей жахливий острів, а потім нищити їх. Я певна, ви й без нас гарно відсвяткуєте Озмин день народження, і сподіваюсь, Дороті, що ніхто в Смарагдовому місті не забуде мене і нашого любого старенького Капітана Біла.

ДОРОТІ Й ДЖМІЛЬ

ороті тяжко зажурилась і насилу стримувала сльози.

– Більше нічого ви не можете придумати, Чарівнику? – спитала вона.

– Поки що нічого, – відповів він. – Але я думатиму доти… доти… ну, допоки з думання вийде якесь пуття.

Якусь часину вони мовчали.

Дороті й Чарівник – сидячи в задумі на плоту, а Тротта й Капітан Біл – сидячи в задумі на мухоморах і помалу меншаючи.

Раптом Дороті сказала:

– Чарівнику, а я щось придумала!

– Що ж ти придумала? – спитав той, зацікавлено дивлячись на дівчинку.

– Ви пам'ятаєте те чарівне слово, що обертає людей?

– Атож, – відповів Чарівник.

– Так оберніть Тротту й Капітана Біла на пташок або на джмелів, і вони зможуть полетіти на той берег. А як будуть уже там, ви зможете вернути їм їхню звичайну подобу!

– Ви можете це зробити, Чарівнику? – жалібно спитав Капітан Біл.

– Гадаю, що можу.

– І з корінням разом? – спитала Тропа.

– Ну, коріння ж тепер частина тебе, і коли тебе обернути на джмеля, то ти обернешся на нього вся й визволишся з цього жахливого острова.

– Чудово! Зробіть це! – закричав моряк.

Тоді Чарівник промовив повільно й виразно:

– Я хочу, щоб Тротта й Капітан Біл стали джмелями – пірзкщгл!

На щастя, він вимовив чарівне слово точно так, як треба, і вмить Тротта й Капітан Біл зникли з очей, а високо вгорі над тим місцем, де вони щойно сиділи, забриніли два джмелі.

– Ура! – в захваті закричала Дороті. – Врятовані!

– Певне, так, – сказав Чарівник, не менше зраділий.

Джмелі на мить зависли над плотом, а тоді полетіли через річку туди, де чекали Лев і Тигр. Чарівник ухопив весло й погнав туди ж плота так швидко, як тільки міг. Коли вони допливли, Дороті й Чарівник сплигнули на берег, і маленький чоловічок нетерпляче спитав:

– А де джмелі?

– Джмелі? – перепитав Лев, який весь той час куняв і не знав, що сталось на острові Чарів.

– Так, їх було два.

Одного з'їв я, а другого Лев-Боягуз.

– О ненечко! – жахнулась Дороті.

– Малувато було на сніданок, – зітхнув Тигр, – але ми більш нічого не змогли спіймати.

– Яке страхіття! – ридала Дороті, заламуючи руки в розпачі. – Ви з'їли Тротту й Капітана Біла!

Але в ту ж мить над головою в неї загуло і на плече їй сіли два джмелі.

– Це ми, – сказав їй у вухо тонесенький голосок. – Я Тротта, Дороті.

– А я Капітан Біл, – озвався другий джміль.

Дороті мало не зомліла з полегкості, а Чарівник, що стояв поряд, почувши тоненькі голоски, засміявся й сказав:

– Ви не єдині джмелі в цьому лісі, але я вам раджу не підлітати близько до Лева й Тигра, поки не вернетесь у попередню подобу.

– Зробіть це зараз, Чарівнику! – порадила Дороті. –Бо вони такі маленькі, що з ними може трапитися що завгодно.

Чарівник виголосив наказ і вимовив чарівне слово, і в ту ж мить Тротта й Капітан Біл стали біля нього такі самісінькі, як були до початку їхньої небезпечної пригоди. Вони вже не були маленькі, бо Чарівник замість джмелиної подоби дав їм ту, якою колись наділила їх природа. Бридке коріння на ногах зникло під час перетворення.

Поки Дороті пригортала до себе Тротту, а та тихо плакала від щастя, Чарівник тиснув руку Капітанові Білу й поздоровляв його з порятунком. Старий моряк був такий радий, що потиснув лапу Левові, тоді скинув капелюха й уклонився Мавпочкам у клітці.

А потім Капітан Біл почав робити щось чудне. Він підійшов до великого дерева, дістав з кишені ножа й зрізав великий шматок товстої кори. Тоді сів на землю, знайшов у кишені клубочок міцної шворки – в його кишенях, здавалося, було все, що завгодно, – й заходився прив'язувати той шматок кори до підошви своєї здорової ноги, поверх шкіряної підметки.

– А це нащо? – спитав Чарівник.

– Не люблю ловити облизнів, – відповів моряк, – і тому вертаюсь на острів.

– Щоб знову пустити коріння? – несхвально вигукнула Тротта.

– Ні, цього разу я ухилюсь від чарів острова. Я помітив, що моя дерев'янка не прилипла, чи не пустила коріння, як і скляні лапи Скляного Кота. Чари можуть упіймати тільки те, що зроблене з живої

плоті – чи то людської, чи то тваринної. Наші черевики шкіряні, а шкіра виробляється зі шкур тварин. Наші панчохи сплетені з шерсті, а шерсть зістрижена з вівці. Тому, коли ми вийшли на острів Чарів, наші ноги пустили там коріння й приросли до землі. А моя дерев'янка – ні. Отож я приладнав дерев'яну підкладку до моєї другої ноги, і чари мене не зупинять.

– Але нащо вам вертатися на острів? – спитала Дороті.

– Хіба ти не бачила Зачарованої Квітки в золотому вазоні? – відказав Капітан Біл.

– Звичайно, бачила, вона гарна й дивовижна.

– Ну, так Тротта і я вирушили в путь, щоб добути цю Чарівну Рослину як подарунок Озмі на день народження, і я хочу забрати її з собою до Смарагдового міста.

– Гарно було б, – із запалом вигукнула Тротта, – коли ви гадаєте, що можна зробити це безпечно!

– Я певен, що з корою на підошві ніякої небезпеки нема, – відказав моряк, – а коли все ж таки застрягну, то, гадаю, Чарівник визволить мене знову.

– Мабуть, таки визволю, – погодився Чарівник. – Що ж, коли хочете спробувати, Капітане, пливіть туди, а ми дивитимемось.

Моряк знову зійшов на пліт, погріб до острова Чарів і пристав там по змозі ближче до золотого вазона. Решта дивилась, як він іде по острову, бере обома руками вазон, легко піднімає його. Потім він переніс вазон на пліт і дуже обережно поставив там. На Квітку це начебто не вплинуло, бо коли Капітан Біл піднімав вазон, вона цвіла жовтими нарцисами, а поки він доніс її до плота, вона встигла розцвісти ще й

тюльпанами та гладіолусами. А поки моряк веслував через річку туди, де його чекали друзі, на Чарівній Рослині по черзі з'явилося ще сім різних видів квіток.

– Мабуть, той чарівник, що поставив її на острові, ніколи не думав, що хтось її звідти забере, – сказала Дороті.

– Він вважав, що Квітка привабить тільки людей, а кожна людина, що попаде на острів, буде спіймана чарами, – додав Чарівник.

– А тепер, – зауважила Тротта, – ніхто більше не зацікавиться островом, і він уже не буде пасткою.

– Ну ось, – сказав Капітан Біл, переможно винісши Зачаровану Рослину на берег річки. Якщо Озма дістане на день народження кращий подарунок, то я б хотів знати, що воно таке.

– Так, звісно, це її дуже здивує, – озвалась Дороті, що стояла в шанобливому подиві перед пишними квітами й дивилася, як там жовті троянди змінюються на фіалки.

– Та вона здивує кожного в Смарагдовому місті! – палко запевнила Тротта. – І це буде подарунок Озмі від мене й Капітана Біла.

– А я гадаю, що в цьому і моєї є трохи заслуги, – заперечив Скляний Кіт. – Це ж я знайшов її й привів вас до неї, та й Чарівника сюди привів, коли ви попались у пастку.

– Це правда, – визнала Тротта, – і я розкажу Озмі про нашу пригоду і який ти був славний.

У МАВПОЧОК КЛОПІТ

тепер, – сказав Чарівник, – треба рушати додому. Але як же ми повеземо отой великий вазон? Капітан Біл не може тягти його на собі всю дорогу, це ясна річ.

– Атож, – погодився моряк, – бо він таки важенький. Я міг би нести його потроху, але що кілька хвилин мусив би перепочивати.

– А не можна поставити його тобі на спину? – запитала Дороті в Лева-Боягуза.

– Та я згоден везти його, коли зумієш прив'язати, – добродушно позіхаючи, відповів Лев.

– Коли він упаде, – озвалась Тротта, – то квітка може зламатись і загинути.

– Я прикріплю її, – пообіцяв Капітан Біл. – Я зроблю з оцієї колоди рівну дошку й прив'яжу її Левові на спину, а на дошку поставимо вазон. – І зразу взявся до роботи. Але він мав тільки великого складаного ножа, й робота посувалась не швидко.

Тоді Чарівник вийняв із чорного саквояжа малесеньку пилочку, що блищала, наче срібна, й звелів їй:

Ну, пилочко, пиляй-но, пиляй, і не потрошку:

Для Чарівної Квітки зроби нам рівну дошку.

Пилочка зразу почала пиляти і розпиляла колоду так швидко, що всі дивувалися, споглядаючи її роботу.

Пилочка неначе розуміла, для чого ця дошка потрібна, бо вийшла вона зверху пласка, а зісподу видовбана так, що якраз прилягала до Левової спини.

– Ну, це не те, що моє стругання! – в захваті вигукнув Капітан Біл. – Може, в вас є дві таких пилки, Чарівнику?

– Ні, – відказав той, старанно витираючи чарівну пилку шовковою хусточкою і ховаючи її в чорний саквояжик. – Така пилка є одна в усьому світі, а якби їх було більше, вони б не були такою дивовижею.

Дошку прив'язали на спину Левові – пласким боком догори, – і Капітан Біл акуратно поставив Зачаровану Квітку на неї.

– Щоб чого не сталося, – сказав він, – я йтиму поряд з Левом і придержуватиму вазон.

Тротта і Дороті сіли удвох на Голодного Тигра й поставили між собою клітку з мавпочками. Але Чарівникові, як і Капітанові, довелося тепер іти пішки, тому весь гурточок рухався повільно, і Скляний Кіт невдоволено бурчав, що вони так ще довго не дістануться до Смарагдового міста.

Кіт взагалі спочатку був не в настрої, та не встигли вони далеко від'їхати, як кришталевий звірок знайшов собі гарну забавку. Довгі хвости мавпочок раз у раз вистромлялися між ґратками їхньої клітки, а Скляний Кіт хапав їх тоді пазурами й смикав. Мавпочки вищали, і це надзвичайно тішило Скляного Кота. Тротта і Дороті намагалися спинити цю негарну розвагу, та тільки-но вони відверталися, Кіт знову смикав за хвостики, і був він такий меткий, що мавпочки рідко встигали відскочити. Вони обсипали Кота сердитою лайкою й трогали ґратки своєї клітки, але не могли вирватися з неї, а Кіт тільки сміявся.

Коли мандрівці вийшли з лісу й опинились на рівнині краю Жвакунів, уже смеркло, і їм довелось отаборитися на ніч, вибравши гарненьку місцинку біля струмочка. Своїми чарами Чарівник створив три шатра, поставлених рядочком на траві й забезпечених усім потрібним для вигідної ночівлі. Середнє шатро було для Дороті й Тротти, і в ньому стояли два гарненькі білі ліжечка і два стільці. Ще одне шатро, теж із ліжками й стільцями, було для Чарівника та Капітана Біла, а третє – для Голодного Тигра, Лева-Боягуза, Скляного Кота й клітки з мавпочками. Перед наметами Чарівник запалив багаття й повісив над ним чарівний казанок, із якого скоро почав виймати на вечерю всякі смачні наїдки.

Попоївши й погомонівши якусь часинку під мерехтливими зорями, всі зайшли до наметів, і люди скоро поснули.

Лев і Тигр теж уже куняли, та раптом їх розбуркало вищання мавпочок, бо Скляний Кіт знову смикав їх за хвости.

Голодний Тигр, розсердившись на той гамір, ревнув: "Ну, годі!" – і, побачивши Скляного Кота, підняв важку лапу й замахнувся на нього. Спритний Кіт ухилився від удару, але Тигрові пазурі зачепили клітку й зігнули кілька ґраток.

Потім Тигр ліг знову спати, але мавпочки швидко розібралися, що між зігнутими ґратками можна вилізти з клітки. Але вони не вилізли, а, пошепотівшись, повистромляли між ґратками хвости й принишкли. Скоро Скляний Кіт знову підкрався до клітки й цапнув за один хвостик.

Мавпочки вмить повискакували, і хоч вони були зовсім маленькі, але вдванадцятьох обсіли Скляного Кота й, учепившись йому в лапи, вуха і хвіст, узяли його в полон.

Далі витягли його з шатра й потягли до струмка. Мавпочки помітили, що берег вкритий густим липким багном темно-синього кольору, і, дотягши Кота туди, вимастили тим мулом його всього, навіть очі та

вуха, так що Кіт не міг ні бачити, ні чути. Він уже не був прозорий, і його вкривав такий товстий шар намулу, що не видно було ні рожевого мозку, ні рубінового серця.

В такому вигляді вони завели Кота назад до намету й позалазили у свою клітку.

До ранку намул засох, і Скляний Кіт весь зробився тьмяно-синій. Дороті й Тротта жахнулись, але Чарівник тільки похитав головою й сказав, що так йому й треба, щоб не дражнив мавпочок.

Капітан Біл своїми дужими руками швидко вирівняв ґратки на клітці, а тоді спитав Чарівника, чи треба обмити Скляного Кота в струмку.

– Ще ні, – відказав Чарівник. – Кіт заробив покарання, тож хай цей синій намул – а він міцний, як фарба, – лишається на ньому аж до Смарагдового міста. Цей дурний звірок такий марнолюбний, що йому буде страшенно соромно, коли люди в Озі побачать його таким, і, може, він затямить цю науку й більше не чіпатиме мавпочок.

Одначе Скляний Кіт тепер нічого не бачив і не чув, тож Чарівник, щоб не нести його далі на руках, сколупнув намул із очей і вух, а Дороті протерла їх намоченою хусточкою.

Тільки-но спромігшись говорити, Скляний Кіт обурено спитав:

– Ви що, не збираєтесь покарати мавпочок за те, що вони утнули зі мною таку штуку?

– Ні, – відповів Чарівник. – Ти перший утнув з ними штуку, смикаючи їх за хвости, отже, вийшло так на так, і я радий, що мавпочки тобі віддячили.

Він не дозволив Скляному Котові піти до води обмитись, а змусив його йти за всіма, коли вони рушили далі до Смарагдового міста.

– Це тільки частина твого покарання, – сказав Чарівник суворо. – Коли ми прибудемо до палацу, Озма посміється з тебе, і Страхопуд, і Залізний Дроворуб, і Тік-Так, і Кудлач, і Блискучий Гудзик, і Клаптикова Дівчина, і…

– І Рожеве Кошеня, – додала Дороті.

Ці останні слова вразили Скляного Кота найтяжче.

Рожеве Кошеня завжди сварилося зі Скляним Котом і наполягало, що плоть варта більше за скло, а Скляний Кіт піддражнював Рожеве Кошеня тим, що воно не мало рожевого мозку. Та тепер рожевого мозку не було видно за синім намулом, і коли Рожеве Кошеня побачить Скляного Кота в такому вигляді, це буде страшенне приниження.

Кілька годин Скляний Кіт ішов цілком слухняно, але перед полуднем вичекав нагоду, коли ніхто на нього не дивився, і чкурнув у високу траву. Він пригадав, що тут недалечко є малесеньке озерце з чистою водою, і щодуху гайнув туди.

Ніхто не помітив, що він зник, аж поки спинились пообідати, а тоді було вже запізно розшукувати його.

– Мабуть, пішов кудись обмитися, – сказала Дороті.

– Дарма, – відказав Чарівник. – Я гадаю, що цей скляний звірок уже достатньо покараний, та й не забуваймо, що він урятував Тротту й Капітана Біла.

– Спочатку завівши їх на той Зачарований острів, – нагадала Дороті. – Але я теж гадаю, що Скляного Кота покарано достатньо, і він, може, не буде вже смикати мавпочок за хвости.

Скляний Кіт не вернувся до наших мандрівців. Він іще гнівався, та й ішли вони як на нього надто повільно. А коли вони прибули до палацу Правителів, трохи не перший, кого вони побачили, був Скляний Кіт, що лежав, скрутившись, на лавці, блискучий, чистий і прозорий, як завжди.

Але він удав, ніби не помітив їх, і вони мовчки проминули його.

ВИЩА СПОРТИВНА ШКОЛА

ороті та її друзі прибули до палацу Правителів вчасно.

Озма саме правила суд у своїй Тронній залі. Вона слухала позов професора Жука-Хитуна, директора Державної вищої спортивної школи, який просив її покарати деяких учнів.

Ця школа стоїть у краю Жвакунів, але недалеко від Смарагдового міста. Щоб її учні могли присвячувати весь свій час спортивним вправам, як-от – веслування, футбол тощо, професор Жук-Хитун винайшов набір Навчальних пігулок. Одна така пігулка, яку учень ковтав після обіду, нібито зразу наділяла його розумінням арифметики, або алгебри, або якоїсь іншої галузі математики. Інша пігулка давала учневі повний обсяг знань з географії. Ще після однієї пігулки учень умів правильно вимовляти найскладніші слова, а ще одна давала йому чудовий почерк. Були пігулки з історії, з механіки, з домашнього куховарства, з агрономії, і байдуже було, здібна дитина чи тупа, бо пігулки вмить навчали всього. Цей спосіб, що його запатентував у країні Оз професор Жук-Хитун, економить папір і книжки, а також нудні години, марновані на навчання в деяких наших школах, не так щедро обдарованих долею; крім того, він дає учням змогу присвячувати весь свій час верхогонам, бейсболові, тенісові та іншим чоловічим і жіночим видам спорту, яким дуже

заважають інші навчальні предмети в тих Храмах навчання, де не знають Навчальних пігулок.

Але сталося так, що професор Жук-Хитун (який винайшов так багато, що в нього вже виробилася звичка винаходити) необережно винайшов обідню пігулку; не більша за ніготь із вашого мізинця, вона містила у сконденсованій формі заміну для тарілки супу, порції смаженої риби, ростбіфа, салату й десерту, й живила людину так само, як повний обід.

Професор так пишався цими обідніми пігулками, що почав годувати ними учнів своєї школи – замість іншої їжі, – але учні й учениці протестували, бо хотіли харчуватися ще й смачно. Ну що це за радість – проковтнути пігулку, запити склянкою води й називати це обідом, тож учні відмовлялися ковтати обідні пігулки. Професор наполягав, а тому одного дня старший клас ухопив його й кинув у річку – прямо в одежі. Кожному відомо, що жуки-хитуни плавати не вміють, тож винахідник чудодійних обідніх пігулок три дні пролежав безпорадно на дні річки, поки якийсь рибалка не зачепив його за ногу гачком і не витяг на берег.

Учений професор, звичайно, обурився таким ставленням і привів увесь старший клас до Смарагдового міста й звернувся до Озми Озминської з вимогою покарати бунтівників.

Я не думаю, що юна Правителька повелася з ними дуже суворо, бо вона сама відмовилась ковтати обідні пігулки замість їжі; та саме коли вона у своїй Тронній залі вислухувала цю вельми цікаву справу, Капітан Біл примудрився пронести золотий вазон із Зачарованою Квіткою нагору, до Троттиної кімнати, так що не побачив ніхто, крім Желеї Джемб, головної Озминої фрейліни, а Желея пообіцяла нікому не розказувати.

Так само й Чарівник спромігся пронести клітку з мавпочками до однієї з високих веж палацу, де він займав кімнату, до якої ніхто без

запрошення не входив. Звісно, Тротта, Дороті, Капітан Біл, Чарівник були радісінькі, що їхня пригода скінчилась так успішно. Лев-Боягуз і Голодний Тигр пішли до мармурових стаєнь на задвір'ї палацу Правителів, де вони жили, як були вдома. Вони теж не виказували таємниці, навіть Дерев'яній Кобилиці, мулові Клубкові, Рудій Курці й Рожевому Котеняті не сказали, де були.

Тротта поливала Зачаровану Квітку щодня й нікого не пускала до своєї кімнати побачити розкішний цвіт, окрім своєї подруги Бетсі Котушки та Дороті. Чудесна Рослина, видно, не втратила нітрохи своїх чарів від того, що її забрали з острова, і Тротта була певна, що Озма цінуватиме її як один з найкращих своїх скарбів.

Нагорі у своїй вежі маленький Чарівник з Озу почав навчати дванадцятьох мавпочок, і ці створіннячка були такі розумні, що засвоювали кожну штуку, якої Чарівник навчав їх. Він ставився до них дуже ласкаво й лагідно і давав їм їсти те, що найдужче люблять мавпи, тому вони пообіцяли не підвести його на великому бенкеті в день народження Озми.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ОЗМИ

оже здатися дивним, що у феї є день народження: адже феї, як кажуть, народились на початку створення світу й жили завжди. А проте, з другого боку, хіба це гарно було б – позбавити фею, що має так багато всього доброго, радощів цього свята.

Тож і не треба дивуватися, що феї справляють свій день народження, як і всі люди, і вважають цей день нагодою для бенкетів і веселощів.

Озма, прекрасна юна Правителька чарівної країни Оз, була справді фея, і така мила, лагідна та дбайлива до свого народу, що її любили всі в країні. Вона мешкала в надзвичайно розкішному палаці в

найрозкішнішому місті світу, але це не вадило їй бути найскромнішою людиною у своїх володіннях. Вона сідала на свою дерев'яну Кобилицю, їхала за місто до будь-якої селянської хати, сиділа там у кухні й гомоніла з господинею, поки та пекла пиріжки. Або гралася з дітьми, катала їх на своїй знаменитій дерев'яній Кобилиці. Або зупинялась у лісі побалакати з вуглярем і спитати його, чи він задоволений життям, може, чогось бажає, то вона дасть йому бажане. Або навчала молодих дівчат кроїти й шити гарні вбрання. Або заходила в майстерні до золотарів чи інших ремісників і дивилась, як вони працюють, та обдаровувала кожного ласкавим словом і сонячною усмішкою.

А потім Озма сиділа на своєму золотому в самоцвітах троні, оточена десятьма дібраними придворними, й терпляче вислуховувала скарги своїх підданців, намагаючись бути справедливою до всіх. Знаючи, що вона таки справедлива в своїх ухвалах, люди країни Оз ніколи не нарікали на ці ухвали. Погоджувалися навіть тоді, коли Озма вирішувала щось не на їхню користь, бо знали, що вона має рацію, а вони помиляються.

Озмин палац стояв посеред великого розкішного парку, де було безліч високих крислатих дерев, квітучих кущів, статуй і водограїв. У тому парку можна було гуляти годинами й на кожному кроці бачити щось нове й цікаве. В одному місці був басейн із напрочуд гарними рибками; у другому всі птахи збиралися на великий бенкет, який улаштовували їм Озмині слуги, і були так привчені не боятись людей, що сідали на плече і їли з руки. Було там і джерело з водою Забуття, але пити ту воду було небезпечно, бо тоді людина забувала геть усе, що знала доти, навіть власне ім'я. Тому Озма звеліла поставити над джерелом застережливий знак. Проте були там і джерела з чудовими пахощами, і джерела солодкого нектару, прохолодні й запашні, і кожен міг угамувати там спрагу.

Парк було обнесено високим муром, рясно всіяним іскристими смарагдами, але брама стояла навстіж і нікому не боронилося ввійти. У святкові дні мешканці Смарагдового міста часто водили туди дітей

подивитись на дива Озминих садів і, коли хотіли, входили навіть до палацу Правителів, бо знали, що вони і їхня Правителька – друзі і що Озма любить тішити їх.

Коли ви зважите все це, то не дивуватиметеся, що люди по всій країні Оз, як і найближчі Озмині друзі та її придворні, просто дочекатися не могли її дня народження й готувались до свята за кілька тижнів наперед. Усі духові оркестри розучували найчарівніші мелодії, бо збиралися виступати в численних процесіях, які мали відбутись і в краю Моргунів, і в краю Лісняків, і в краю Жвакунів, і в краю Стовбунів, так само як у Смарагдовому місті. Не всі могли прийти поздоровити свою Правительку, але всі могли святкувати її день народження так чи інакше, хоч би як далеко від її палацу вони були. Кожна оселя, кожна будівля по всій країні Оз мала бути оздоблена прапорами та гірляндами, мали відбутись ігри, вистави, всілякі розваги для всіх. Озма зазвичай на свій день народження влаштовувала в палаці великий бенкет, на який запрошувано всіх її близьких друзів. То було досить чудернацьке товариство, бо в усьому світі немає стільки всіляких диваків та химерників, як у країні Оз, і саму Озму дужче цікавили незвичайні люди, ніж буденні, такі, як ми з вами.

А до цього дня народження юної Правительки посеред палацової Бенкетної зали накрили довгий стіл, поклавши іменні картки на місце кожного запрошеного гостя, а в одному кінці зали стояв другий стіл, менший і нижчий, для Озминих друзів-тварин, про яких вона ніколи не забувала, а в іншому кінці – великий стіл, на якому мали розікласти всі подарунки.

Приходячи, гості клали свої подарунки на той стіл, а потім кожне знаходило своє місце за бенкетним столом. А коли всі гості розмістились, тоді урочистою процесією ввійшли тварини, і їх розсадила за їхнім столом Желея Джемб. Потім під звуки складеного для цієї нагоди маршу, що його грав оркестр, схований за стінкою з троянд і папороті, до Бенкетної зали ввійшла ясновельможна Озма у супроводі своїх фрейлін і сіла на чільне місце.

Все товариство привітало її вигуками "слава!", і тварини теж ревли, рикали, гавкали, нявкали, кудкудакали, щоб радісний гамір був іще гучніший, а потім усі посідали на свої місця.

Праворуч від Озми сидів славетний Страхопуд Озминський, чиє напхане соломою тіло не було взірцем краси, але чия щаслива вдача й гострий розум зробили його загальним улюбленцем. Ліворуч від правительки посаджено Залізного Дроворуба, чиє металеве тіло було для такої нагоди начищене до блиску. Залізний Дроворуб – імператор краю Моргунів – був однією з найзначніших осіб у країні Оз.

За Страхопудом сиділа Дороті, за нею – Тік-Так, Чоловік з Годинниковим Механізмом, що його накрутили так туго, як лишень можна, щоб він не перебив бенкету, коли вичерпається накрутка. Далі – тітуся Ем і дядечко Генрі, родичі Дороті, двоє спокійних літніх людей, що мали у Смарагдовому місті затишний домочок і були тут дуже щасливі й задоволені. Потім – Бетсі Котушка, а за нею – жартівливий, чарівний Кудлач, що скрізь, куди не піде, був улюбленцем.

З другого боку столу, навпроти Залізного Дроворуба, сиділа Тротта, а поряд – Капітан Біл. Далі сиділи Блискучий Гудзик, Оджо Щасливий, доктор Пінт, його добросерда дружина Маргалот і дивовижний Жаболюд, що прибув на Озмине свято з країни Їп.

За другим кінцем столу, навпроти Озми, розмістилась царствена Глінда, добра чарівниця країни Оз, бо то було почесне місце, друге після того, чільного, де сиділа сама Озма. Праворуч від Ілінди був маленький Чарівник з Озу, що завдячував Глінді всіми чаклунськими способами, які лишень знав. Далі – Джінджар, гарненька селянка, яку дуже любили Озма й Дороті. Сусіднє місце займав Олов'яний Солдатик, а ще далі сидів професор Жук-Хитун директор Державної вищої спортивної школи.

Ліворуч Глінди посаджено веселу Клаптикову Дівчину, яка трохи побоювалась Чарівниці, й тому слід було гадати, що вона поводитиметься скромніше. Поряд неї сидів брат Кудлача; а за ним – дуже інтересна постать, Джек Гарбузова Голова, який для цього свята виростив собі прегарну нову голову й вирізьбив на ній обличчя, ще кумедніше, ніж бувало в нього звичайно. Нова голова не була для Джека новиною, бо гарбузи – овоч не дуже тривкий. Коли насіння – що правило йому за мозок – починало розм'якшуватись у кашку, він знав, що голова скоро зіпсується, й вибирав собі нову на своєму великому полі, засадженому гарбузами: він вирощував їх, щоб йому ніколи не забракло голови.

Ви, певне, помітили, що товариство на Озминому бенкеті було досить різноманітне, але кожен із запрошених був випробуваним, довіреним другом юної Правительки, і та була щаслива, що вони всі тут.

Тільки-но Озма сіла – спиною до столу з подарунками, – як звернула увагу, що всі з величезною цікавістю й утіхою роздивляються щось позаду неї. Бо там пишно цвіла Зачарована Квітка, і величезні квітки, що швидко змінювали одна одну, були прекрасні на вигляд і сповнювали залу тонкими пахощами. Озмі теж захотілося подивитись, до чого це всі так прикипіли очима, але вона стримала свою цікавість, бо непристойно було б зараз роздивлятися подарунки.

Тому мила й гарна Правителька надала увагу гостям, що з них дехто, як-от Страхопуд, Залізний Дроворуб, Клаптикова Дівчина, Тік-Так, Джек Гарбузова Голова та Олов'яний Солдатик, ніколи не їли, а сиділи дуже культурно на своїх місцях і намагались розважати тих, які їли.

А за столом тварин зібралася ще одна інтересна компанія, що складалася з Лева-Боягуза, Голодного Тигра, Тото кудлатого чорного Доротиного песика, мула Клубка, Рожевого Кошеняти, Дерев'яної Кобилиці, Рудої Курки та Скляного Кота. Всі вони мали чудовий апетит, окрім Кобилиці та Скляного Кота, і кожному подавали досхочу тієї їжі, яку він найдужче любив.

Урешті, коли бенкет уже закінчувався й мали подати морозиво, четверо служників унесли величезний торт, весь политий глазур'ю й прикрашений квітками з цукатів.

Понад краєм торта стояли рядочком запалені свічки, а посередині були викладені з цукатів слова:

Торт

Озмі до дня народження від Дороті й Чарівника

– Ой, як гарно! – вигукнула Озма в захваті, а Дороті заквапила її:

– Розріж його, Озмо, хай кожне з'їсть скибку.

Желея Джемб принесла великий золотий ніж із самоцвітами на колодочці, Озма підвелась і почала різати торт. Та тільки-но глазур посередині торта проломилась під ножем, як із торта вискочила малесенька мавпочка три дюйми заввишки, за нею – ще одна й ще одна, і ось уже дванадцятеро їх стали на скатерці й уклонились Озмі.

– Поздоровляємо нашу ласкаву Правительку! – вигукнули вони хором, а тоді почали танцювати так кумедно та забавно, що все товариство вибухнуло реготом і навіть Озма приєдналась до тих веселощів. Та після танцю мавпочки виконали кілька дивовижних акробатичних номерів, а потім ускочили назад до торта, винесли звідти малесенькі музичні інструменти з полірованого золота – кларнети, горни, барабани тощо – і, вишикувавшись вервечкою, пройшли туди й сюди по всьому столу, граючи веселу мелодію, ніби щонайвправніші музиканти. Дороті дуже раділа успіхові свого сюрпризного торта. Коли мавпи закінчили свою виставу, закінчився й бенкет.

Тепер настав час Озмі подивитись і на інші подарунки, тому підвелася Глінда Добра і, взявши юну Правительку за руку, підвела її до

столу, де всі подарунки були розікладені розкішною виставкою. Звичайно, насамперед Озмі упала в очі Зачарована Квітка, і Тротта мусила розповісти про всі їхні пригоди в поході по неї. Дівчинка не забула віддати належне Скляному Котові й маленькому Чарівникові, але головна заслуга була за Капітаном Білом, що відважно виніс Золотий вазон із Зачарованого острова.

Озма подякувала всім і сказала, що поставить Квітку в своєму будуарі, де могтиме тішитись її красою та пахощами весь час. Та ось вона побачила чудесну сукню з тканини, зітканої Іліндою та її служницями з пряжі, насуканої з чистих смарагдів, а що всі дівчата люблять гарні вбрання, то можете собі уявити, в який нестямний захват укинув Озму цей подарунок. Їй не терпілось надіти ту сукню, але стіл був закладений іншими прегарними дарунками, і тільки пізно вночі щаслива юна Правителька роздивилась їх усі й подякувала тим, хто приніс їх із такою любов'ю.

ДЖЕРЕЛО ЗАБУТТЯ

ранці після свята, коли Чарівник і Дороті гуляли в палацовому парку, Озма теж вийшла до них і сказала:

– Розкажіть мені більше про ваші пригоди в Лісі Гугу і про те, як ви знайшли отих малесеньких мавпочок для Доротиного сюрпризного торта.

Вони посідали на мармурову лаву поблизу джерела Забуття, й Дороті з Чарівником розповіли про всі свої пригоди.

– Я страшенно занепокоїлась, коли обернулась на кучеряве Ягнятко, – сказала Дороті, – бо почувалася зовсім недобре. І не була певна, чи стану колись знову дівчинкою, розумієш.

– Ти могла б і досі лишатись кучерявим Ягнятком, якби я не відкрив того чарівного слова, – нагадав Чарівник.

– А що сталося з тими горішками, що на них ви обернули тих жахливих тварин-чаклунів? – спитала Озма.

– О, а я майже забув про них, – відповів Чарівник, – Але, здається, вони ще у мене в кишені.

Пошукавши, він видобув два горішки й показав їх Озмі.

Та замислено подивилась на них.

– Недобре лишати будь-яке живе створіння в такій безпорадній подобі, – сказала вона врешті. –Я гадаю, що ви, Чарівнику, повинні вернути їм їхню природну подобу.

– Але ж я не знаю, яка їхня природна подоба, – заперечив він. – Бо, звичайно, та подоба мішаних тварин, якої вони прибрали, – не природна. І не забувайте, Озмо, що натура в них лиха й жорстока, і коли я оживлю їх, вони можуть наробити багато поганого.

– Однаково, – відказала Правителька Озу, – треба звільнити їх від чарів. Коли ви повернете їм природну подобу, ми взнаємо, хто вони насправді, і, звичайно, ми можемо не боятись якихось двох людей, навіть якщо вони чаклуни й наші вороги.

– А я не певен, – заперечив Чарівник, похитавши лисою головою. – Я відібрав у них тільки крихту їхніх чарів – те слово, що обертає подобу, і воно таке могутнє, що ні Глінда, ні я не маємо нічого рівного йому. Річ, бачте, не в самому слові, а в тому, як його вимовляти. Отож коли ці двоє чужих чаклунів знають ще й інші такі чари, вони можуть виявитись дуже небезпечними для нас, якщо ми їх звільнимо.

– У мене є думка! – вигукнула Дороті. – Я не чарівниця й не фея, та коли ви зробите так, як я скажу, нам нічого буде боятися їх.

– Яка ж твоя думка, люба? – спитала Озма.

– Та я подивилась на оте джерело Забуття, – відповіла дівчинка, – і мені подумалося ось що. Коли Чарівник вимовить те жахливе слово, що поверне їм справжню подобу, він може навіяти їм страшенну спрагу, а ми поставимо отут біля джерела кухлик, щоб був напохваті. Тоді вони нап'ються води й забудуть усі чари, які знали, – та й усе інше теж забудуть.

– Думка непогана, – промовив Чарівник, схвально дивлячись на Дороті.

– Думка дуже добра, – сказала Озма. – Дороті, збігай по кухлик.

Дівчинка побігла по кухлик, а Чарівник тим часом сказав:

– Я не знаю, яка справжня подоба цих чаклунів: люди вони чи звірі. Якщо звірі, то вони не питимуть із кухлика, а можуть зразу напасти на нас, а напитись потім. Тому безпечніше буде покликати Лева-Боягуза й Голодного Тигра, щоб захистили нас, якщо буде потреба.

Озма видобула срібний свисток, начеплений на тонкому золотому ланцюжку, й двічі пронизливо засюрчала. Той свист, хоча й не різкий, сягав дуже далеко, і, тільки-но він долетів до вух Лева-Боягуза й Голодного Тигра, як два величезні звірі враз прибігли. Озма пояснила їм, що хоче зробити Чарівник, і сказала, щоб сиділи тихо, коли не буде небезпеки. Два могутні охоронці Правительки Озу сіли біля джерела й стали чекати.

Вернулась Дороті й поставила кухлик на цямрину біля джерела. Тоді Чарівник поклав ліщиновий горішок біля джерела й промовив урочисто:

– Я хочу, щоб до тебе вернулась твоя природна подоба й щоб тебе мучила велика спрага – пірзкщ л.

За одну мить на місці горішка з'явилась постать Кікі Ару, Юнака-Верхотура. Спочатку він розгублено закліпав очима, ніби силкувався пригадати, що з ним сталось і чому він опинився в цьому дивному місці. Але він стояв обличчям до джерела, й булькіт води нагадав йому про спрагу. Не помітивши Озми, Чарівника й Дороті, що сиділи в нього за спиною, він ухопив кухлик, набрав у нього води Забуття й випив до дна.

Спрага втамувалась, але розгубленість стала ще дужчою, бо тепер він не пам'ятав зовсім нічого – навіть як його звуть і звідки він. Кікі задоволено подивився на прегарний парк, потім, обернувшись, побачив Озму, Чарівника й Дороті, що зацікавлено розглядали його, і двох великих звірів, що сиділи на землі позад них.

Кікі Ару не знав, хто вони такі, але подумав, що Озма дуже вродлива, а Дороті дуже мила. Тому він усміхнувся їм такою невинною, щасливою усмішкою, наче в немовляти, і це потішило Дороті; вона взяла його за руку й посадила на лаві поруч себе.

– Отакої! Я думала, що ти жахливий Чаклун, а ти просто хлопець! – вигукнула вона.

– А що таке чаклун? – спитав він. – І що таке хлопець?

– Невже ти не знаєш? – спитала дівчинка.

Кікі похитав головою. Тоді засміявся.

– Я, здається, не знаю нічого.

– Діло дивне, – промовив Чарівник. – Одягнений він, як Жвакун, отже, колись жив у краю Жвакунів. Звичайно, він нічого не зможе

розповісти нам ні про себе, ні про свою родину, бо забув геть усе, що знав.

– Тепер, коли вся зіпсутість із нього вийшла, він здається досить милим юнаком, – сказала Озма. – Хай живе у нас, ми його навчимо жити по-нашому – бути щирим і поважати інших.

– Ну, тоді це щастя для нього, що він напився води Забуття, – зауважила Дороті.

– Атож, – погодився Чарівник. – Але мене дивує одне: як це такий молодий хлопець узнав таємне слово, здатне відмінювати живі істоти. Може, його товариш, що тепер ув'язнений у цьому волоському горісі, – це справжній Чаклун, хоча й пам'ятаю, що саме цей хлопець у подобі звіра шепотів чарівне слово в дупло, звідки я й підслухав його.

– Що ж, скоро ми довідаємося, хто він, – сказала Озма. – Може, він виявиться ще одним Хлопцем-Жвакуном.

Чарівник поклав волоський горіх біля джерела й проказав так само повільно й урочисто, як і перше:

– Я хочу, щоб ти вернувся в свою природну подобу і щоб тебе мучила спрага – пірзкщглі Вмить горіх зник, а на його місці з'явився Коструббо-Ном. Він теж стояв обличчям до джерела, теж узяв кухлик, набрав води й хотів уже пити, коли Дороті вигукнула:

– Ой, та це ж старий Король Номів!

Коструббо крутнувся на місці й став обличчям до них, з кухликом у руці.

– Так! – гнівним голосом сказав він. – Це старий Король Номів, і я збираюсь підкорити всю країну Оз і помститись вам за те, що скинули

мене з трону. – Він розглядівся довкола й повів далі: – Яєць тут ніде не видно, і я могутніший за всіх вас укупі! Я не знаю, як попав сюди, але збираюсь почати головний бій у своєму житті – і я його виграю!

Вітер куйовдив його біле волосся й бороду; очі горіли ненавистю й помстою, і наші друзі були так здивовані й приголомшені несподіваною появою цього давнього ворога озминського народу, що тільки мовчки дивились на нього та нітились під його несамовитим поглядом.

Коструббо засміявся. Випив воду, кинув кухлик на землю й розлючено сказав:

– А тепер... а тепер... а...

Голос його дедалі лагіднішав. Він потер рукою лоб зі сторопілим виглядом і погладив довгу бороду.

– Що я хотів сказати?.. – благально мовив він.

– Ви не пам'ятаєте? – спитав Чарівник.

– Ні, я забув.

– Хто ви? – спитала Дороті.

Він трохи подумав.

– Я... Я... далебі, не знаю, – промимрив.

– А хто ми! Теж не знаєте? – спитала дівчинка.

– Уявлення не маю, – відказав Ном.

– Скажіть, а хто оцей юний Жвакун? – спитала Озма.

Коструббо подивився на хлопця й похитав головою.

– Я з ним не знайомий. І з вами всіма теж. Я… я сам із собою не знайомий, – докінчив він. Тоді погладив по голові Лева й промимрив:

– Хороший песик!

Лев обурено загарчав:

– Що ж із ним робити? – збентежено спитав Чарівник.

Колись давно лихий Король Номів уже приходив сюди, щоб підкорити нас. Тоді, як і тепер, він напився води Забуття й став нестрашний. Та ми вирядили його назад до Королівства Номів, і там він скоро знову навчився лихих звичок.

– А тому, – сказала Озма, – треба знайти для нього місце в країні Оз і тримати його тут. Бо тут він не може навчитись нічого поганого й завжди буде такий невинний, як наші люди.

Отак колишній мандрівний Король знайшов нову домівку, мирну й щасливу домівку, де він був цілком задоволений життям, де його дні минали в невинних розвагах.

Примітка

1

Бурці (однина бурець) – баки.